

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Brate

**STANJE IN POTREBE NA PODROČJU DELA S STARIMI LJUDMI V OBČINI
MORAVČE**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2021

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Brate

**STANJE IN POTREBE NA PODROČJU DELA S STARIMI LJUDMI V OBČINI
MORAVČE**

Magistrsko delo

Študijski program: magistrski študijski program socialno delo s starimi ljudmi

Mentorica:izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem izr. prof. dr. Jelki Zorn za vso strokovno podporo in pomoč pri nastajanju tega dela.

Zahvaljujem se tudi vsem sodelujočim v raziskavi, da so si vzeli dragoceni čas in z menoj delili svoje poglede, spomine in znanje.

Hvala tudi bližnjim za vso spodbudo, potrpežljivost in pomoč. Brez vas mi ne bi uspelo.

STANJE IN POTREBE NA PODROČJU DELA S STARIMI LJUDMI V OBČINI MORAVČE

Povzetek magistrskega dela

Slovenija se sooča z demografskim staranjem populacije, ki prinaša s seboj številne izzive; epidemija COVID-19 je le še dodatno pokazala nujnost ureditve področja dolgotrajne oskrbe. V magistrskem delu sem zato preučevala trenutno stanje na področju socialnovarstvenih programov in storitev v občini Moravče in preučevala potrebe in interese občanov Moravč, ki potrebujejo in bodo v prihodnosti potrebovali podporo in pomoč zaradi starosti, invalidnosti in bolezenskih stanj. V teoretičnem delu sem poglobljeno predstavila naslednje pojme: starost in staranje, potrebe v starosti, socialno delo s starimi ljudmi, deinstitutionalizacija, dolgotrajna oskrba in oblike pomoči, ki so namenjene starim ljudem v Sloveniji. V formulaciji problema pa sem predstavila pomembne informacije o občini Moravče – preučila sem demografsko sliko lokalnega okolja, njene geografske značilnosti, ekonomsko situacijo, predstavila sem mrežo javnih služb in pripravila zemljevid razvoja programov na področju dela s starimi ljudmi. V kvalitativno raziskavo sem vključila upokojene stare občane Občine Moravče. V raziskavo sem vključila tudi predstavnike treh različnih organizacij, ki se ukvarjajo s starimi ljudmi v občini.

Rezultati raziskave so pokazali, da je pomanjkljivost obstoječih organizacij nezadostno povezovanje in informiranje tako o ljudeh, ki potrebujejo pomoč, kot tudi storitvah, ki so na voljo. Obstoječe službe ne izvajajo raziskav javnega mnenja, s pomočjo katerih bi pridobili povratne informacije o kakovosti življenja in aktualnih potrebah starih ljudi. Ena izmed priložnosti občine je indeks staranja, ki se dviga počasneje kot v celotni Sloveniji. To omogoča, da lahko začnejo informirati občane o storitvah, ki so na voljo in vpeljevati nove programe pomoči in podpore, ki bodo usmerjeni predvsem v oskrbo v skupnosti. Druga prednost je razvita društvena dejavnost. Kot primer dobre prakse pa vsi izpostavljajo projekt Prostofer. Intervjuvani stari občani so v večini izrazili zadovoljstvo s kakovostjo življenja v občini. Podali so tudi različne predloge.

Ključne besede: stari ljudje v občini Moravče, dolgotrajna oskrba, potrebe v starosti, socialnovarstveni programi, storitve

CURRENT SITUATION AND NEEDS IN THE FIELD OF WORK WITH THE ELDERLY IN THE MUNICIPALITY OF MORAVČE

Master's Thesis Abstract:

Slovenia is facing a demographic aging of the population, which brings many challenges; the COVID-19 epidemic only further demonstrated the need to regulate the field of long-term care. In my master's thesis I therefore studied the current situation in the field of social care programs and services in the municipality of Moravče and studied the needs and interests of citizens of Moravče who need and will need support and assistance in the future due to age, disability and illness. In the theoretical part, I presented in depth the following concepts: age and aging, needs in old age, social work with the elderly, deinstitutionalization of long-term care and forms of assistance intended for the elderly in Slovenia. In the formulation of the problem, I presented important information about the municipality of Moravče - I studied the demographic picture of the local environment, its geographical characteristics, economic situation, I presented the network of public services and prepared a map of programs for older people. In qualitative research I included retired elderly citizens of the Municipality of Moravče and representatives of three different organizations who are dealing with the elderly in the municipality.

Among others the results of the research showed that the disadvantage of existing organizations is the lack of networking and sharing information about people who need help as well as the services available. Existing services do not carry out public opinion polls to obtain feedback on the quality of life and current needs of older people. One of the opportunities of the municipality is the aging index, which is rising slower than in the whole of Slovenia. This allows them to start informing citizens about the services available and to introduce new assistance and support programs that will focus primarily on community care. Another advantage is the developed social activity. As an example of good practice, everyone points to the project Prostofer. The interviewed old citizens mostly expressed satisfaction with the quality of life in the municipality. They also made various suggestions.

Key words: elderly people in the municipality of Moravče, long-term care, needs in old age, social protection programs, services

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. Starost in staranje	2
1.2. Potrebe v starosti	3
1.3. Deinstitutionalizacija	8
1.4. Dolgotrajna oskrba	9
1.5. Socialno delo s starimi ljudmi	12
1.6. Oblike pomoči za stare ljudi v Sloveniji	13
2. FORMULACIJA PROBLEMA	20
2.1 Pomembne informacije o občini Moravče	21
a) Demografska slika lokalnega okolja	21
b) Geografske značilnosti	21
c) Ekonomska situacija	22
d) Mreža javnih služb	22
e) Zemljevid razvoja programov na področju dela s starimi ljudmi	23
3. METODOLOGIJA	26
3.1. Vrsta raziskave	26
3.2. Merski instrument	26
3.3. Populacija in vzorec	26
3.4. Zbiranje podatkov	27
3.5. Obdelava in analiza podatkov	28
3.6 Primeri obdelave podatkov	29
3.6.1. Relevantni deli besedil	29
3.6.2 Primer odprtega kodiranja	30
3.6.3 Primer osnega kodiranja	31
4. REZULTATI	33
4.1. Predstavniki organizacij, ki se ukvarjajo s starimi ljudmi v Občini Moravče	33
4.2. Intervjuvani stari ljudje iz občine Moravče	36
5. RAZPRAVA	50
6. SKLEPI	57
7. PREDLOGI	59
8. LITERATURA	61
9. PRILOGE	66
Priloga 1: INTERVJUJI Z ENOTAMI KODIRANJA	66

1.1 Intervjuji predstavnikov organizacij	66
Intervju A, ženska	66
Intervju B, ženska	67
Intervju C, ženska	69
1.2 Intervjuji starih ljudi v občini Moravče	71
Intervju am	71
Intervju bž.....	73
Intervju cž	75
Intervju dž.....	78
Intervju em	81
Intervju fž.....	83
Intervju gž	85
Intervju hm	88
Intervju iž	90
Intervju jž.....	92
Priloga 2: ODPRTO KODIRANJE.....	95
Preglednica: intervju A	95
Preglednica: intervju B	98
Preglednica: intervju C	99
Preglednica: intervju am.....	102
Preglednica: intervju bž.....	104
Preglednica: intervju cž	109
Preglednica: intervju dž.....	114
Preglednica: Intervju em	119
Preglednica: intervju fž.....	123
Preglednica: intervju gž	127
Preglednica: intervju hm	132
Preglednica: intervju iž	135
Preglednica: Intervju jž.....	138
Priloga 3: OSNO KODIRANJE	143
Osno kodiranje intervjujev predstavnikov organizacij	143
Osno kodiranje intervjujev starih ljudi iz občine Moravče	146

KAZALO SLIKOVNIH GRADIV

Slika 1: Zemljevid razvoja programov na področju dela s starimi ljudmi	23
Slika 2: Struktura osnega kodiranja	28
Slika 3: Sodelujoči stari občani.....	36
Slika 4: Delitev sodelujočih glede na podobdobje starosti.....	36
Slika 5: Deljenje gospodinjstva	37
Slika 6: Ocena zdravstvenega stanja	38
Slika 7: Ocena lastne samostojnosti	40
Slika 8: voziški izpit in mobilnost	40
Slika 9: Oseba, ki nudi pomoč in podporo	43
Slika 10: Osamljenost.....	44

1. TEORETIČNI UVOD

Stari prebivalci Slovenije so zelo raznolika skupina ljudi, za katere je značilno, da so bolj zdravi in živijo dlje kot kdajkoli prej. Zaradi družbenega in gospodarskega razvoja prihaja do podaljševanja življenjske dobe, po nekaterih ocenah se letno za 2 odstotka poveča število starih državljanov Slovenije (Jurdana, 2011). Kljub staranju družbe namenjamo več pozornosti mladosti kot starosti, kar ustvarja negativen pogled na starost in staranje, ki jo lahko interpretiramo na dva načina (Kristančič, 2005), in sicer kot temačno prihodnost, v kateri krnijo naše sposobnosti in postajamo nemočni, odvisni, nesamostojni ali pa vidimo staranje kot razširitev življenjskih možnosti in obogatitev življenja, ki prinaša nove priložnosti in svobodo. Preseči moramo stereotipno gledanje starih ljudi kot objekta najrazličnejših oblik pomoči in skrbi, medtem ko njihovi potenciali, sposobnosti in prostovoljno delo, ki ga opravijo, pogosto ostanejo prezrti. Prav zaradi negativnega pogleda na starost in staranje nastanejo strahovi, stereotipi in tudi predsodki, ki imajo številne negativne posledice ne samo na posameznika, temveč tudi na skupnost, institucije in tudi na celotno družbo. Ramovš (2003, str. 27) izpostavlja naslednje posledice:

- Majhna povezanost med mlado, srednjo in staro generacijo
- Nesprejemanje lastne starosti
- Marginalizacija starih ljudi
- Srednja generacija zanemarja pripravo na lastno starost
- Družba odlaša s potrebno pripravo na staranje prebivalstva

To pa so tudi bistveni izzivi pred katere so poleg Slovenije postavljene vse evropske države – kako okrepiti medgeneracijsko solidarnost, spremeniti pogled na staranje, spodbuditi skrb za zdravje in kot ključno, kako prilagoditi obstoječe socialne in zdravstvene sisteme in jih urediti tako, da bodo učinkoviti, vzdržni in dostopni (Bendaš in Kajzer, 2017). Pogosto se izpostavlja dolgotrajna oskrba, ki presega to delitev v oskrbi, in omogoča sodelovanje različnih strok pri sooblikovanju strategije pomoči in solidarnosti (Flaker idr., 2008, str. 22). Staranje je proces, ki je skupen vsem ljudem in pomembno je, da ne odlašamo s pripravo programov in storitev.

1.1. Starost in staranje

Staranje se začne ob rojstvu, poteka torej celo življenje in privede do stanja, ko je človek opredeljen kot star. Je kompleksen proces, v katerem ljudje izgubljajo telesne in duševne sposobnosti, težje se prilagajajo na nove razmere, niža sem jim socialni status, kar ima lahko negativen vpliv na starostnikovo samopodobo (Jurdana, 2011; Accetto, 1987). Pešanje zdravja in telesne moči vpliva negativno na samostojnost starega človeka. Kakovostna in zdrava starost je odvisna od skrbi za zdravje v vseh preteklih obdobjih življenja in od genskih predispozicij. Obstaja splošno sprejeta delitev življenja na: mladost, srednja leta in starost, ki bi jo Pečjak (1998) redefiniral, saj je starost pri tej razdelitvi pogosto sinonim za onemoglost. Namesto te delitve predlaga delitev življenja na: mladost, srednja leta, aktivno starost in onemoglost. Podobno delitev predlaga tudi Stuart Hamilton (2006, str. 25), ki pa starost označuje in deli na tretje in četrto življenjsko obdobje. Za tretje življenjsko obdobje je značilen aktiven in neodvisen slog, za četrto pa je značilna odvisnost od drugih.

Po strokovni definiciji je star tisti človek, ki ima več kot 65 let. To obdobje življenja delimo na več podobdobj, vsako ima svoje značilnosti, posebnosti in prioritete. Mali (2008, str. 42-43) razdeli staranje na naslednja štiri temeljna področja:

1. Biološko staranje: se pozna v spremembah na telesu, ki se kažejo kot zmanjšana sposobnost delovanja organizma.
2. Psihološko staranje: proučuje kot posledice spremembe senzoričnih, perceptivnih procesov in kognitivnih funkcij (spomin, učenje, občutenje, percepcija in motorični razvoj) kot posledico staranja.
3. Sociološko staranje: opozarja na spremembe, ki jih star človek doživi v družbi, družini in na individualni ravni.
4. Kronološko staranje: starost definira na podlagi posameznikove starosti, kar ni nujno povezano z zdravstvenim stanjem in kognitivnimi sposobnostmi ter socialnim statusom.

Starost gerontologi, strokovnjaki, ki raziskujejo staranje, razdelijo v tri podobdobja - na zgodnjo, srednjo in pozno starost (Ramovš, 2014).

- zgodnja starost traja od 66. do 75. leta – človek se v tem obdobju privaja na upokojensko življenje, je navadno zdrav in živi dejavno življenje;
- srednja starost od 76. do 85. leta – v tem obdobju se privaja na starostno upadanje moči in zdravja, izgublja vrstnike, pogosto tudi zakonca;
- pozna starost po 86. letu starost – pogosto potrebuje podporo, za mlajše dve generaciji je učitelj najglobljih temeljev človeškega dostojanstva;

V vsakem izmed naštetih podobdobji imajo stari ljudje drugačne potrebe, zato se tudi storitve, ki jih potrebujejo in želijo, razlikujejo.

1.2. Potrebe v starosti

Potrebe posameznika se spreminjajo od rojstva dalje, zato imamo tudi v starosti drugačne potrebe. Pri oskrbi starega človeka moramo vedno upoštevati njegovo osebno zgodovino, v kateri starosti se nahaja, in kako jo doživlja; od tega se razlikujejo njegove potrebe in zmožnosti. Nekatere potrebe se spreminjajo skozi leta, druge so stalne, tretje pa so značilne samo za določeno življenjsko obdobje. Za starost so nekatere potrebe še posebej značilne, njihovo zadovoljevanje pa pomembno. Med potrebe starega človeka Ramovš (2011) prišteva naslednje:

- Potreba po temeljnem ali osebnem medčloveškem odnosu - star človek potrebuje vsaj enega človeka, ki ga pozna in je z njim v dobrem odnosu.
- Potreba po predajanju svojih življenjskih izkušenj mladi in srednji generaciji - za dobro samospoštovanje in doživljanje smisla je pomembno, da njegove izkušnje in spoznanja drugi sprejemajo in cenijo.
- Eksistencialna potreba - doživljanje svoje starosti kot enako smiselne in vrednega obdobja življenja, kakor sta bili mladost in srednja leta.

Flaker in drugi (2008) so razdelili potrebe na univerzalne oz. magistralne, ki so splošno priznane potrebe v naši družbi in tiste, ki so bolj značilne za ljudi z dolgotrajnimi stiskami in so pogosto prikrite in prezrte. Med splošne uvrščamo potrebo po delu, stanovanju, družabnosti in stikih ter pogojno potrebe vsakdanjega življenja. Med bolj specifične

potrebe pa spadajo tiste, ki izhajajo iz institucionalne kariere, iz interakcijskih prekrškov, protislovja neumeščnosti in pripadnosti.

Stanovanje

Ena izmed temeljnih potreb in tudi človekovih pravic je stanovanje. Njegova osnovna funkcija je nudenje zavetja pred vremenskimi razmerami, hkrati ima tudi veliko socialnih funkcij - omogoča nam varnost in zasebnost, je prostor za druženje, ustvarjanje družine, shranjevanje stvari. Omogoča tudi učenje, informiranje, hobije, priključitev na telekomunikacijsko mrežo in nudi stalni naslov. Pomembno pa je, da lahko človek v lastnem tempu zadovoljuje svoje potrebe in izpolnjuje svoje želje. Stanovanje pogosto jemljemo za samoumevno, vendar zaradi različnih razlogov dostop do stanovanja ni lahek. Še težji pa je dostop za starejše, tiste, ki imajo duševne in telesne motnje in druge ranljive skupine. Težko vzdrževanje stanovanja – zaradi nizke pokojnine ali potrebe po prilagojeni oskrbi – je pogosta ovira pri stanovanju in življenju doma za stare ljudi (Flaker idr., 2008).

Delo in denar

Druga osnovna človekova potreba je delo – biti dejaven in delovati je pogoj človeškega življenja. Tudi ta potreba zadovoljuje veliko človeških potreb, skozi delo se izoblikuje identiteta, družbeni status, zagotavlja nam preživetje in vzdrževanje družbenih statusov. Je tudi osnovno orodje, kako živeti in si zagotoviti sredstva za preživetje in življenje. Delo in zaposlitev sta eno izmed osnovnih statusov, ki nam dajeta pravice, ugled in mesto v družbi. Kljub temu da je univerzalno priznana pravica, se veliko skupin prebivalstva izključuje, za to pridobijo nadomestne statute upokojencev, invalidov, otrok, gospodinj, brezposelnih, kar pa ne pomeni, da ne delajo (Flaker idr., 2008). Stari ljudje pogosto opravljajo neplačano skrbstveno delo - skrbijo za gospodinjstvo, varujejo vnuke in so aktivni v različnih prostovoljskih organizacijah, kjer se vključujejo v skrb za skupnost. V zgodnji starosti pa pogosto opravljajo tudi delo na sivem trgu. (Nagode idr., 2021). Poleg pokojnine upokojenci rešujejo svojo denarno stisko z dodatki in nadomestili, tisti, ki so še dobrega zdravja, pa se lotijo dodatnih in občasnih del (Flaker idr., 2008).

Vsakdanje življenje

Potrebe, povezane z vsakdanjim življenjem, se pojavljajo na ravni zasebne sfere (osebna higiena, gospodinska opravila) in javne sfere (prosti čas, javno udejstvovanje, delo).

V naših življenjih je pomembna rutina, saj nam daje stabilnost, preprečuje zmedo in strah. Rutine pogosto zaznamo kot problematične, ko ni več pomembnih dogodkov v dnevu posameznika (npr. šola, služba, nakupovanje, trening, različne obveznosti, obiski), ko nismo več vključeni v javne rutine, v javnost, temveč preživimo čas v zasebnih prostorih. Rutine ali dnevne scenarije sooblikujejo gospodinski dogodki, ki nam razdelijo dan, ti dogodki so: zajtrk, nakupovanje, kosilo, druženje, obisk, delo, popoldanski počitek, večerni ritual, spanje. Pomembno je, da znamo in opravljamo gospodinska opravila – kuhanje, nakupovanje, pranje, pospravljanje, pomivanje, likanje. Ti se povezujejo v gospodinske procese prehranjevanja, urejenosti stanovanja, oblačenja in druge procese. Pomembne so tudi spretnosti in znanja, ki pomembno vplivajo na ponovno pridobivanje in ohranjanje samostojnosti: branje, pisanje, skrb za osebno higieno, gospodinska opravila, prevoz, tehnične spretnosti, znanje jezikov ... Pomembno je, da se učimo spretnosti in jih znamo kompenzirati (Flaker idr., 2008).

Na naše življenje prav tako vpliva naše delo, ljudje, ki nas obdajajo, kakovost odnosov ter prosti čas. Prostočasne dejavnosti nam omogočijo pobeg od vsakdanjika in predstavljajo tisto, kar si želimo biti. Opravki pa predstavljajo vse tisto, kar moramo biti. Med opravke uvrščamo obisk zdravnikov, plačilo položnic, nakupovanje, pitje kave. (Nagode idr., 2021).

Zadrega ali interakcijski prekrški

Vsi občasno delamo interakcijske prekrške - odmaknemo pogled, stopimo preblizu, smo preveč neposredni ali zadržani, govorimo glasno, ne-pozdravljamo, ki jih popravimo s popravno izmenjavo, s pojasnilom, razlago in opravičilom. Pri ljudeh z dolgotrajno stisko pa so pomemben vidik konstrukcije drugačnosti, družbenega izločanja in stigmatiziranja. Zadrega pogosto pripišemo kaki osebni značilnosti, bolezni ali invalidnosti. Etiketa zaplete interakcije, naredi prekrške bolj vidne, objektivne in oteži popravne izmenjave (Flaker idr., 2008, str. 232). Pri osebah, ki delajo interakcijske prekrške, nam lahko koristijo naslednje taktike: pustimo jih pri miru, dedramatiziramo dogodke, uporabimo taktiko praktične relevantnosti, sprejemamo drugačnost, izkazujemo interes za nenavadna doživetja in smo spoštljivi.

Stiki in družabnost

Še ena izmed temeljnih človekovih potreb je potreba po stikih in druženju. Človek je družbeno bitje, zato potrebuje stike z drugimi ljudmi. Vse življenje se povezujemo in sklepamo veliko raznovrstnih stikov, od globokih in trajnih, do bežnih stikov z drugimi ljudmi v skupnosti. Stiki lahko ustvarjajo vrednote, pravila, prek njih dobimo informacije, izmenjujemo dobrine, ugotavljamo, kaj je prav in kaj narobe, kaj smo in kam se uvrščamo po družbenem položaju. Skozi stike se sooblikuje tudi naša identiteta in vrednost. Stiki nas zaznamujejo ne glede na svojo vrsto in intenzivnost. Za starejše je značilno, da se njihova socialna mreža oža, težje vzdržujejo stike. Pogosto so stari ljudje tudi osamljeni. K osamljenosti pogosto prispeva omejena možnost gibanja, pomanjkanje sredstev, različnih dogodkov, ki so jih osamili, zaradi progresivne izgube prijateljev in znancev. Človek je vedno bolj osamljen, če ne sklepa novih prijateljstev in znanstev (Flaker idr., 2008). Ljudje pa so lahko osamljeni tudi v množici. Nekateri so mnenja, da je samota v množici boljša od samote doma, zato se pogosto odpravijo v družbo, kjer opazujejo druge, nakupujejo brez namena kupiti. Osamljenost je pojav, ki je vedno bolj razširjen. Industrio osamljenosti ustvarjajo televizija, video vsebine in računalnik, ki zadovoljujejo potrebe osamljenih in osamljenost hkrati ustvarjajo. Zato je pomembno, da obnavljamo stike s svojci in bližnjimi, vzdržujemo in širimo mrežo, krepimo družabnost, nudimo pomoč pri navezovanju stikov, neposredno s pomočjo družabnikov, posredno pa tako, da se organizirajo dogodki in situacije, ki stike omogočajo (Flaker idr., 2008).

Neumeščenost in pripadnost

Kategorija, ki jo težko definiramo, saj gre za nasprotujočo se težnjo po osamosvojitvi in pripadnosti, je potreba, ki je nujna za polno življenje. Družina je lahko opora in spodbuda posamezniku, da slednji vztraja pri doseganju ciljev, lahko pa ga ovira pri tem, da bi postal neodvisen in bi šel svojo pot. Pomembna je krepitev moči uporabnika, kjer so svojci preveč ustrezljivi. Pomembno je, da se partner in drugi bližnji razbremenijo, svojci morajo biti vključeni v sistem podpore in dolgotrajne oskrbe, le tako lahko ostane oseba karseda dolgo v domači oskrbi. Svojce lahko razbremenimo z izobraževanji, svetovanji o skrbi zase in s pomočjo organizirane podpore (družinski pomočniki, socialne oskrbovalke, osebni asistenti ...) Pomembno je tudi vključevanje v skupine za samopomoč svojcev.

Ljudem, ki so zaradi različnih razlogov odvisni od pomoči in podpore drugih, moramo priznavati odvisnost in omogočati neodvisnost na pomembnih področjih, kjer je le to mogoče. Moramo iskati vse tisto, kar oseba še zmore, in tako krepiti njihovo neodvisnost, jim omogočiti izbiro, tveganje, odločanje, razpolaganje s sredstvi, da ohranijo občutek nadzora nad lastnim življenjem. Pri tem so pomembne storitve, ki omogočajo samostojno življenje, sredstva za samostojno življenje (tehnični pripomočki in ureditve za samostojno življenje).

Svobodni in avtonomni smo lahko, ko hkrati pripadamo. Avtonomni smo lahko tudi takrat, ko drugi skrbijo za nas. Pripadnost nam ponuja druženje z ljudmi v podobni situaciji in z različnimi ljudmi iz istega okolja, s sosedi, sodelavci. Občutek pripadnosti se krepi tudi takrat, ko se vključujemo v različne organizacije in društva. Pripadnost sestavljajo trije vidiki:

1. Vključevanje: pomembno je, da se vključimo, da fizično in socialno stopimo v skupino. Pri tem so pomembne osebe, ki posameznike povezujejo, jih predstavijo in uvedejo.
2. Navezovanje: oseba se lahko naveže na skupino ali posameznika v njej. Pogosto je to zaradi podobnih vrednot, skupnega projekta, privlačnosti in vzajemnih čustev.
3. Poistovetenje: lahko se poistovetimo z ljudmi, predvsem pa z dejavnostmi in produkti te skupine.

Pomembna je tudi potreba po skrbi zase, ko skrbimo za fizično kondicijo, zdravje, videz, kariero in izobraževanje. Nekatere potrebe se razlikujejo tudi glede na spol in etično specifičnost pripadnika (Flaker idr., 2008, str. 367).

Institucionalna kariera

Skozi življenje v nekatere institucije vstopamo občasno, druge obiskujemo določeno obdobje, načeloma pa večji del življenja preživimo izven institucij. To pa ne velja za ljudi, ki stanujejo v institucijah - v psihiatričnih bolnišnicah, posebnih socialnovarstvenih zavodih, domovih za starejše (Nagode idr., 2021). Zanje vstop v institucijo ni bila prva izbira oz. prvi odgovor na njihove potrebe, temveč največkrat edina možnost. Socialno varstvo v Sloveniji je nefleksibilno, storitve pa niso v zadostni meri prilagojene uporabnikom. Prevelik pomen pri dolgotrajni oskrbi ima še vedno institucionalna oskrba,

ki dobi večji del finančnih sredstev in je bolj enakomerno dostopna kot oskrba v skupnosti¹(Flaker 2012: 7—8).

1.3 Deinstitutionalizacija

Je proces, pri katerem selimo ljudi iz institucij v skupnost tako, da razvijamo ustrezne službe, programe in storitve v skupnosti, ki nadomestijo institucije. Ključno je sodelovanje s skupnostjo in zagotovitev raznolikih storitev v skupnosti, s katerimi uporabnikom omogočimo personalizirano oskrbo oziroma oskrbo po osebni meri, ki temelji na željah, potrebah in ciljih človeka, in je v institucijah ne bi mogli zagotoviti (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017). V tem procesu je sicer v ospredju uporabnik, vendar moramo poskrbeti tudi za zaposlene in njihov razvoj, saj je od njih odvisna uspešnost in kakovost storitev.

Pomembnejše načelo deinstitutionalizacije je, da se omogoči samostojno življenje v skupnosti vsem uporabnikom ne glede na njihove sposobnosti in oviranosti. Omogočimo jim možnost izbire, vpliva in samoodločanja. V tem procesu so pomembne naslednje vrednote: spoštovanje, človekovo dostojanstvo, svoboda, enakost in spoštovanja človekovih pravic, zato ne sme priti do zapiranja in prisile. Pri uveljavljanju teh pravic pa ljudje potrebujejo pomoč in podporo. Kakovost celotnega sistema zagotavljajo javne službe, nevladne organizacije, zasebni izvajalci in različna družbena gibanja (Videmšek in Leskošek, 2015). Pomembno je, da večamo izbiro skupnostnih služb, programov in storitev, da ljudi informiramo in krepimo njihov vpliv. Pomembna posledica tega procesa je tudi premik moči od institucij in njenih strokovnjakov k uporabniku. To naredimo z različnimi izobraževanji, oskrbo po meri človeka, uporabniško perspektivo in krepitvijo moči. Skozi ta proces se spremeni pogled na ljudi z različnimi nalepkami, ki živijo v institucijah, saj jih vidimo kot polnovredne državljane (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017).

Deinstitutionalizacija dolgotrajne oskrbe je odvisna od sprejetih nacionalnih sistemov in zakonodaje, ima pa naslednje značilnosti (Ramovš, 2015):

1. Pride do enakopravnosti oskrbe v institucijah in doma, tako, da se sofinancira storitev, določijo se merila kakovosti in organizira javna kontrola. Pride do

¹ Med skupnostne službe uvrščamo stanovanjske skupine, dnevne centre, svetovalne pisarne, pomoč na domu, osebno asistenco, osebne pomočnike, zagovorništvo, samo-zagovorništvo, osebno načrtovanje in izvajanje storitev, neposredno financiranje storitev.

neposrednega financiranja - sredstva za oskrbo oz. storitev dobi uporabnik, ki jih uporabi pri plačevanju in naročanju.

2. Prihaja do notranje deinstitutionalizacije v domovih za stare ljudi, tako da živijo po zgledu življenja v domačem gospodinjstvu.
3. Dom za stare ljudi je vključen v skupnost, deluje kot krajevno medgeneracijsko središče, ki nudi različne programe za oskrbo, skrbi za promocijo zdravega staranja ter spodbuja medgeneracijsko solidarnost. Domovi v Sloveniji imajo zelo specifično vlogo in ugodne pogoje za prestrukturiranje, saj so gonilna sila celostnega razvoja oskrbe za stare ljudi. Ne moremo jih uvrščati samo v institucionalno varstvo, ponujajo tudi pomoč starejšim v skupnosti, nudijo dnevno varstvo, socialno oskrbo na domu, oskrbovana stanovanja, začasno varstvo, socialni servis (Filipovič Hrast idr., 2014).
4. Za finančno bolj vzdržno delovanje deinstitutionalizirane dolgotrajne oskrbe sta pomembna naslednja dva pogoja. Prvi je, da se s povezovanjem zdravstvene nege in socialne oskrbe omogoča cenejše delovanje programov in služb. Povezovanje strokovnjakov pa je v dobrobit uporabnikov. Drugi pomemben pogoj je, da je skupnost informirana o različnih programih in storitvah tako v Sloveniji kot tudi v tujini.

1.4. Dolgotrajna oskrba

Po mednarodni opredelitvi je dolgotrajna oskrba sistem »storitev in ukrepov, ki so namenjeni osebam, ki so zaradi bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti dalj časa ali trajno odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil« (Ministrstvo za zdravje, 2021). Družba postaja dolgoživa in s spremembami v starostni strukturi se posledično veča tudi število oseb, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo. Le ta vnaša spremembe na ravni zagotavljanja socialne varnosti, v načinu organiziranja oskrbe, pristopu k človeški stiski in statusu uporabnikov. Pri tradicionalni oskrbi ranljivih skupin prebivalstva sta socialni in zdravstveni del ločena. Z vzpostavljanjem novega stebra socialne varnosti in mreže storitev se lahko ustvari dolgotrajna oskrba, ki je integrirana in omogoča sodelovanje različnih strok pri sooblikovanju strategije pomoči in solidarnosti

(Flaker idr., 2008, str. 22). Pomembna sprememba, ki jo prinaša dolgotrajna oskrba, je v načinu financiranja oskrbe, ki vpliva na njeno izvajanje, saj imajo uporabniki v celotnem procesu z vključenimi izvajalci in strokovnjaki partnerski odnos. Niso le prejemniki pomoči, temveč jo soustvarjajo, ponudba storitev pa se mora prilagajati ljudem, zato je to fleksibilen in spreminjajoč se sistem oskrbe (Mali idr., 2017). V Sloveniji to področje še ni sistemsko urejeno, največji izzivi so: razdrobljenost pravic med različnimi predpisi in zakonodajami, ni centraliziranega dostopa do informacij, ocenjevalne lestvice so neenotne, postopki zapleteni, storitve niso zadostno razvite in dostopne v skupnosti. Značilna je tudi izrazita institucionaliziranost - večina oskrbe je zagotovljena v institucijah, v domovih za starejše, posebnih socialnovarstvenih zavodih in varstveno delovnih centrih. V 25. členu Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (2010) je starim ljudem priznana pravica »do dostojnega in samostojnega življenja ter sodelovanja v družbenem in kulturnem življenju«. S tem členom se starim ljudem priznava pravica do oskrbe v domačem okolju in možnost odločanja o oskrbi, ki jo bodo prejemali (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Ta pravica pa ni odvisna od oviranosti in intenzivnosti potreb. Vsakomur se poskuša zagotoviti prilagojeno in enkratno oskrbo, ne da bi človeka premaknili iz njegovega domačega okolja. Vendar pa že zakonodaja v Sloveniji omeji možnost skupnostne oskrbe tistih, ki potrebujejo več podpore, saj jo z zakonom omejuje na 20 ur na teden. (Nagode, Kovač, Lebar in Rafaelič, 2019). Na (ne) razvitost oskrbe v skupnosti v Sloveniji vpliva tudi njen začetek, saj se je začela razvijati šele v devetdesetih letih. Največja pomanjkljivost je neenak dostop do teh storitev, Slovenija zaostaja tudi pri uvajanju in zagotavljanju podpornih tehnologij – pri oskrbi na daljavo, telemedicini, pametnih domovih ipd. (Flaker, Nagode, Rafaelič in Udovič, 2011, str. 246).

Mali in ostali (2017) izpostavljajo naslednje oblike skupnostne oskrbe in možnosti nadgradnje in razvoja:

- tele-svetovanje - klicni centri, ki nudijo pomoč in svetovanje
- oskrba na domu (izboljšava bi bila boljša pokritost v ruralnem okolju in večji obseg socialne in zdravstvene oskrbe na domu za tiste, ki imajo demenco ali potrebujejo pomoč in podporo)
- mobilne in terenske službe, ki izvajajo strokovne storitve

- stanovanjske prilagoditve (renovacije, ki prilagodijo stanovanje potrebam uporabnika, uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), različni pripomočki, elektronski nadzor, varnostne naprave, varnostni pripomočki, sredstva ipd.)
- nudenje pomoči na daljavo (klicni centri, ki organizirajo konkretno pomoč staremu človeku)
- dnevni centri
- medgeneracijska središča
- varne hiše za stare ljudi, ki so žrtve nasilja
- nastanitve v drugih (oskrbovalnih) družinah, sobivanje več starih ljudi ali medgeneracijsko sobivanje
- začasne namestitve, rehabilitacija po operativnih posegih in težjih boleznih
- oskrbovana stanovanja,
- razvoj skupnostnih projektov pomoči starim ljudem
- razvoj projektov, ki krepijo medgeneracijsko in vrstniško pomoč
- vzpostavljanje oskrbovalnih zadrug.

Zagotavljanje kakovostnega življenja starim ljudem v domačem okolju pa spreminja tudi institucionalno varstvo. Tu Mali in ostali (2017) predlagajo:

- sistem 5 % vključenosti starejših od 65 let v institucionalno varstvo
- oskrba starejših, ki morajo biti stari 65 let ali več let
- preoblikovanje domov za stare v gerontološke centre, ki na določenem področju zagotavljajo celostno oskrbo za stare ljudi, organizirajo izobraževanja o oskrbi starih ljudi za neformalne oskrbovalce, jim nudijo razbremenjevanje
- oblikovanje gospodinjskih enot (namesto bolniških oddelkov), v katerih živi manjše število stanovalcev, personalizacija prostora in storitev v domu, več vključevanja v zunanje okolje
- spodbujanje alternativnih načinov nastanitve za stare

1.5. Socialno delo s starimi ljudmi

Raznolikost starih ljudi vpliva na pomoč in podporo, ki jo potrebujejo. Strokovnjaki, ki z njimi sodelujejo, se tako soočajo z različnimi situacijami: z ranljivostjo, demenco, osamljenostjo, medgeneracijskimi odnosi, družinskimi stiskami, alkoholizmom, samomorilnostjo, stresom v starosti, starimi osebami s posebnimi potrebami, starimi ljudmi, ki živijo sami, slepimi, nasiljem, različno spolno usmerjenostjo (Mali, 2015). Za delo s starimi ljudmi morajo biti socialni delavci opremljeni z raznolikimi znanji in spretnostmi. Mali (2008, str. 64-65), kot ključne izpostavlja znanja o procesu staranja, o socialni politiki varstva starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah ter različne strokovne spretnosti. Temeljni prispevek (Čačinovič Vogrinčič, 2007, str. 53) socialnega dela je, da vzpostavi z družino delovni odnos, ki omogoči varno in ustvarjalno raziskovanje kompleksnih problemov družine ter skupno ustvarjanje rešitve. Delovni odnos je usmerjen v določeno nalogo in je delovni projekt sodelovanja, ki ga soustvarimo s sporazumevanjem, dogovarjanjem in skupnim postavljanjem ciljev in načinov, kako jih doseči. S krepitvijo moči uporabnika vzpostavljamo in ustvarjamo pogoje za vplivanje uporabnika na lastno življenje in aktivno reševanje lastnih stisk in težav. Flaker (2003) je opisal najnujnejše značilnosti takega odnosa, ki mora biti spoštljiv in obenem prisrčen in neformalen. Socialni delavec mora izžarevati dostopnost, iskati mora skupne točke, uporabnikove človeške vrline, močna področja, prednosti.

Spretnosti socialnega dela (Flaker 2003, str. 22-23), ki jih strokovnjak uporablja pri svojem delu so: spretnost pogovarjanja, poslušanja, ocenjevanja, dela v skupini in skupinskega dela, spretnost načrtovanja in izvajanja načrtov, upravljanja s tveganjem, zagovarjanja, krepitve moči, organiziranja storitev, spretnost dokumentiranja, pisanja, poročanja, spretnosti vodenja.

Naj podrobneje opišem nekatere:

- Pogovor je temelj socialnega dela in je raziskovalen proces, ki je naravnan v ravnanje, ki izboljša življenje sogovornika, uporabnika. Nujne spretnosti po Flakerju (2003) so vodenje pogovora, poslušanje, raziskovanje, razvijanje novosti, sklepanje dogovorov, ustvarjanje rešitev in konkretnih dejanj.
- Zapisovanje in poročanje – o pogovorih in opažanjih so socialni delavci dolžni poročati. Pri tej sposobnosti so potrebne naslednje spretnosti:
 - osnovne spretnosti opisovanja ljudi, situacij in dogodkov

- izdelava zapisnikov, poročil, ocen, načrtov, projektov, zaznamkov
- pisanje operacionalnih načrtov
- Organizacijske spretnosti, ki jih socialni delavci morajo imeti, so:
 - vodenje in sodelovanje v delovnih skupinah
 - načrtovanje projektov in dela
 - skupinska dinamika
 - organizacija in vrednotenje strokovne pomoči
 - povezovanje in koordiniranje

Vse to je pomembno, saj pogosto delujejo v timu kot prevajalci iz strokovnega jezika v uporabniku razumljiv jezik (Flaker, 2003). Socialni delavec potrebuje veliko specifičnega znanja, saj ocenjuje situacijo, v kateri je star človek - ocenjuje njegove psihične, emocionalne, kognitivne in socialne zmožnosti, preverja možnosti samooskrbe, išče vire moči, v starem človeku in v njegovem okolju ter možne ovire v podpornem okolju. V tem se socialno delo s starimi ljudmi razlikuje od socialnega dela z ljudmi drugih starostnih skupin (Mali, 2015).

1.6. Oblike pomoči za stare ljudi v Sloveniji

V oskrbo starih ljudi se vključujejo patronažni delavci (izvajajo patronažno varstvo), socialni delavci (izvajajo socialno skrb), sorodniki, prostovoljni in najeti oskrbovalci (izvajajo pomoč in splošno nego) ter različna društva, verske organizacije, posamezniki in sorodniki, ki izvajajo družabno podporo. Pomoč starim ljudem lahko razdelimo na formalno in neformalno. Slovenske raziskave (Hlebec, Nagode in Filipovič Hrast, 2014) kažejo, da pri oskrbovanju starejših oseb prevladujejo neformalni oskrbovalci, prevladujočo vlogo imajo pri izvajanju dnevnih podpornih opravil. Glavni oskrbovalci so otroci, večinoma hčere, sledijo partnerji in snahe. Neformalna oblika pomoči poteka neodvisno ali vzporedno s formalno oskrbo in jo dopolnjuje in nadomešča (Nagode in Srakar, 2015).

Mali (2009) razdeli formalne oblike pomoči za stare ljudi v tri sektorje. In sicer na:

1. Javni sektor (pomoč izvajajo centri za socialno delo (CSD), domovi starejših občanov (DSO), centri za pomoč na domu, nosilci drugih javnih storitev v bivalnem okolju – stanovanjske oblike, npr. oskrbovana stanovanja),
2. Zasebni sektor,
3. Nevladne organizacije (društva upokojencev, skupine starih ljudi za samopomoč).

JAVNI SEKTOR

Centri za socialno delo (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010 in ZSV, 2007)

Nudijo socialnovarstvene storitve (socialno preventivo, prvo socialno pomoč, osebno pomoč, podporo žrtvam kaznivih dejanj, pomoč družini za dom in na domu, mobilno pomoč, socialni servis ter organizacijo skupnostnih akcij za socialno ogrožene skupine prebivalstva) in storitve na osnovi javnih pooblastil.

- Socialna preventiva pripomore k preseganju marginalizacije starih ljudi in odpravljanja starosti iz vsakdanjega življenja. Izvajajo se programi priprave na upokožitev, organizirajo se skupine starih ljudi za samopomoč in Univerza za tretje življenjsko obdobje.
- Prvo socialno pomoč lahko stari ljudje dobijo na centrih za socialno delo. Strokovni delavci staremu človeku pomagajo pri prepoznavanju lastne stiske, posredujejo jim potrebne informacije za odpravljanje stisk, informacije o obstoječih možnostih pomoči in vrstah storitev.
- Osebna pomoč je sestavljena iz svetovanja, vodenja in socialne oskrbe. Vključenemu posamezniku omogočijo razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje ter izboljševanje njegovih socialnih zmožnosti.
- Podpora žrtvam kaznivih dejanj zajema strokovno podporo in svetovanje osebi, ki ji je bila povzročena škoda.
- Pomoč družini za dom je storitev, ki je namenjena spodbujanju ali ustvarjanju medgeneracijskega sožitja. Storitve obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani, strokovno svetovanje in pomoč pri skrbi za otroke ter usposabljanje družine za opravljanje njene vsakdanje vloge.

- Pomoč družini na domu (socialna oskrba) je namenjena starejšim osebam, ki živijo na svojem domu, vendar se zaradi bolezni in starosti ne zmorejo več sami oskrbovati in negovati, tega pa jim v zadostni meri ne morejo nuditi niti njihovi svojci. S to obliko pomoči se posamezniku omogoči, da čim dlje ostane v domačem okolju.
- Mobilna pomoč je oblika strokovne pomoči na domu, ki je namenjena predvsem osebam z motnjo v telesnem in duševnem razvoju.
- Socialni servis zajema pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, rojstva otroka, v primeru bolezni, nesreč, ter ko je ugotovljeno, da je pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje. Socialni servis ne sodi v javno službo, zato je opisan pri storitvah zasebnega sektorja.

Institucionalno varstvo v domovih starejših občanov (DSO) obsega osnovno oskrbo, socialno oskrbo ter zdravstveno varstvo. Starejšim nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma; predvsem bivanje, varstvo, nudijo jim organizirano prehrano in zdravstveno varstvo. Izvajajo tudi pomoč posamezniku in družini na domu ter naloge, ki obsegajo pripravo okolja, družine in posameznikov na starost. Storitve institucionalnega varstva je za uporabnike plačljiva. V primerih, ko upravičenec ni plačilno sposoben, oz. niso plačilno sposobni njegovi družinski člani, ki so zavezani k doplačilu storitve, potem storitev deloma ali v celoti plačuje občina, kjer ima uporabnik stalno bivališče² (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

Storitev institucionalnega varstva v oskrbovanih stanovanjih je praviloma namenjena starejšim ljudem, ki se sami ne morejo več v celoti oskrbovati ali negovati, vendar z določeno strokovno pomočjo lahko še vedno živijo razmeroma samostojno življenje. Bistveno pri oskrbovanih stanovanjih je, da se upravičencem nudi pomoč in podpora, obseg se s pešanjem zdravja večja. Osnovna oskrba obsega čiščenje prostorov, skrb za perilo, odnašanje smeti, postiljanje, organizirano imajo prehrano. Socialna oskrba pa

² V primerih, ko je uporabnik lastnik nepremičnine, se mu z zaznambo v zemljiški knjigi prepove odtujiti in obremeniti nepremičnino (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2021a).

obsega pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih opravil ter varstvo in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. Zagotovljena jim mora biti tudi celodnevna povezava do osebnega telefonskega alarma za pomoč na daljavo (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010). Idealno je, če se lahko stari ljudje vključijo v medgeneracijsko središče, kjer jim nudijo programe za aktivno in zdravo staranje ter jim je omogočeno medgeneracijsko sodelovanje (Ramovš, 2016).

Institucionalno varstvo v oskrbnih domovih - tu se nudi storitev institucionalnega varstva, ki obsega osnovno in socialno oskrbo ter zdravstveno oskrbo in nego. Ta storitev se izvaja v manjših, potrebam starejših ljudi prilagojenih objektih. Obstajajo specializirani oskrbni domovi, ki nudijo oskrbo osebam z napredovalno kronično in neozdravljivo boleznijo, kjer je poudarek na lajšanju bolezni in zadovoljevanju čustvenih in duhovnih potreb (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

Dnevno varstvo, dnevni center - tu se dnevno zbirajo starejši ljudje, ki še ne potrebujejo celodnevene oskrbe, vendar zaradi posebnih potreb potrebujejo pomoč in delno oskrbo za določeno število ur dnevno. Ta dejavnost pomembno dopolnjuje in razbremenjuje družinsko oskrbo ter podaljšuje bivanje starih ljudi v lastnih domovih in domačem okolju. Starejšim se tako omogoči druženje v skupini, nudi se jim pomoč, podpora in nadzor. Tu se krepi njihovo dostojanstvo, podpira neodvisnost in spodbuja vključenost ter tako omogoči kakovostnejša oblika bivanja (Ramovš, 2017; Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

Družinski pomočnik

Upravičenec do institucionalnega varstva lahko v določenih primerih izbere družinskega pomočnika, ki mu nudi pomoč v domačem okolju. Pravico do izbire ima polnoletna oseba s težko motnjo v duševnem razvoju ali polnoletna težko gibalno ovirana oseba, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb (ZSV, 2007)

Center za pomoč na domu, pomoč na domu - za to pomoč se ljudje odločijo, ko se zaradi starosti, invalidnosti in kronične bolezni ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe ne zmorejo ali zanjo nimajo možnosti. Organizirana je praktična oblika pomoči in storitev, s katerimi se upravičencem popolnoma ali za določen čas

nadomesti potreba po institucionalnem varstvu v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki. Storitve je prilagodljiva in nudi pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih, pomoč v gospodinjstvu in pri ohranjanju socialnih stikov. Izvajalec storitve je lahko javni zavod ali koncesionar. Občine storitev sofinancirajo minimalno v višini 50 % in izberejo izvajalca, ki nato izvaja storitev (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2021a)

ZASEBNI SEKTOR

Domovi za starejše lahko svojo dejavnost opravljajo tudi v zasebni sferi, če pridobijo koncesijo.

Socialni servis obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih, kot so prinašanje pripravljenih obrokov hrane, nakup in prinašanje živil in drugih potrebščin, pripravo kurjave, nabavo ozimnice, manjša hišna popravila, pranje in likanje perila, vzdrževanje vrta, okolice stanovanja, čiščenje, spremljanje na različne družabne dogodke, organiziranje in izvajanje različnih oblik družabništva, pedikerske storitve, storitve za nego telesa in vzdrževanje videza, nega hišnih živali, varovanje in nadzor prek noči in celodnevna povezava prek telefonskega alarma. Izvajalec mora nuditi vsaj tri prej naštetih opravila, izjema je »celodnevna povezava prek osebnega telefonskega alarma, ki se lahko opravlja kot samostojna storitev.« Storitve v celoti financira oseba, ki storitev naroči (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, 2010).

NEVLADNE IN PROSTOVOLJSKE ORGANIZACIJE

Prostovoljno delo starejših – bolj kot druge populacije ljudi so stari ljudje dejavni kot prostovoljci, ki pomagajo svoji družini in družbi (UNEPA in HelpAge International, 2012). S svojim, delom, znanjem in izkušnjami pripomorejo k razvoju družbe in razbremenijo mlado in srednjo generacijo ter tako vplivajo na boljšo kakovost življenja vseh. Prostovoljstvo jim omogoča, da aktivno sodelujejo v družbi, krepijo pozitivne vrednote, dajejo dober zgled, posredujejo znanje mlajšim generacijam in si osmislijo dneve (ZProst, 2011; Dominkuš, 2006).

Društva upokojencev

Zveza društev upokojencev (ZDUS) je organizirana na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. V društva upokojencev se člani vključujejo prostovoljno, da se povezujejo, samouresničujejo in si izboljšajo kakovost življenja. Cilj društev je skrb za svoje člane, za njihov materialni in socialni položaj, preprečujejo družbeno izključenost starejših, nasilje in diskriminacijo in sodelujejo z organi in drugimi organizacijami, ki prispevajo k višji kakovosti življenja. Uresničujejo programe, prilagojene potrebam in željam upokojencev - od športnih, kulturnih dejavnosti, izletov in skrbi na socialnem področju. Tako je starejšim omogočena potrebna pomoč, aktivno staranje, skrb za zdravje in vseživljenjsko učenje (Zveza društev upokojencev Slovenije, b.d.)

V okviru ZDUS-a se izvaja tudi program **Starejši za starejše**. Ta je nastal, ker stari ljudje radi sodelujejo v prostovoljnih aktivnostih, v ZDUSU so skozi pretekle projekte spoznali, da 25% starih ljudi, ki živijo doma, za kakovostno življenje potrebuje različne oblike pomoči. Potrebujejo druženje, drobna popravila, gospodinjsko pomoč, vključevanje starejših v aktivnosti nevladnega sektorja in vzdrževanje kvalitetnih medgeneracijskih odnosov. Povezovanje vladnega in nevladnega sektorja pa izboljšuje kvaliteto skrbi za starejše v skupnosti. V tem programu se ugotavlja potreba po pomoči starim ljudem, ki živijo doma, organizira se različne oblike pomoči in spremlja učinkovitost. Podatki o aktualnih potrebah starih ljudi pa se posredujejo pristojnim službam. Z zbranimi podatki pa se vpliva na občinsko in nacionalno politiko starejših na domu. Stari ljudje se prej poistovetijo in se zaupajo svojemu vrstniku. Vključeni dejavni stari ljudje pa prej prepoznajo stisko, saj imajo tudi sami podobne težave (Kožuš Novak, 2006).

Skupine starih ljudi za samopomoč - tu lahko stari ljudje izrazijo svoje občutke, stališča in mnenja in so pri tem slišani. Temeljna dejavnost je pogovor o različnih temah, ki člane povezuje. Skupina za samopomoč ima največ 10 članov, ki so naključno zbrani, z namenom postati prijateljska skupina. V takšnih skupinah se zadovoljujejo potrebe po temeljnem medčloveškem odnosu, po doživljanju smisla starosti in povezanosti vseh treh generacij. (Skupine za samopomoč, 2021)

Prostovoljne humanitarne organizacije (npr. Rdeči križ in Karitas) starejšim nudijo pomoč in podporo v obliki programov in storitev, ki so namenjeni predvsem reševanju

ogroženih ljudi in življenj, lažšanju socialnih in psihosocialnih stisk in težav, izboljšanju socialnega položaja, krepitvi zdravja, preprečevanju poslabšanja socialnega in zdravstvenega položaja. Zagotavljajo materialno pomoč, pomoč pri delu, družabništvo ... Starejšim pomagajo prebroditi različne stiske, da slednji lahko čim dlje ostanejo v domačem okolju (Zakon o humanitarnih organizacijah, 2003).

Univerza za tretje življenjsko obdobje je namenjena kulturnemu udejstvovanju, izobraževanju in pridobivanju znanja starejših ljudi na različnih področjih. Velik pomen ima tudi izobraževanje starejših za njihovo duhovno rast, razumevanje lastnega položaja v družbi ter za aktivno vključevanje starih ljudi v družbo (Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, b.d.).

2. FORMULACIJA PROBLEMA

Kljub trenutni pozitivni demografski sliki se prebivalstvo v občini Moravče stara. Po napovedih Eurostata naj bi se v naslednjih 50 letih pomembno spremenila starostna sestava. V dobrobit občanov bi bila preučitev trenutnega stanja in priprava socialnovarstvenih programov in storitev, ki bi bili prilagojeni potrebam in interesom občanov Moravč, ki potrebujejo in bodo v prihodnosti potrebovali varstvo in nego zaradi starosti, invalidnosti in bolezenskih stanj. V občini Moravče se že več let pripravljajo načrti in dovoljenja za izgradnjo doma starejših občanov, kjer bi se izvajalo institucionalno varstvo starejših in drugih oseb, ki zaradi bolezni, starosti ali drugih razlogov ne morejo živeti doma. Poleg celodnevnega varstva bi nudili tudi dnevno varstvo, kratkotrajne namestitve in pomoč na domu - storitve, ki bi razbremenile svojce. Dom bi tako nadomeščal ali dopolnjeval funkcije doma in lastne družine z nudenjem bivanja, organizirane prehrane, varstva in zdravstvenega varstva. Zaenkrat ta načrt še ni realiziran. Kakšne pa imajo možnosti izbire stari ljudje v tej občini, kje preživijo svojo starost? Katere organizirane storitve in programi so jim na voljo? To je le nekaj vprašanj, ki se mi porajajo.

Cilj raziskave je ugotoviti potrebe starih ljudi v občini Moravče in kakšno je trenutno stanje na področju socialnega varstva. Da bi bolje razumeli trenutno situacijo, moramo preučiti demografsko sliko lokalnega okolja (prebivalstvo), geografske značilnosti, ekonomsko situacijo, infrastrukturo, mrežo javnih služb in druge specifične okolja. Nato moram pridobiti podatke o programih in storitvah, ki so starim občanom trenutno na voljo.

Pri pisanju se bom lotila naslednjih raziskovalnih vprašanj:

- RV 1: Katere so pomanjkljivosti in na drugi strani priložnosti obstoječih služb?
- RV 2: Kako pristojne službe prepoznavajo in sledijo potrebam starih ljudi v lokalnem okolju?
- RV 3: kateri so predlogi za nadaljnje raziskovanje in razvoj programov in storitev s področja dela s starimi ljudmi?
- RV 4: Je kakšna dobra praksa na področju dela s starimi ljudmi?
- RV 5: Kako zadovoljni so stari občani z življenjem v občini Moravče?
- RV 6: Katere storitve in programe si še želijo?

2.1 Pomembne informacije o občini Moravče

a) Demografska slika lokalnega okolja

Zadnji statistični podatki iz leta 2019 kažejo, da je imela občina Moravče 5.440 prebivalcev, od tega je bilo 2.710 moških in 2.730 žensk. Občina ni gosto poseljena, na kvadratnem kilometru površine je v letu 2019 živelo povprečno 89 prebivalcev, kar je manj kot v celotni državi, kjer živijo povprečno 103 prebivalci na km². Naravni prirast je pozitiven, to pomeni, da je število živorojenih višje od števila umrlih. Več ljudi se je iz občine odselilo, manj pa je bilo tistih, ki so se vanjo priselili.

Povprečna starost občanov je 39,6 let in je nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,4 leta). Indeks staranja je nižji od vrednosti za celotno Slovenijo. Občina Moravče se tako uvršča med redke občine, v katerih je število najmlajših prebivalcev (starih 0-14 let) večje od števila najstarejših (starih 65 ali več). Med ženskami in moškimi je manj takih, ki so bili stari 65 let ali več, kot takih, ki so bili stari manj kot 15 let, kar je redkost. Indeks staranja se v povprečju dviga počasneje kot v celotni Sloveniji in je višji za ženske. Starih 65 ali več je bilo skupaj 836 občanov, kar znaša 15,4 odstotka vseh prebivalcev (SURS, 2019).

b) Geografske značilnosti

Občina Moravče je najbolj vzhodna gorenjska pokrajina in spada v alpski svet, če smo bolj natančni, je del vzhodnega predalpskega sveta; v celoti pa spada v zahodni del Posavskega hribovja. Obsega 62,6 km², kar predstavlja 3 odstotke slovenskega ozemlja in je ena manjših slovenskih občin. Njen položaj je strateško ugoden, saj se nahaja blizu geometričnega središča Slovenije in je relativno blizu ljubljanske prestolnice ter celjske kotline. Meji na občine Domžale, Lukovico, Zagorje ob Savi, Litijo in Dol pri Ljubljani. Za občino je pomembna regionalna cesta proti Domžalam in Zagorju in neposredna bližina avtocestnega omrežja. V občini Moravče je 49 naselij, ki imajo večinoma nekaj deset prebivalcev, redko pa več kot 100. Največje naselje so Moravče, kjer živi 800 ljudi. Na severu jo obdajajo pobočja Ferlevca (516 m), Limbarske Gore (773 m) in Velikega vrha (763m), na jugu pa strmi hribi Murovice (743m), Ciclja (836 m) in Slivne (880 m). Najvišji vrh je Pivkelj turn, ki sega 880m visoko. Povprečna nadmorska višina občine znaša 485 m. Velik je delež karbonatnih kamnin, zaradi česar je približno 40 % kraškega in 15 % fluvio-kraškega tipa reliefa, katerega so značilne vrtače in jame. Temu delu rečejo tudi »Moravški

osamljeni kras«. Dobro polovico površja zavzema gozd, 17 % pa je travnikov, ki so pomembni za kmetijstvo. Podnebje je vlažno celinsko, reki, ki tečeta skozi občino, sta Rača in Drtijščica (Topole, 2003).

c) Ekonomska situacija

V letu 2019 je občina Moravče razpolagala s 1060 delovnimi mesti, od tega je bilo registriranih 280 samozaposlenih oseb (SURS, 2019). V občini je bilo registriranih 375 podjetij različnih upravnoorganizacijskih struktur. Največji zaposlovalec je podjetje Termit d.d., ki zaposluje več kot 200 oseb iz Moravč in bližnje okolice. Med pomembnejše zaposlovalce spada tudi osnovna šola skupaj z vrtcem, ki zaposluje 128 oseb (BIZI, 2021). Preostala delovna mesta so vezana na manjša podjetja, ki jih pogosto upravljajo samozaposleni s področja gradbeništva, vgradnje pohištva in inštalacij (elektroinštalacije, vodovod, vgradnja plinskih in ogrevalnih naprav), oblaganja sten in tal, fasaderskih, pleskarskih, mizarskih in krovskih del, prevoznitva, obdelave kovin in drugih storitev, kot so frizerska dejavnost, restavracije in bari, trgovine, mehanične delavnice, računalniške in druge storitve (BIZI, 2021).

Zaradi maloštevilnih delovnih mest v občini je več kot 60 odstotkov delovno aktivnih zaposlenih izven občine. Z vidika dostopnosti do delovnih mest je izjemnega pomena dober geografski položaj, saj Moravče ležijo v osrednji Sloveniji in so Ljubljana, Celje in Domžale oddaljeni le 30 in 15 km. Nadpovprečna je stopnja delovne aktivnosti, ki je za 4,2 % višja od povprečne delovne aktivnosti v Sloveniji. S posodobitvijo prometnih povezav so postale dnevne migracije na delo, v šole, urade, nakupovalna središča dostopnejše in časovno ugodnejše (SURS, 2021).

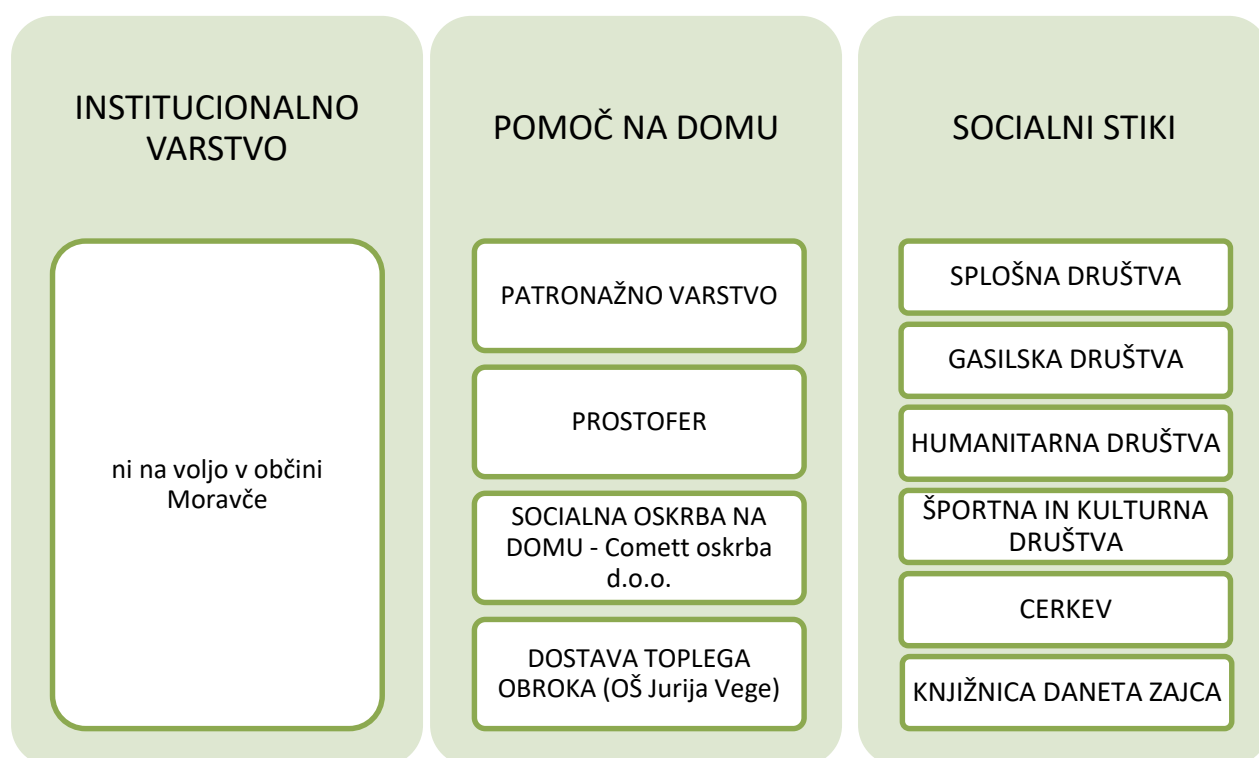
d) Mreža javnih služb

V občini Moravče deluje osnovna šola Jurija Vege, pouk pa se izvaja še v podružnični šoli Vrhpolje. V Moravčah je tudi vrtec, tu obratujeta tudi zdravstveni dom in lekarna (Občina Moravče, b.d.). Velika prednost občine je njen položaj, ki je strateško ugoden, saj se nahaja blizu geometričnega središča Slovenije in je relativno blizu ljubljanske prestolnice ter celjske kotline. Institucionalno varstvo je na voljo v 5-ih okoliških občinah – v občini Domžale, Kamnik Litija, Mengeš in Zagorje ob Savi. Upravna enota, Center za socialno delo in nekatere zdravstvene storitve so občanom na voljo v Domžalah. Pomoč na domu pa

nudi podjetje, Comett d.o.o., ki ima sedež v Ljubljani (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2021 b).

e) Zemljevid razvoja programov na področju dela s starimi ljudmi

Iz zemljevida programov in storitev in dodane podrobnejše razdelitve društvene dejavnosti na področju Moravške doline je razvidno, da v občini Moravče ni razvito veliko storitev in programov, ki bi omogočila starim občanom, da bi ostali v domačem okolju tudi, ko bi potrebovali več podpore in pomoči. Nasprotno pa je veliko društev, ki vsem ljudem omogočajo, da so del neke socialne mreže in se čutijo pripadne. Člani se v društva vključujejo na podlagi lastnih zanimanj ali kraja bivanja. V njih poteka medgeneracijsko sodelovanje, druženje, prenos znanj, ohranja se občutek pripadnosti, imajo priložnost, da se povežejo z enako-mislečimi ljudmi in lahko delijo svoje stiske in radosti. V društvih lahko aktivni in angažirani stari ljudje uspešno prispevajo tudi k razvoju družbe.

Slika 1: Zemljevid razvoja programov na področju dela s starimi ljudmi

SPLOŠNA DRUŠTVA:

- **Društva povezana s skrbjo za živali:** Lovska družina Moravče, Čebelarsko društvo, Ribiško društvo

- **Glede na kraj bivanja:** Društvo krajanov Limbarska Gora, Društvo krajanov Češnjice, Društvo krajanov spodnji in zgornji Tuštanj, Društvo krajanov Dešn – DŠN, Društvo krajanov Javoršic
- **Ostala:** Društvo Rokodelcev – Rokodelski center Moravče, Radioklub Moravče, Turistično društvo Moravče, Društvo upokojencev Moravče, Društvo podeželske mladine Moravče, Združenje borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Moravče, Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Moravče, Društvo tabornikov-Rod moravške doline, Društvo podeželskih žena Moravče

GASILSKA DRUŠTVA:

- Gasilska zveza Moravče in 5 različnih prostovoljnih gasilskih društev - PGD Krašče, PGD Moravče, PGD Peče, PGD Velika vas in PGD Vrhpolje

HUMANITARNA DRUŠTVA:

- 3 Območna združenja Rdečega križa Domžale – občinska organizacija Moravče, Peče in Vrhpolje, Župnijska Karitas Moravče

ŠPORTNA IN KULTURNA DRUŠTVA

- Športno kulturno turistično društvo Bicikl, Kulturno in športno društvo Peče, Planinsko društvo Moravče, Mažoretno društvo Moravške Lilije, Pihalna godba Moravče, Kulturno izobraževalno društvo Limbar Moravče, Kulturno društvo Grajski oktet, Kulturno društvo Tine Kos, Kulturno in umetniško društvo Vrhpolje, Smučarski klub Termit Moravče, Strelsko društvo Moravče Kremen, Nogometni klub Temit

CERKEV

- cerkveni pevski zbori, Župnijski pastoralni svet, skavti, biblične, zakonske in molitvene skupine

KNJIŽNICA DANETA ZAJCA

- bralni klubi

SOCIALNA OSKRBA NA DOMU- Comett oskrba d.o.o.

V letu 2020 je bilo do storitve socialne oskrbe na domu upravičenih 18 oseb, ki so stare 65 let ali več in so zaradi starosti in pojavov, ki spremljajo starost, nesposobne za samostojno življenje. Storitve v 70 % subvencionira občina in za uporabnika znaša ob delovnikih in sobotah 6,12 EUR za efektivno uro, ob nedelja 8,59 EUR in praznikih 8,94 EUR (Comett,, 2021).

PROSTOFER

Je vseslovenski humanitarni projekt zavoda Zlata mreža za mobilnost starejših. Namenjen je tistim, ki ne vozijo sami, nimajo sorodnikov, ki bi jim, ko bi potrebovali ali želeli, lahko nudili prevoz in imajo nižje mesečne dohodke. Omogoča lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe, do javnih ustanov, trgovinskih centrov ipd. Občina Moravče priskrbi vozilo in zagotavlja zavarovanje voznika in potnikov. Prostovoljni šofer pa je lahko vsakdo, ki ima veljavno vozniško dovoljenje in je pripravljen pomagati. Je projekt, ki krepi medsebojno povezovanje in pomoč ter omogoča, da stari ljudje čim dlje ostanejo v domačem okolju (Prostofer, 2021).

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava v magistrski nalogi je kvalitativna, za katero je značilno, da v raziskovalnem procesu zbrano gradivo sestavljajo »besedni opisi ali pripovedi, in v kateri je to gradivo tudi obdelano« (Mesec, 1998). Raziskovalna metoda bo intervju, saj so tako zbrani podatki eden izmed najbogatejših virov informacij. Pri kvalitativnem raziskovanju je pomembno, da raziskovalec ljudi proučuje v njihovem življenjskem kontekstu, jim prisluhne in svoja prizadevanja usmeri na stvarne življenjske probleme ljudi, s tem da je sprejemljiv in odprt za različne podatke, ne samo za tiste, ki so pomembni z vidika njegove teorije (Mesec, 1998, str. 28).

3.2. Merski instrument

Merske instrumente lahko poimenujemo tudi pripomočki za merjenje, saj nam pomagajo pridobiti množico podatkov (Mesec, 2009, str. 119). Kot merski instrument sem uporabila metodo raziskovalnega spraševanja, in sicer dva standardizirana vprašalnika. Vprašanja sem vnaprej pripravila in pri tem poskušala upoštevati osnovna načela dobrih vprašanj, ki naj bi bila dobra, jasna, nevtralna in posamična (Mesec, 1998). Del raziskovanja je zaradi izrednih razmer - epidemije COVID – 19 potekal s pomočjo informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT). Del raziskave pa je potekal v živo. Vprašalnika raziskave sta dodana v prilogi.

3.3. Populacija in vzorec

V izvedeni raziskavi sta bili dve populaciji:

- prva populacija so ljudje, ki so starejši od 65 let, so upokojeni in živijo v občini Moravče.
- druga so različne organizacije, ki se ukvarjajo s starimi ljudmi v občini Moravče.

Uporabila sem neslučajnostni priložnostni vzorec. Osnovno empirično gradivo je bil intervju. Opravila sem 3 intervjuje s predstavniki ključnih organizacij, ki se na raznolike načine ukvarjajo s starimi ljudmi v občini, ter 10 intervjujev s starimi občani občine Moravče.

Sprva sem želela intervjuvati več ljudi, vendar sem zaradi epidemije Covid-19 ter obilice dela predstavnikov organizacij, težje prišla do sogovornikov, kot sem sprva pričakovala.

Ker se starost deli na več obdobij, od katerih ima vsako svoje značilnosti, posebnosti in prioritete, sem se pri iskanju sogovornikov trudila, da sem vključila stare ljudi vseh starostnih obdobij. Pri tem sem upoštevala kronološko delitev starosti Ramovša (2003) na: zgodnje starostno obdobje (65-74 let), srednje starostno obdobje (75-84 let) in pozno starostno obdobje (85 let ali več). Uporabila sem vzorčenje snežne kepe, da sem prišla do starejših intervjuvancev, ki so bili pripravljeni sodelovati.

Pri drugi populaciji so se na moje povabilo odzvali predstavniki naslednjih organizacij: občine Moravče (OM), CSD Domžale (CSD) in Društva upokojencev Moravče (DUM).

Rezultate sem obdelala kvalitativno. Pri obeh populacijah gre za majhen, nereprezentativen vzorec, zato dobljenih rezultatov ne morem posplošiti na celotno populacijo starih ljudi v občini Moravče in vseh organizacij, ki na raznolike načine sodelujejo s starimi ljudmi v občini.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z neposrednim ustnim in pisnim spraševanjem, uporabila sem metodo delno strukturiranega intervjuja. Pripravila sem dva delno strukturirana vprašalnika. Vabilo k intervjuju sem prek elektronske pošte posredovala predstavnikom pomembnejših organizacij v občini Moravče, za katere predpostavljam, da poznajo problematiko starih ljudi v občini Moravče. Intervjuji z njimi so potekali s pomočjo sodobnih IKT, saj so bili izvedeni v času večjih preventivnih ukrepov, od maja do julija 2020. Intervjuje s starimi občani sem opravila v juniju 2021, ko so bili vsi starejši, ki so to želeli, že cepljeni in so se ukrepi v zvezi z epidemijo Covida-19 že omilili. Stare ljudi, ki so bili pripravljeni sodelovati, sem poiskala s pomočjo metode vzorčenja snežne kepe. Povprašala sem ljudi, ali poznajo koga, ki je starejši od 65, in bi bil pripravljen sodelovati ali pa sem povprašala intervjuvanca, ali pozna koga, ki je primerne starosti, in bi želel sodelovati.

Intervjuji so v večini primerov potekali v živo, le eden je bil izveden s pomočjo IKT. 4 intervjuje sem izvedla na prostem, pred njihovimi domovi, 5 pa v njihovih hišah, v prostorih, kjer se počutijo najbolj varne in domače. Z vsemi sem bila v prostoru sama, pogovori so trajali od 30 do 45 minut.

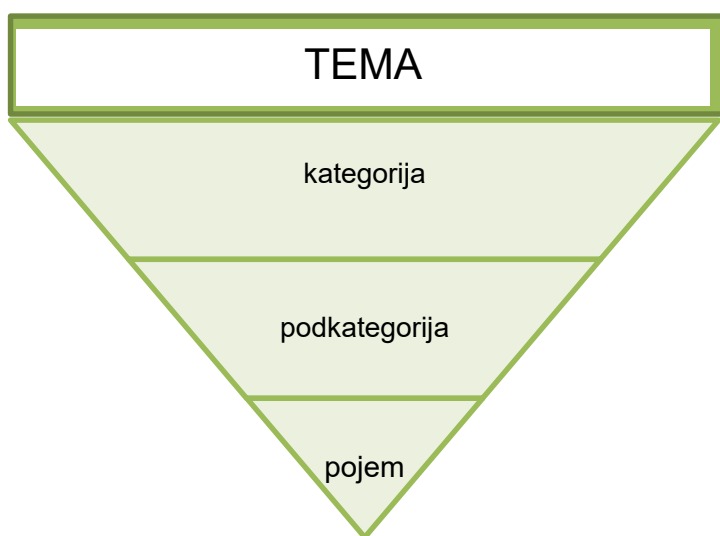
Sprva sem razložila namen raziskave, nato sem vse vključene seznanila, da gre za anonimen in zaupen pogovor, v katerem ne bom izdala pomembnih imen in podatkov. Pred začetkom sem jih prosila, če lahko pogovor snemam z mobilnim telefonom zaradi lažje obdelave podatkov.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene informacije sem analizirala po metodi kvalitativne analize. Sprva sem vse pogovore, ki sem jih posnela s pomočjo aplikacije na telefonu, pretipkala na računalnik v Wordov dokument in jih slovnično uredila. Intervjuje sem označila, prečrtala sem dele stavkov, ki niso pomembni za raziskavo. Pomembne dele sem označila s številkami, ki sem jim določila enote kodiranja, kar pomeni, da sem zapise razdelila na sestavne dele, na fraze, stavke, odstavke. Enote kodiranja sem pretipkala v izdelano tabelo v programu Excel.

- Intervjuje starih občanov sem označila z malimi tiskanimi črkami, z dodatno črko m ali ž sem določila tudi spol sogovornika in si tako omogočila kvalitetnejšo analizo podatkov.
- Intervjuje ključnih predstavnikov organizacij sem prav tako označila, tokrat sem se odločila za velike tiskane črke A, B, C.

Temu je sledilo odprto kodiranje, ko prosto pripišeš pojme. Posameznim enotam

kodiranja sem pripisala ustrezne pojme. Sorodne pojme sem združila v podkategorije in nato določila kategorije. Sorodne kategorije, tiste, ki se nanašajo na isti vsebinski vidik, sem združila v sorodne teme. Temu je sledilo osno kodiranje. Izpisane pojme se razporedila od teme,

Slika 2: Struktura osnega kodiranja

ki je najsplošnejša, do najkonkretnejše.

3.6 Primeri obdelave podatkov

3.6.1. Relevantni deli besedil

1. ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU

Ocena zdravstvenega stanja

Dobro zdravstveno stanje

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje zdaj?

»Stabilno.« (jž3)

Zdravstvene težave in bolezni

»Mene je astma poslala v pokoj.« (jž4)

Skrb za zdravje

Jemanje zdravil

»Odkar imam biološka zdravila, je bolje« (jž5). ~~Nisem mogla niti govoriti, nisem mogla niti hoditi.~~

Fizična aktivnost

- Kako skrbite za svoje zdravje?

»Vidiš, delo, delo, delo (jž6) in hoja. Hodiva na Pivkelj, včeraj sva bila na Koradi, povsod greva.« (jž7)

Ocena samostojnosti

Ocena lastne samostojnosti

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih?

»Samostojna.« (jž8)

Formalne oblike pomoči na domu

- o Poznate naslednje storitve: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

»Poznam, poznam (jž9). Sem šla tudi na tečaj za oskrbo na domu. Enkrat že nazaj, pa je prav pametno. Ti prav pride, če nekje delaš take stvari. To bi mogli tudi ljudi učiti (jž10).«

- Kaj so vas naučili, pokazali?
- »Nega bolnika v postelji, od tega, kako vstati, kako se uležati, kako ga umiješ, počeseš. Ko me uščipne v križu, se spomnim na predavanje, to je osnova.« (jž11)
- Če bi bil kakšen projekt Starejši za starejše, kjer se nudi podpora in pomoč drugim, bi pri tem sodelovali?
- »Jaz ves čas sodelujem z Rokodelstvom, tako, da ne morem še posebej.« (jž12)
- Razumem, a voziški izpit imate, vozite avto?
- »Imam in vozim.« (jž13)
- Kakšen je vaš dostop do zdravstvenih storitev, ki jih potrebujete?
- Potrebujete pomoč pri naročanju na pregled, pri prevozu do ambulate in prevzemu zdravil v lekarni?
- »Ne potrebujem. (jž14) Sama si tudi dajem injekcije, mož je asistent.« (jž15)
- Poznate projekt Prostofer?
- »Aha, poznam.« (jž16)

3.6.2 Primer odprtega kodiranja

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
jž01	1952	Zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
jž02	upokojena sem od leta 1993, v pokoj sem šla zaradi astme	28 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
jž03	Stabilno.	stabilno	dobro zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
jž04	Mene je astma poslala v pokoj.	upokojena zaradi astme	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
jž05	Odkar imam biološka zdravila, je bolje.	biološka zdravila	jemanje zdravil	SKRB ZA ZDRAVJE
jž06	Vidiš, delo, delo, delo	delo	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
jž07	in hoja. Hodiva na Pivkelj, včeraj sva bila na Koradi, povsod greva.	hribolazenje	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
jž08	Samostojna.	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
jž09	Poznam, poznam	pozna, toda ne koristi	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž10	Sem šla tudi na tečaj za oskrbo na domu. Enkrat že nazaj, pa je prav pametno. Ti koristi to znanje, če	znanje oskrbe na domu bi koristilo vsem	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

	nekje delaš take stvari. To bi mogli vse ljudi učiti			
jž11	Nega bolnika v postelji, od tega, kako vstati, kako se uležati, kako ga umiješ, počešeš. Ko me uščipne v križu, se spomnim na predavanje, to je osnova.	nega bolnika v postelji, umivanje, česanje, pravilno vstajanje in lega v posteljo	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž12	Jaz ves čas sodelujem z Rokodelstvom, tako da ne morem še posebej.	ne more sodelovati, saj ima preveč drugih obveznosti. Sodeluje pa s starimi občasnimi preko društva Rokodelcev	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž13	Imam in vozim.	ima vozniški izpit in vozi	mobilitet	OCENA SAMOSTOJNOSTI
jž14	Ne potrebujem.	ne potrebuje pomoči pri naročanju in dostopu do zdravstvenih storitev in zdravil	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
jž15	Sama si tudi dajem injekcije, mož je asistent.	mož	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
jž16	Aha, poznam.	pozna projekt	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE

3.6.3 Primer osnega kodiranja

OSNOVNE INFORMACIJE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
starost	zgodnja starost	am01, cž01, dž01, em01, iž01, jž01
	srednja starost	bž01, gž01, hm01
	pozna starost	fž01
število let v pokoju	11 let	em02
	17 let	iž02
	25 let	fž02
	28 let	jž02
	29 let	hm02
	30 let	bž02
	33 let	gž02
	8 let	cž03
	8 let	am02
	8 let	dž02

OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
dobro zdravstveno stanje	počutje je dobro kljub sladkorni bolezni	dž03
	ocenjuje kot dokaj dobro, je zadovoljna.	fž08
	dobro zdravstveno stanje	iž03
	stabilno	jž03
srednje dobro zdravstveno stanje	svoje zdravstveno stanje ovrednoti s 7	em03
niti dobro niti slabo zdravstveno stanje	pravi, da ni takšno, da bi se z njim hvalila	bž03
slabo zdravstveno stanje	trenutno slabo zdravstveno stanje	am03
	slabo psihično počutje zaradi koronavirusa in posledično oteženega dostopa do zdravnika	cž04
	slabo zdravstveno stanje	hm03
zdravstvene težave in bolezni	bolečine v hrbtenici	am04, gž03, cž06, em04
	težave z nogami, koleno, komolcem, ramo ter kašljem, del težav je posledica nesreče v preteklem letu	bž04
	noga ji oteče in pomodri	bž06
	prebolela Covid-19, sedaj nekaj težav z dihanjem	bž07
	sladkorna bolezen	dž06, hm05
	popuščanje srca, voda v pljučih	hm04
	rana na nogi se ne celi	hm09
	menjava kolena	iž04
	upokojena zaradi astme	jž04

4. REZULTATI

4.1. Predstavniki organizacij, ki se ukvarjajo s starimi ljudmi v Občini Moravče

Rezultati so prikazani na podlagi treh intervjujev s predstavniki organizacij, ki se na različne načine ukvarjajo s starimi ljudmi v občini Moravče.

Ocena strokovnosti sogovornikov

Strokovnost

Vse intervjuvanke delujejo na izbranem področju in v trenutni organizaciji 10 ali več let ter so strokovnjakinje na področju svojega delovanja.

Zadolžitve

Njihova področja dela oz. delovne zadolžitve so zelo raznolike. Predstavnica CSD izvaja storitev PSP (prva socialna pomoč), išče namestitve v institucionalnem varstvu, ureja pomoč na domu, informira in ureja dodatek za pomoč in postrežbo. Predstavnica občine sodeluje pri izvajanju projekta »Prostofer«, ureja področje doplačevanja institucionalnega varstva, sodeluje pri razpisu koncesije in potrjevanju cene socialnovarstvene storitve programa pomoč družini na domu. Predstavnica društva upokojencev Moravče pa opravlja zadolžitve, povezane s predsedovanjem društvu z več kot 350 člani, in tiste naloge, ki jih ima kot članica Kulturne komisije Pokrajinske zveze društev upokojencev Gorenjske.

Socialno varstvo in obstoječi programi in storitve v občini Moravče

Ocena ureditve socialnega varstva starih oseb

Trenutno socialno varstvo sta dve intervjuvani osebi ocenili kot skladno s socialno zakonodajo, predstavnica CSD pa kot nezadostno urejeno področje.

Prednost

Kot prednost ruralnega področja sogovornica iz CSD navaja medsosedsko pomoč.

Storitve za stare občane

Trenutno so starim občanom namenjene naslednje storitve:

- storitev pomoči na domu, ki jo izvaja podjetje Comett d.o.o., ki vključuje nego in oskrbo, čiščenje in spremljanje
- storitve družinskega pomočnika za nego starejše osebe
- sofinanciranje plačila za posameznike v domu starejših za posameznike brez imetja
- enkratna denarna pomoč
- program »Prostofer«, ki skrbi za prevoze starejših v zdravstvene institucije
- aktivnosti in storitve, ki jih nudi društvo upokojencev Moravče. Intervjuvanka je izpostavila folklorno skupino, zeliščarstvo, šah, pohodništvo, telovadbo za zdravo staranje, posmrtninski sklad ter različne izlete in izobraževanja

Dobra praksa

Kot edino dobro prakso so vsi intervjuvani izpostavili program »Prostofer«, ki je vseslovenski prostovoljski projekt za mobilnost starejših, ki povezuje starejše osebe, ki potrebujejo prevoz, in ne zmorejo uporabljati javnih in plačljivih prevozov, s starejšimi aktivnimi vozniki, ki pa po drugi strani radi priskočijo na pomoč. Ta program je namenjen občanom brez svojcev in z nižjimi dohodki.

Ocena problemov in potreb starih občanov

Problemi povezani s starostjo

Predstavnica s CSD je izpostavila naslednje probleme starih, ki terjajo vključitev CSD-ja: starostna obnemoglost, upad kognitivnih funkcij, začetki demence in poškodbe. Predstavnica OM je kot glavni problem izpostavila nezadostne prejemke starih občanov za domsko oskrbo. Predstavnica DUM pa je izrazila zaskrbljenost, da sta skrb za starejše in dolgotrajna oskrba na stranskem tiru ter da so stari, še posebej v času epidemije, v domovih zapostavljeni.

Aktualne potrebe

Kot ključne potrebe starih ljudi so izpostavile materialno preskrbljenost oz. finančno neodvisnost, potrebo po telesnem in duševnem zdravju, potrebo po varnosti in potrebo

po druženju s prijatelji in svojci. Ugotavljajo, da potrebujejo tudi pomoč pri hišnih opravilih in osebni negi.

Ocena predlogov in priložnosti

Storitve, ki primanjkujejo

Predstavnica CSD kot storitve, ki primanjkujejo, navaja pogostejše spremljanje starih ljudi s strani patronažne službe ter izmenjavo informacij o vseh, ki so potrebni socialnovarstvenih storitev. Tisti, ki ne zmorejo skrbeti zase, pa po njenem mnenju, potrebujejo dostavo toplega obroka, pomoč na domu, prevoz in spremljanje na zdravniških pregledih ter domsko varstvo. Predstavnica DUM pa si želi programov s katerimi bi se informirali stari ljudje o svojih pravicah in storitvah, ki so jim namenjene ter programih, s katerimi bi se spodbujalo medgeneracijsko sodelovanje.

Priložnost za izboljšavo

Priložnost za napredek vidijo v povezovanju in informiranju ter izgradnji doma za starejše občane in postavitvi bivalne enote za brezdomne. Kot ključno predstavnica CSD izpostavi razvoj programov, ki vključujejo stare ljudi v lokalno skupnost – da imajo neko stičišče, izpostavila je dnevni center, bivalno enoto, kjer bi se povezovali z drugimi.

Predstavnica DUM je izpostavila, da bi bila potrebna dodatna denarna sredstva namenjena društvu upokojencev Moravče za različne dejavnosti, namenjena starejšim (telovadba za zdravo staranje), za stroške vzdrževanja in za sofinanciranje obiskov starih občanov.

Pridobivanje informacij

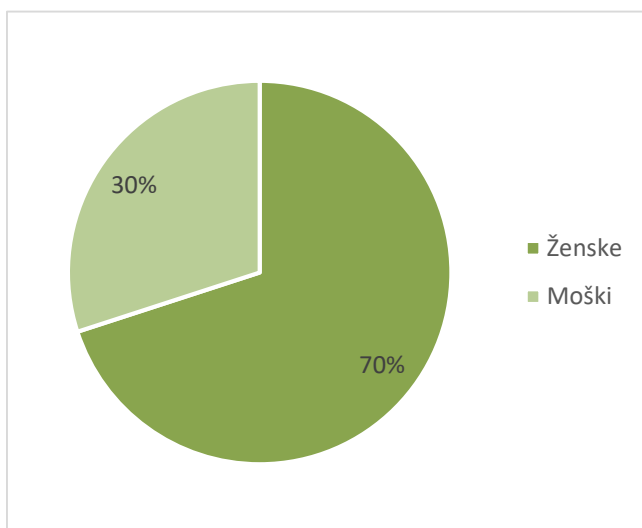
Način pridobivanja informacij

V občini še ni bila izvedena nobena raziskava, vsi intervjuvani navajajo, da dobijo vse informacije prek pogovora s starimi občani, njihovimi svojci in iz lastnih izkušenj.

Oseba, ki prepozna potrebe

Na pomoči potrebne stare ljudi pogosto opozorijo in pozovejo k pomoči aktivni posamezniki, ki so vključeni v različne nevladne organizacije, ter zdravstvena in patronažna služba. Po pomoč pa pridejo tudi svojci.

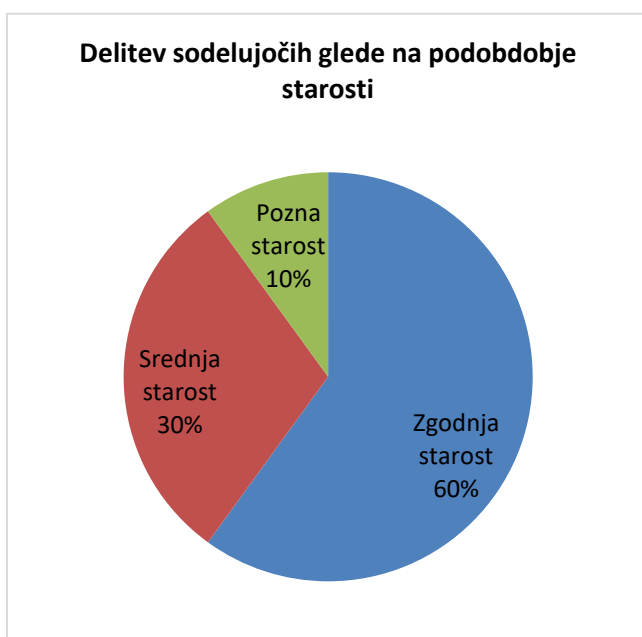
4.2. Intervjuvani stari ljudje iz občine Moravče

Slika 3: Sodelujoči stari občani

V raziskavi je sodelovalo 10 starih ljudi iz občine Moravče, od tega 7 žensk in 3 moški, kar se sklada s prebivalstveno piramido za leto 2019, iz katere lahko razberemo, da število žensk presega število moških v starostnih skupinah 65 let in več (SURS, 2019). Povprečna starost sodelujočih v raziskavi je 74,8 let, v povprečju pa so upokojeni 19,7 let.

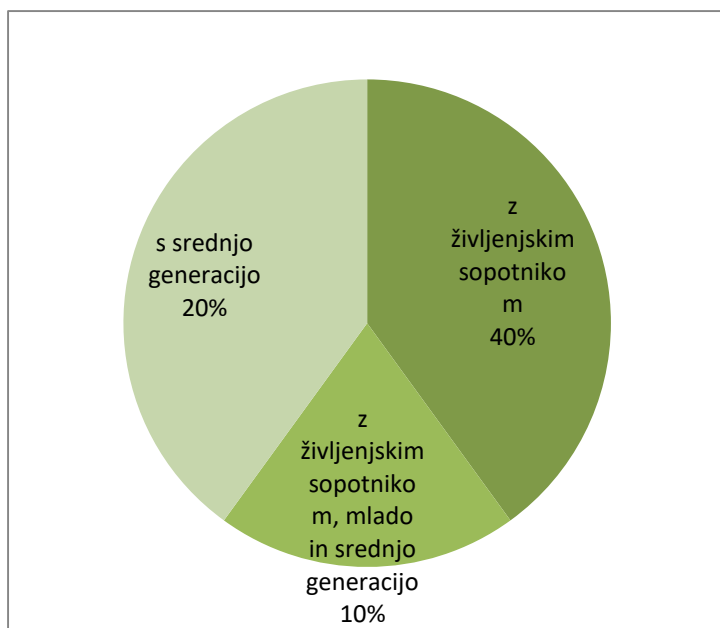
Spodnja tabela in graf nam prikazujeta razporeditev vključenih starostnikov glede na podobdobje starosti.

Slika 4: Delitev sodelujočih glede na podobdobje starosti

POD-OBDOBJE	Zgodnja starost	srednja starost	pozna starost
JE			
skupno število	6	3	1
delež	60%	30 %	10 %

Tabela 1: Sodelujoči glede na podobdobje starosti

Slika 5: Deljenje gospodinjstva

Vseh 10 vključenih živi v hiši, od tega 4 živijo s svojim življenjskim partnerjem. Preostalih 6 živi v skupnem gospodinjstvu. Od tega 2 živita samo s srednjo generacijo, 4 pa tudi z mlado.

Težave in spremembe v starosti

Skrbi povezane s staranjem

Med intervjuvanjem sem zaznala naslednje skrbi:

zaskrbljenost povezano s prihodnostjo - dva intervjuvana zakonca se sprašujeta, kdo jima bo nudil pomoč in podporo, ko jo bosta potrebovala. Ena izmed rešitev, ki jo vidita, je prodaja nepremičnine in kasneje selitev v dom za stare občane. Nekateri se sprašujejo o ceni institucionalnega varstva, o tem, koliko časa bodo še samostojni pri skrbi zase.

Spremembe

Večinoma so izpostavljali negativne spremembe, ki se s starostjo še povečujejo. Tako je ena oseba povedala, da vedno bolj razmišlja o pokojnem možu, da se s starostjo večja tudi njena osamljenost. Pri sebi prepozna, da je vedno raje doma, kot je bila pred upokojitvijo. Druga vprašana je izpostavila, da občuti tesnobo ob odhodu od doma in kasneje občuti skrbi, povezane s tem, kako so drugi sprejeli njeno obnašanje in govorjenje. Nekateri razmišljajo o vključitvi v institucionalno varstvo, o tem, kdo bo prišel k njim živeti. Spremembe so tudi na področju zdravja in gibalne oviranosti, tako je ena vprašana padla s hojico in se sama ni mogla pobrati, počakati je morala na mimoidočega, da ji je nudil pomoč. Spremembe se dogajajo tudi na področju učenja – nekateri opažajo, da potrebujejo več časa in ponovitev, da si zapomnijo informacije, posledično so zadržani pri uporabi sodobnih tehnologij (uporaba računalnikov, bankomatov, televizije ...).

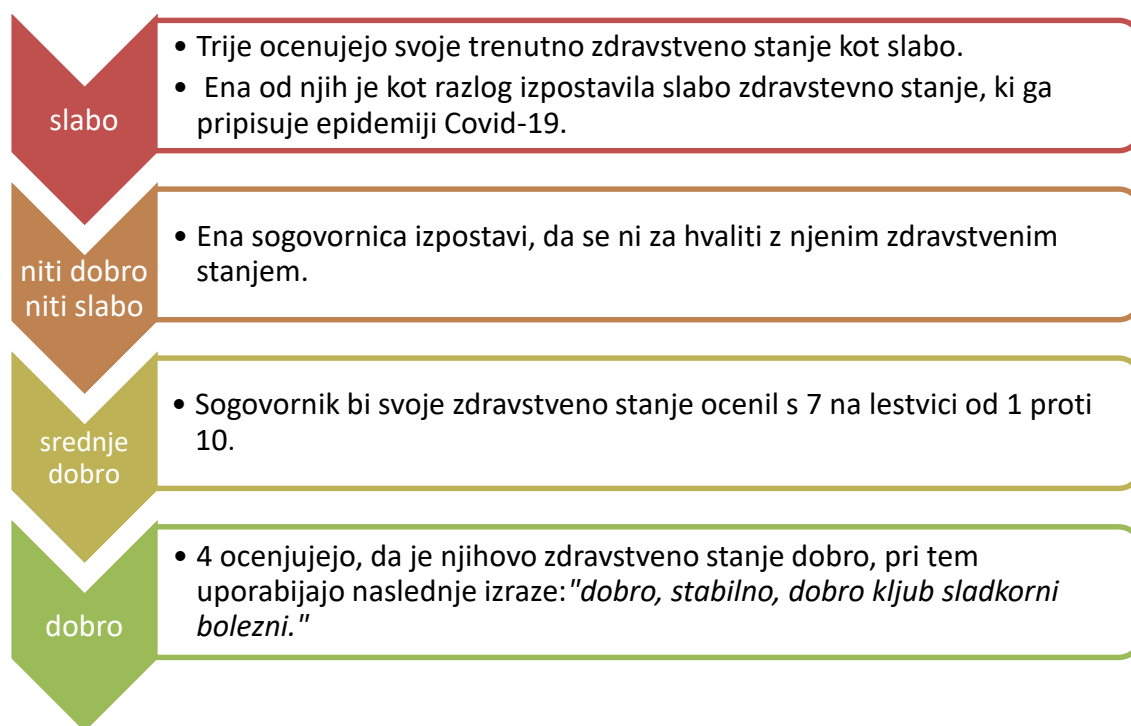
Posledica epidemije Covid-19

»Hodim pa tudi k mami, čim večkrat. Tudi, če nič ne naredim pri njej, ji delam družbo. Je tako osamljena, sploh sedaj zaradi korone.« - zaradi epidemije Covid-19 in preventivnih ukrepov so stari ljudje bolj osamljeni, saj imajo manj obiskov, kot bi jih imeli sicer. Na ljudi negativno vpliva tudi spremenjeno delovanje društev, saj so številna srečanja in prireditve odpadle.

Prevare in izkoriščanja

Ena sogovornica je izpostavila, da je previdna pri sprejemanju tujih ljudi v hišo, saj so jo v preteklosti že poskušali ogoljufati.

Ocena zdravstvenega stanja

Slika 6: Ocena zdravstvenega stanja

Zdravstvene težave in bolezni

Največ (4) intervjuvanih ima bolečine v hrbtenici, 2 imata sladkorno bolezen, potem pa se soočajo še s: popuščanjem srca, vodo v pljučih, dolgotrajno rano na nogi, menjavo kolena, s težavami z nogami, koleni, komolcem, ramo, s kašljem, otečeno in pomodrelo nogo, težavami z dihanjem, ki so posledica okužbe s Covidom-19.

Skrb za zdravje

Vprašani za svoje zdravje skrbijo s fizično aktivnostjo, rednim jemanjem zdravil, prehrano in z manualno terapijo.

Fizična aktivnost

Najpogostejša oblika fizične aktivnosti je hoja, če v to skupino prištejemo še hribolazenje, je ta aktivnost skupna 4-im vprašanim osebam, 2 sta izpostavila delo kot tisto aktivnost, ki pomembno prispeva k ohranjanju njunega zdravja. Kot pomembne so bile izpostavljene naslednje aktivnosti: kolesarjenje (2), jutranja telovadba (2) in počitek (1).

Redno jemanje zdravil

Ena oseba je izpostavila pomembnost rednega jemanja zdravil, druga si lajša zdravstvene težave s konopljinim mazilom, nekateri vprašani stari ljudje pa jemljejo tablete za holesterol, uravnavanje tlaka, za uravnavanje inzulina z zdravili, za ščitnico, ena oseba jemlje tudi biološka zdravila.

Manualna terapija

»Pomagam si lahko samo s fizioterapijo in masažo, drugega nič.« - s temi besedami je ena oseba izpostavila, da ji pri zdravstvenih težavah pomagata le masaža in fizioterapija.

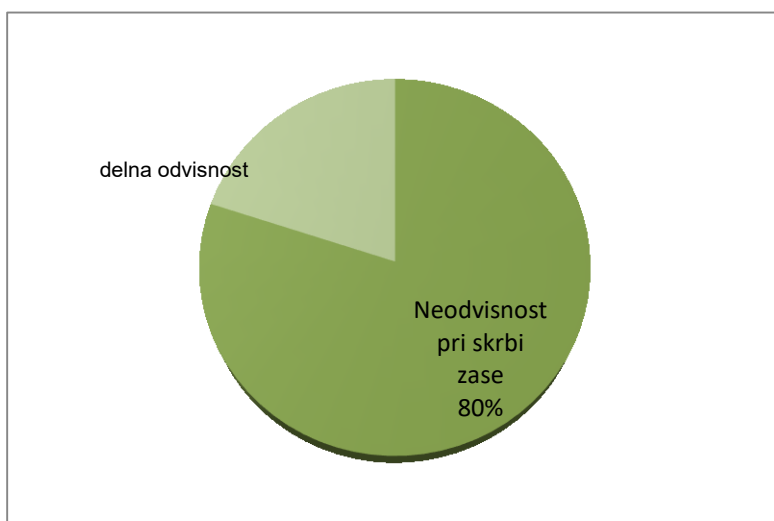
Prehrana

Štirje vprašani so izpostavili pomembnost zdravega prehranjevanja pri skrbi za svoje zdravje. Od tega je za eno osebo pomembno kontrolirano in zdravo prehranjevanje, saj ima sladkorno bolezen. Druga je šele v starosti začela zajtrkovati, spoznala je tudi, da je intolerantna na mleko. Tretja je izpostavila pomembnost nepitja alkohola. Še en vprašani pa je poleg redne prehrane izdal recept za dobro prebavo – suhe slive za zajtrk.

Motivacija in ovira

Za zdrav življenjski slog in gibanje skrbijo, da se izognejo ponovitvi zdravstvenih težav, da se lažje ukvarjajo s prostočasnimi aktivnostmi in da lahko varujejo svoje vnuke. Ena vprašana je izpostavila, da jo ovira pri vključitvi na jutranjo telovadbo to, da nima prevoza.

Ocena samostojnosti

Slika 7: Ocena lastne samostojnosti

Ocena lastne samostojnosti

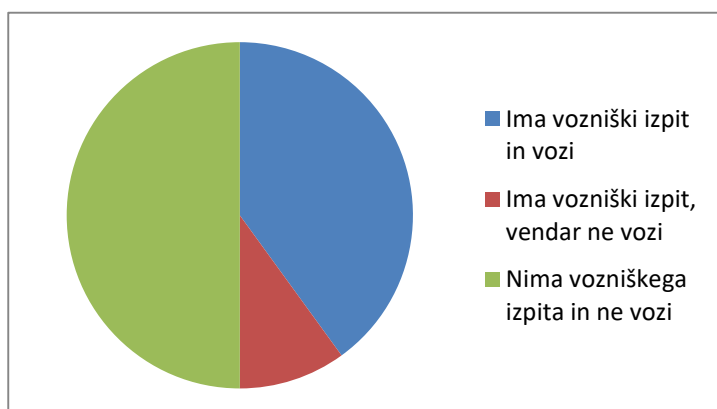
Od vseh vprašanih se le dva ocenjujeta, kot delno samostojna, saj potrebujeta pomoč pri gospodinjskih opravilih. Vseh 10 pa še vedno zmore samostojno opravljati temeljne življenjske aktivnosti, med katere

prištevamo hranjenje, hojo, vstajanje iz postelje, oblačenje, uporabo stranišča in kopalnice, skrb za osebno higieno. Drugi vidik samostojnosti so t. i. instrumentalne dnevne življenjske aktivnosti – sem uvrščamo tudi vožnjo avtomobila, uporabo telefona, plačevanje računov, urejanje gospodinjstva (Hvalič Touzery, 2010).

Potrebna pomoč in podpora

3-je vprašani ne potrebujejo podpore in pomoči, preostali je potrebna pri:

- kuhanju kosila – trem vprašanim topel obrok nudijo bližnje osebe
- nakupovanju in prinašanju živil in drugih stvari iz trgovine ter zagotavljanju prevoza
- zagotavljanju prevoza do zdravnika in drugam, delitvi stroškov
- uporabi hojice za gibanje
- pri pomivanju tal, čiščenju stanovanja in skrbi za oblačila

Slika 8: voznški izpit in mobilnost

Mobilnost

Polovica sodelujočih nima voznškega izpita in ne vozi avtomobila, ena oseba ima voznški izpit, vendar ne vozi, 4 pa imajo voznški izpit. Trije so

povedali, da so v preteklosti vozili motor.

Dostop do zdravstvenih storitev

Ena oseba je izrazila, da ima dober dostop do zdravstvenih storitev, je tudi ena izmed 3-eh sodelujočih, ki ne potrebujejo pomoči pri naročanju in dostopu do zdravstvenih storitev in zdravil. Eni osebi, ki sicer samostojno naroča in se pelje na zdravstvene storitve, zdravila iz lekarne dostavijo bližnji. Dve osebi si uredita dostop do zdravstvenih storitev in zdravil, prevoz pa omogočita partnerja. Dvema pa vse urejajo bližnji (eni hči, drugi pa hči in vnukinja) – dostop do zdravstvenih storitev, naročanje in dostavo zdravil. Enemu zdravila pripeljejo bližnji, z reševalnim vozilom pa se vozi na preglede. Eni sodelujoči pa preglede organizira hči, prevoz pa nudita hčeri in vnuka, sama pa prevzame zdravila.

Storitve in projekti v občini Moravče

Formalne oblike pomoči na domu

Naštete formalne oblike pomoči poznajo, vendar jih ne koristijo trije intervjuvani. 4 pa pravijo, da so že slišali za naštete oblike pomoči, ki so namenjene starim ljudem na domu. Ena oseba trenutno koristi patronažno varstvo, dva pa sta to storitev koristila v preteklosti.

Zadovoljstvo s storitvijo

Vsi trije, ki so že koristili storitev patronažnega varstva, so zadovoljni s storitvijo, ki so jo prejeli. Ena oseba pa je povedala, da njena bližnja oseba (mama) koristi poleg patronažnega varstva še nego na domu in dostavo toplega obroka. Meni, da je dobro poskrbljeno za starejše občane. Ena oseba je povedala, da se določene storitve izvajajo dopoldne, ko ji bližnji ne morejo nuditi prevoza.

Institucionalno varstvo v Moravčah

Ena oseba je povedala, da se že dolgo načrtuje izgradnja doma za starejše občane, dve osebi pa sta izrazili dvom o izgradnji doma, delno tudi kot posledico govoric. Ena oseba predpostavlja, da bi se marsikdo vključil, druga oseba pa je izrazila strah, da bo ta storitev predraga. Dve osebi pa sta izpostavili pomembnost te storitve in predlog v povezavi z izvajanjem te storitve. In sicer: izvajanja dnevnega varstva v domu starejših občanov, kjer bi se lahko oseba, ki potrebuje več oskrbe, oddala za določeno število ur, tam bi bila pod

nadzorom in bi lahko posledično dalj časa ostala v domačem okolju. Drugi predlog pa je bil, da bi bili po zaključenem dnevnem varstvu, ti prostori namenjeni druženju mladine.

Prostofer

Od 10-ih vprašanih le 2 osebi ne poznata tega projekta, ena od teh dveh meni, da ne potrebuje Prostoferja, saj ji prevoz zagotavljajo domači.

Od preostalih osmih, ki poznajo projekt, sta 2 osebi izpostavili, da imata dovolj oseb, ki lahko nudijo prevoz. Ena oseba je pripravljena koristiti to storitev, če jo bo potrebovala, en vključen pa se ne bi odločil za to storitev. Ena oseba vidi koristnost v tej storitvi, vendar zaradi govoric dvomi, da se projekt izvaja.

Starejši za starejše

Od 8-ih, ki so odgovorili na to vprašanje, je le ena oseba pripravljena sodelovati v takšnem projektu, vsi ostali trenutno ne morejo oz. ne želijo sodelovati, zaradi različnih razlogov, v večini primerov zaradi prevelikega števila drugih obveznosti (4-je vprašani).

Materialni položaj

Pokojnina

Glede pokojnine je ena oseba izrazila, da si želi višje pokojnine, dve osebi prejemata vdovsko pokojnino, ena pa kmečko pokojnino. Kljub nizki višini se ta oseba z višino pokojnine ne ukvarja, ko dobi kdaj višji prejemek, ga podari svojim vnukom.

Preživetje

Zaradi različnih pokojnin in posledično prejemkov od vseh sodelujočih dvema pokojnina ne zadošča za preživetje. Tako en upokojeni še vedno dnevno dela 4 ure dnevno, da lahko vzdržuje nepremičnino. Ena oseba pa je večkrat izpostavila višino pokojnine, ki ji ne zadošča za preživetje. Povedala je, da ji finančno pomaga sin, če to potrebuje in da skupaj kupijo prašiča in si tako pomagajo.

Drugim 8-im pokojnina zadošča za preživetje. Ena od teh je poudarila, da zadošča, če ni izrednih stroškov. Ena pa ugotavlja, da sicer zadošča za preživetje, da pa si je lahko v preteklosti privoščila več. Še ena oseba pa lažje shaja s pokojnino, odkar je skrb za hišo prevzela hči.

Zadovoljstvo s pokojnino

Na to vprašanje je odgovorilo 7 vprašanih, ena oseba je nezadovoljna s pokojnino, eden srednje zadovoljen, dve osebi sta zadovoljni, 3-je pa so izrazili zadovoljstvo z dvigom pokojnine, saj jim omogoča lažje najemanje kredita.

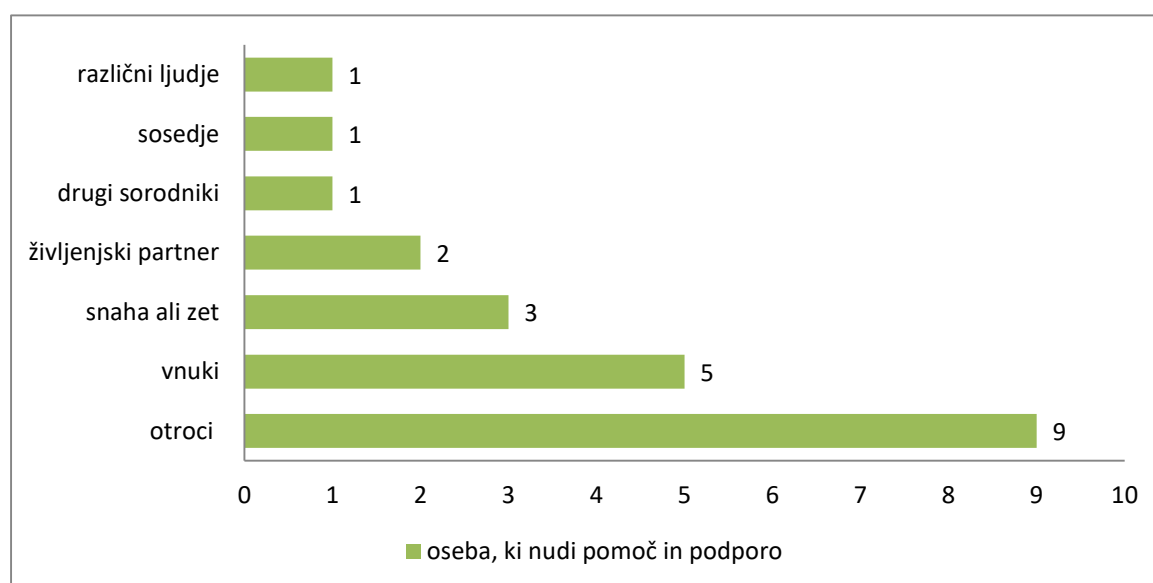
Socialne mreže

Glede na pridobljene odgovore so vprašani kot najpomembnejše osebe v svojem življenju izpostavili:

1. Družinske člane (partnerja, otroci, vnuki)
2. Širšo družino
3. Sosede
4. Prijatelje, člane društev in bivše sodelavce iz službe

Vprašani imajo najpogostejše stike s svojimi otroki in partnerjem, veliko stikov je kot posledica vključevanja in pomoči, ki jo stari ljudje nudijo svojim otrokom – čuvanje otrok. Ena oseba pa je izpostavila, da ima pogoste stike s člani društva.

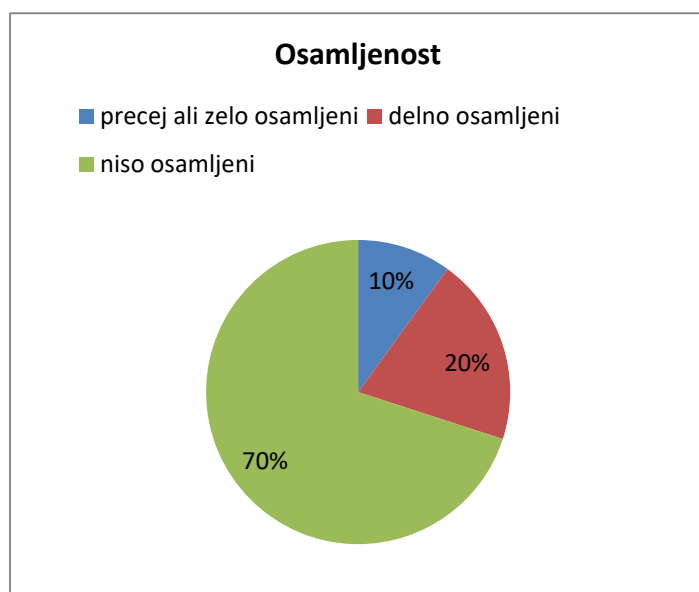
Oseba, ki nudi pomoč in podporo

Slika 9: Oseba, ki nudi pomoč in podporo

Vprašanim največkrat nudijo pomoč in podporo otroci, najpogosteje se obrnejo na tiste otroke, s katerimi živijo v skupnem gospodinjstvu. Potem se obrnejo na vnuke, snahe ali zete ter na življenjske partnerje ter druge sorodnike in sosedje. Ena pa je odgovorila, da se obrne na različne ljudi, saj ima široko socialno mrežo.

Osamljenost

Slika 10: Osamljenost

Večina vključenih se ne počuti osamljeno. Ena oseba pa se pogosto počuti osamljeno: opaža, da se z leti tako počuti večkrat.

(»Velikokrat. Sva bila dolgo časa skupaj, pa razumela sva se. Takšen ve, ki to izkusi.«)

Zamotiti se poskuša z delom. Ena izmed dveh oseb, ki se občasno počutita osamljeno, prav tako opaža, da se počuti bolj osamljeno pozimi, ko nima toliko dela.

(»Pozimi mi je težko, poleti nimaš časa – poleti imaš veliko dela, to me veseli, delam z veseljem. Tako, da pozimi čutim stisko.«) Nekateri, ki ne čutijo osamljenosti, pravijo, da se zamotijo s počitkom, priložnostnimi aktivnostmi (križanke, knjige, drugo) in obiski.

Vseživljenjsko učenje

Odnos

Polovica vprašanih nima želje in zanimanja za vseživljenjsko učenje in izobraževanje. Izstopajo naslednje izjave:

- Ena je mnenja, da je to posledica življenja na vasi, saj je veliko dela. *(»Je drugače na vasi, tu greš lahko ven, imaš veliko za početi.«)* Kar nakazuje na predsodek, da se v izobraževanja vključujejo tisti, ki nimajo dovolj dela in obveznosti.
- Druga nima posebnega odnosa, delno tudi zaradi preteklih izkušenj, saj zaradi vojne ni obiskovala šole. Je pa ponosna na vse, kar zna, in se je naučila – na sposobnost kuhanja, opravljanja različnih del, štetje denarja.
- Še ena pa ima izrazito negativen odnos, kar je razvidno iz izjave: »Starejšim je pri nas samo Jurkovo brezje (op. a. pokopališče) namenjeno, pa nič drugega.«

4-je vprašani imajo pozitiven odnos do učenja. Ena oseba se ni opredelila, je pa povedala, da o lastnih sposobnostih dvomi – še posebej v sposobnost pomnjenja. Dve vprašani sta

izpostavili, kaj ju motivira pri vseživljenjskem učenju. Ena je izpostavila, da je znanje koristno in pomembno, druga pa je mnenja, da je učenje nujno. Izpostavila je, da jo ročne spretnosti, ki se jih učijo pri društvu Rokodelcev, umirjajo in so joga za možgane. Kot ovira pri vključevanju v izobraževalne vsebine so bili izpostavljeni naslednji razlogi: nezaupanje v sposobnost pomnjenja, v preteklosti premalo možnosti za izobraževanje, občutki manjvrednosti in nezaželenosti pri vključevanju izobraževalnih vsebin nekaterih društev, mnenje, da so prestari za vključitev, prevoz in strah pred napakami pri rokovanju s sodobno tehnologijo.

Dve osebi sta izpostavili tudi svoji osebni izkušnji. Tako se je ena udeležila tečaja računalništva, zanjo sta bili pomembni dve stvari: druženje in to, da je imela fizično manj naporen dan. Druga oseba pa se v preteklem obdobju ni udeležila izobraževanja, znanje pa pridobiva z branjem.

V zvezi z vseživljenjskim izobraževanjem je ena povedala, da so v Moravčah društva tista, ki organizirajo različna izobraževanja, predavanja in delavnice. 3 osebe ne poznajo izobraževanj, ki se jih lahko udeležijo tudi stari občani občine Moravče. 3-je pa menijo, da v Moravčah ne poznajo ponudbe izobraževanj oz. je ni veliko, so mnenja, da je teh izobraževanj več v Domžalah (2 osebi izpostavita Univerzo za tretje življenjsko obdobje).

Predlogi izobraževanj

Polovica vprašanih nima nobenega predloga zanimivih izobraževanj oz. tem, ki bi jih zanimale. Preostali pa izpostavijo naslednje: tečaj računalništva, znanje oskrbe na domu, ki bi obsegalo nego bolnika v postelji, umivanje, česanje, pravilno vstajanje in lega v posteljo ter predavanja o zdravju.

Prosti čas

Prostočasne dejavnosti, delo

Med spraševanjem sem opazila, da prepletajo prostočasne dejavnosti z delom, ki ga radi opravljajo, zato bodo naštetje dejavnosti prepletene.

Največ jih sodeluje pri gospodinjskih opravilih - kar 6 jih kuha, 2 od teh sta povedala, da v tem uživata, ena je izpostavila tudi pospravljanje. Ena oseba pomaga pri opravilih na kmetiji – njeno veselje je delo na kmetiji – rada skrbi za prašiče in kokoši.

Druga najpogostejša aktivnost je vrtnarjenje oz. urejanje okolice hiše. Ena je izpostavila koristnost skrbi za rože za njeno zdravje, saj se takrat nadiha svežega zraka. Vključeni radi preživljajo prosti čas zunaj, se sprehajajo in pogovarjajo s sosedi. Sodelujoči opravljajo tudi naslednja ročna dela: kvačkanje, šivanje, pletenje. Ena oseba pa poje tudi pri mešanem zboru. Med pasivne oblike preživljanja prostega časa, ki so jih našli, pa lahko uvrstimo: gledanje TV (3), sedenje, počivanje, branje časopisa, reševanje križank. Kar se tiče drugega dela, ki ga opravljajo - ena oseba sodeluje pri izvajanju projektov na občini, druga pa občasno varuje svojega vnuka. Glede prostočasnih dejavnosti je ena oseba izpostavila, da mora vse dejavnosti načrtovati, saj jih ima toliko. Eden pa je poudaril pomembnost sodelovanja s soprogo pri gospodinjskih opravilih.

Konjiček

Ena oseba nima konjička. Preostali pa naštejejo naslednje konjičke: reševanje križank, sudokujev, rože, rokodelstvo, ki ga sprošča, šivanje in pletenje, eni pa konjiček predstavlja skrb za živali.

Predlogi in želje

Kar se tiče predlogov in želja povezanih s preživljanjem prostega časa, več kot polovica vprašanih ni imela nobenega. Dve si želita predvsem zdravja, ena si želi, da bi lahko še naprej hodila in bila gibalno neovirana, druga pa da bi še naprej lahko skrbela za vnuka in obiskovala svojo mamo. Preostali so navedli naslednje želje: ribolov, učenje plavanja, da bi lahko s sinom delala vozove.

Članstvo v društvu

6 vprašanih je včlanjenih v vsaj eno društvo, le 4-je niso člani nobenega društva. Na podlagi vprašanja o preteklem članstvu v društvih pa lahko povemo, da od vseh vprašanih le 2 osebi nista bili nikoli včlanjeni v nobeno društvo, od katerih je ena vključena v mešani pevski zbor. Oseba, ki ni bila nikoli včlanjena v društvo niti v pevski zbor, je povedala, da jo pri tem ovira velika količina dela, ki ga ima doma. V občini Moravče je veliko društev in pogosto so občani, vključeni v več društev, dejstvo, ki ga je ena sodelujoča oseba tudi izpostavila. Od 10-ih vprašanih so 4 osebe trenutno vključene v več kot eno društvo.

Sodelujoči v raziskavi so člani Društva upokojencev Moravče (2), Društva rokodelcev – Rokodelski center Moravče (2), Planinske zveze Moravče (2), Lovske družine Moravče, Prostovoljnega gasilskega društva, Društva rejnic in rejnikov Domžale, Društva Ince, Društva Sever, Krajevne organizacije Rdečega križa Moravče.

Prednosti članstva

Izpostavljene so bile naslednje prednosti članstva: dobra družba in druženje (4), veselje (2), ohranjanje in razvijanje znanj, veščin in sposobnosti (2), odprtost za vse, ki se želijo včlaniti, širitev socialne mreže, povezovanje, ustvarjanje in ohranjanje dobrih medčloveških odnosov, način kako se rešimo osamljenosti, občutek sprejetost, krepitev zaupanja vase, srečanja, izleti.

Dva vprašana nista izpostavila prednosti, temveč slabosti. In sicer: strošek, ki ga ima s članstvom ter veliko zadolžitev in odgovornosti, ki jih je imel, ko je bil bolj aktivno vključen v delovanje društva. Kljub temu sem iz preteklih odgovorov razbrala, da si je ta oseba razširila socialno mrežo in se pogosto druži s člani društva.

Za nekatera društva so bila v pogovorih izpostavljene nekatere prednosti:

Društvo rokodelcev - Rokodelski center Moravče: srečanja potekajo dvakrat mesečno, člani se učijo novih veščin in spretnosti, so dobra družba, organizirajo tudi tabore in izlete.

Društvo upokojencev Moravče: imajo sestanke, letno kosilo

Rdeči križ: organizirajo krvodajalske akcije, srečanje starejših, izlet, spremljajo, ali kdo potrebuje pomoč in podporo

Potrebe starih ljudi

Najpomembnejše potrebe

Kot najpomembnejšo potrebo so navedli zdravje (6), ena oseba je izbrala zdravje za najpomembnejšo potrebo, ker mu ta omogoča ustvarjanje. Manjkrat so izbrali naslednje potrebe: potreba po osebnem medčloveškem odnosu (2), dobri medosebni odnosi (2), dobri medsosedske odnosi in druženja (2), dobri ožji in širši družinski odnosi (2), dobro sodelovanje otrok, skrb za dobre odnose, sposobnost skrbeti zase, stabilnost, občutek varnosti, mir, možnost predajanja svojih življenjskih izkušenj, potreba po tem, da smo videni in opaženi na pozitiven način, potreba po vključenosti (2), da imaš osebo, ki ti nudi pomoč in podporo.

Večina vprašanih je izrazila, da so njihove potrebe zadovoljene. Le ena oseba je izrazila, da so v veliki meri potrebe zadovoljene, ocenjuje, da mu manjka le zdravje. Ena oseba je še posebej izrazila, da je kakovost življenja dobra, dva vprašana pa sta izpostavila materialne potrebe, hrano in ostale dobrrote, ki so zadovoljene. Ena od teh dveh pa je povedala, da so tudi psihološke potrebe zadovoljene, da ji bližnje osebe dajejo občutek vrednosti, pomembnosti in samoodločanja. Pri eni osebi sem med pogovorom zaznala, da si želi, da bi se hči preselila nazaj.

Kakovost življenja v občini

Ocena kakovosti življenja

Večina (7 oseb) je izrazila zadovoljstvo s kakovostjo življenja. Povedali so tudi, da je dobro poskrbljeno za stare občane, da je vsakomur omogočeno normalno življenje, da se dobro živi in da so materialne potrebe zadovoljene. Dve osebi ocenjujeta, da bi bila lahko kakovost življenja boljša. Od tega si ena želi več realizacije načrtovanega. Ena oseba pa ne izrazi ocene, meni, da zaradi epidemije stvari niso potekale, kot bi sicer.

Predlogi za občino

- več dejavnosti za starejše,
- organizirati prevoz na telovadbo,
- nujna socialna oskrba za vse, ki jo potrebujejo
- višje pokojnine,
- izgradnjo optičnega omrežja,
- spodbujanje podjetij, ki ne onesnažujejo okolja,
- zaprtje kamnoloma in podjetja Termit
- bolje izkoristiti potencial za turizem z oblikovanjem posebnih programov in ponudbe za turiste,
- več pozornosti nameniti turizmu za starejše
- več finančnih sredstev nameniti starejšim ljudem,
- nudenje socialne oskrbe tistim, ki jo potrebujejo,
- organizirati več srečanj za starejše,
- ponovno odprtje banke v Moravčah,
- zgraditi dom za starejše ljudi,

- omogočiti dnevno varstvo, kjer bi organizirali tudi telovadbo in druženje z drugimi ljudmi. Poskrbeti bi morali tudi za organiziran prevoz v in iz te storitve.

Tri osebe nimajo predloga, od tega se ena sprašuje: *»Kaj pa lahko naredijo (na občini op. a.)? Dom delajo že dolgo časa - pa doma ne želim.« Druga pa ne ve: »ali v Moravčah delajo kaj na tem.«* Menim, da bi na kakovost storitev in življenja v občini imelo velik vpliv, če bi ljudje bolj razmišljali, kaj bi lahko občina naredila zanje in bi to lahko tudi večkrat izrazili.

Prednosti življenja na podeželju

Izpostavljene so bile naslednje prednosti življenja na podeželju: bolj kakovostno preživljanje karantene, veliko pomoči namenjene starejšim – pogosto sosedge povedo, ko in kaj nekdo potrebuje

5. RAZPRAVA

Za preučitev trenutnega stanja in potreb na področju dela s starimi ljudmi v občini Moravče sem se odločila, ker se zavedam, da se z vsakim letom večja delež starih ljudi in je potrebna priprava programov in storitev, ki bodo zadovoljevali njihove potrebe in pričakovanja. Da bi lahko razmišljali, kaj vse lahko še ponudimo starim občanom, pa je pomembno, da ugotovimo, kakšno je trenutno stanje in kakšne so njihove izkušnje in trenutne potrebe. Na povabilo k sodelovanju so se odzvali predstavniki občine Moravče, CSD Domžale in društva upokojencev Moravče. Vsi intervjuvani imajo več kot 10 letne izkušnje. Menim, da so za to strokovnjaki in imajo vpogled v stanje na področju dela s starimi ljudmi v občini Moravče. Izpostavili so nekaj storitev oskrbe v skupnosti za katere menijo, da bi koristili starim občanom. In sicer: oskrba na domu, dnevni center, dom za stare občane, ki bi deloval kot medgeneracijski center, različna svetovanja in izobraževanja, projekti za krepitev medgeneracijske pomoči, spremljanje na zdravniške preglede, dostava toplih obrokov. Želijo si boljše izmenjevanje informacij med različnimi organizacijami in pogostejše spremljanje patronažne službe. Z deinstitutionalizacijo dolgotrajne oskrbe se spodbuja razvoj skupnostnih služb, s katerimi se vsakomur omogoči personalizirana oskrba v domačem okolju, ki je institucije ne morejo zagotoviti (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017). Vendar pa v Sloveniji zakonodaja omejuje možnost skupnostne oskrbe na 20 ur na teden (Nagode, Kovač, Lebar in Rafaelič, 2019). V procesu deinstitutionalizacije je pomembno, da pride do sprememb v financiranju storitev, tako da uporabnik dobi finančna sredstva in ne institucija. S spremembo financiranja, z informiranjem in izobraževanjem se krepi vpliv uporabnikov in pride do premika moči od institucij k uporabnikom. Pomembno je tudi povezovanje strokovnjakov zdravstvene nege in socialne oskrbe, saj to ugodno vpliva na strošek dolgotrajne oskrbe in informiranost skupnosti o različnih programih in storitvah (Ramovš, 2015). Vloga domov za stare ljudi se prav tako spreminja, saj delujejo kot medgeneracijska središča, ki promovirajo zdravo staranje, organizirajo izobraževanja o oskrbi starih ljudi za neformalne oskrbovalce, nudijo dnevno varstvo, socialni servis, socialno oskrbo na domu, začasno varstvo, oskrbovana stanovanja (Filipovič Hrast idr., 2014; Mali idr., 2017).

Zanimalo me je, kakšen vpliv imajo stari ljudje na oblikovanje njihovih programov in katere storitve oni prepoznajo kot pomembne za stare ljudi. V občini še ni bila izvedena nobena

raziskava o potrebah in željah starih občanov. Večinoma v sodelujočih organizacijah pridobijo informacije od tistih, ki navežejo stik z njimi, od bolj angažiranih posameznikov, odločajo pa se tudi na podlagi lastnih izkušenj. Menim, da je razlog, da se niso izvedle raziskave na tem področju tudi v demografski sliki lokalnega okolja. Povprečna starost občanov je 39,6 let in je nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije. Tudi indeks staranja je nižji od vrednosti za celotno Slovenijo in se v povprečju dviga počasneje kot v celotni Sloveniji. Je ena izmed redkih občin, kjer je število najmlajših prebivalcev večje od števila najstarejših. V občini je po zadnjih podatkih (SURs, 2019) 836 občanov, ki so stari 65 ali več let, kar znaša 15,4 % vseh občanov.

Za bolj verodostojne povratne informacije o zadovoljstvu, pričakovanjih, potrebah in problemih starih ljudi sem v raziskavo vključila tudi 10 starih občanov, ki jih štejem za strokovnjake na podlagi lastnih izkušenj. Starost gerontologi razdelijo v tri podobdobja – zgodnjo starost, srednjo in pozno starost (Ramovš, 2014), zato sem se trudila, da sem pridobila sogovornike iz vsakega podobdobja. Z višanjem starosti se večja tudi potreba po posebnih storitvah in podpori pri opravljanju vsakodnevnih življenjskih aktivnosti – pri kopanju, oblačenju, hranjenju, mobilnosti, uporabi stranišča in kopalnice ter vstajanju. Vsi sodelujoči samostojno opravljajo temeljne življenjske aktivnosti, samo 2 se ocenjujeta kot delno samostojna, ker potrebujeta pomoč pri gospodinjskih opravilih.

V oskrbo starih ljudi se vključujejo v prvi vrsti sorodniki, nato pa najeti in prostovoljni oskrbovalci, ki izvajajo pomoč in splošno nego, ter patronažni in socialni delavci. Pri izvajanju dnevnih podpornih opravil imajo prevladujočo vlogo še vedno neformalni oskrbovalci (Hlebec, Nagode in Filipovič Hrast, 2014). Tudi sama sem prišla do podobnih zaključkov – 80 odstotkom sodelujočih, ki potrebujejo pomoč in podporo, le-to nudijo bližnje osebe, navadno tisti, s katerimi živijo v skupnem gospodinjstvu, po potrebi pa tudi drugi sorodniki. Dve osebi sta izrazili, da se obrneta po pomoč na moža oz. življenjskega partnerja in druge ljudi. Nudijo jim naslednjo pomoč: kuhajo jim, kupujejo in prinašajo živila iz trgovine, zagotavljajo prevoz, opravljajo različna druga gospodinjska opravila, omogočijo jim dostop do zdravstvenih storitev in zdravil.

Strokovnjaki ugotavljajo, da je starejša populacija del človeškega kapitala, ki je premalo izkoriščen. Pozitivni zgledi kažejo, da lahko aktivni stari ljudje pripomorejo k trajnostnemu razvoju družbe in lahko v določenih delih razbremenijo mlajšo in srednjo generacijo

(Dominkuš, 2006,17). Od vprašanih ena sodeluje pri LAS³projekti, po potrebi pomaga na občini, druga sodeluje pri Rdečem križu, kjer organizirajo srečanja starejših, izlete, spremljajo, ali kdo potrebuje pomoč in takrat pomagajo, so tudi krvodajalci. Večina pa po svojih zmožnostih pomaga svoji družini – varujejo vnuke, skrbijo za svoje starše, opravljajo različna gospodinjska dela, pridelujejo hrano in sodelujejo pri delu na kmetiji. Program Starejši za starejše je projekt medsebojne pomoči starejših, da le ti lahko čim dlje ostanejo v domači oskrbi. Ima velik vpliv na dobrobit starih ljudi, saj vključi aktivne upokojujence, s katerimi se pomoči potrebni starejši ljudje lažje poistovetijo in jim prej zaupajo. Ti posamezniki jih povprašajo o tem, kako živijo in jim poskušajo organizirati pomoč, če jo potrebujejo (Žiberna, 2006). Za sodelovanje v tem projektu bi se odločila le ena oseba, največji razlog za nesodelovanje je prevelika količina obveznosti. Pri tem moram opozoriti, da veliko sodelujočih že nudi pomoč starejšim, vendar v drugih društvih in humanitarnih organizacijah ter v obliki medsosedske pomoči - kar je izpostavila kot prednost življenja na podeželju tudi ena izmed predstavnic organizacij. Drugi projekt, ki je namenjen starim ljudem, je projekt Prostofer, ki je med vprašanimi starimi občani dobro poznan, saj ga le 20 % intervjuvanih ne pozna. Razlog za poznavanje je v dobri oglaševanosti, saj so bile informacije o tem programu večkrat objavljene v lokalnem časopisu Novice iz Moravske doline (2021). Za koriščenje te storitve bi se odločila v primeru, da bi to potrebovala le ena oseba. Trije so povedali, da imajo dovolj oseb, ki jim lahko nudijo prevoz. To je tudi edina dobra praksa v občini Moravče, ki so jo izpostavile predstavnice organizacij.

Pomoč pa sicer delimo na formalno in neformalno. Formalna se dalje razdeli na javni sektor, zasebni sektor in nevladne organizacije. Od vseh storitev, ki so na voljo starim ljudem, le ena oseba trenutno koristi patronažno varstvo, 2 pa sta jo v preteklosti. 7 oseb pozna formalne oblike pomoči, vendar jih ne potrebuje. Trenutno ureditev socialnega varstva dve od vprašanih predstavnic organizacij, ki delujejo na področju dela s starimi ljudmi, prepoznata kot skladno s socialno zakonodajo, ena vprašana pa to področje vidi kot nezadostno urejeno, meni, da informacije o pomoči potrebnih starih ljudeh pridejo prepozno do CSD-ja in ostalih organizacij, ki bi lahko rešili njihove stiske. Pomembnejša organizacija javnega sektorja v občini je CSD Domžale, ki skladno z zakonodajo izvaja številne storitve (socialna preventiva, prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini

³ Lokalna akcijska skupina

za dom, pomoč družini na domu). Predstavnica CSD Domžale je povedala, da se vključijo ob starostni obnemoglosti, pri upadu kognitivnih funkcij in pri začetku demence ter v primeru poškodb. Comett d.o.o. je podjetje, ki na podlagi podeljene koncesije občine Moravče izvaja storitev pomoči na domu - slednja vključuje gospodinjsko pomoč, pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. V letu 2020 se je za to storitev odločilo 19 občanov, nobeden od sodelujočih v raziskavi, delež sofinanciranja storitve je višji od zakonsko določenega in znaša 70 % (Comett, 2021). Delež ljudi, ki so starejši od 65 let in potrebujejo storitev pomoči na domu, znaša 2,27 %, za uporabnika znaša storitev ob delavnikih 6,12 EUR, povprečna višina storitve v Sloveniji pa je v letu 2019 znašala 5,62 EUR (Kovač, Orehek in Černič, 2020). Predstavnici občine Moravče in društva upokojencev Moravče sta izpostavili nezadostne prejemke nekaterih občanov za finančno neodvisnost in za institucionalno oskrbo. Doma starejših občanov, kjer se izvaja storitev institucionalnega varstva, kljub načrtom še vedno ni, občani imajo najbližje DSO-je v občinah Domžale, Kamnik Litija, Mengeš in Zagorje ob Savi (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2021 b).

Vprašani v zvezi z domom za stare v Moravčah izražajo dvom, kar je posledica že večkrat obljubljenih in neizpeljanih izgradnje. Pri nekaterih sem zaznala tudi strah, da bi bila storitev institucionalnega varstva predraga. Po načrtih bi v DSO Moravče poleg institucionalnega varstva nudili tudi dnevno varstvo. Intervjuvana predstavnica CSD in dve intervjuvani stari osebi vidita priložnost v izgradnji doma, ki bi bil dnevni center in hkrati tudi stičišče, kjer bi se lahko stari ljudje povezovali tako medsebojno kot tudi z drugimi generacijami in organizacijami. To bi ljudem omogočalo, da bi dalj časa ostali v domačem okolju, saj bi koristili storitev v času, ko bi bili njihovi sorodniki v službi. Izpostavila bi še topel obrok, ki ga prejema družinski član intervjuvane stare osebe. Je storitev, ki jo nudi OŠ Jurija Vege, ki pa se ne oglašuje.

Pomembno pri vpeljevanju in oblikovanju novih storitev je, da poznamo potrebe starih ljudi. Flaker in drugi (2008) so potrebe razdelili na splošne (potreba po stanovanju, delu in denarju, družabnosti in stikih ter potrebe vsakdanjega življenja) in tiste, ki so bolj specifične (institucionalna kariera, interakcijski prekrški, protislovja neumeščenosti in pripadnosti).

Stanovanje je temeljna potreba, ki ima različne funkcije - v njem lahko vsakdo v svojem tempu zadovoljuje svoje potrebe, nudi nam zavetje, varnost, omogoča druženje ipd. Vsi

sodelujoči stari ljudje živijo v hiši, 4-je živijo skupaj z življenjskim sopotnikom. Nizka pokojnina in neprilagojenost prostorov je pogosta ovira pri življenju v domačem okolju. Tako je eden povedal -*»moram pa delati še po 4 ure, da lahko normalno funkcionirava. Če se naredi kakšna škoda, da skrbiva za hišo, morava to reševati.«* Preostalih 6 živi v hiši v skupnem gospodinjstvu.

Delo oz. denar je druga pomembna potreba. Dvema intervjuvanima pokojnina ne zadošča za preživetje, finančno in pri pripravi zaloge mesa eni osebi pomaga sin, drugi pa je povedal, da še vedno dela. Ostalim 8-ih vprašanim pokojnina zadošča za preživetje (eni osebi, če ni izrednih stroškov). Trije vprašani so še posebej izrazili zadovoljstvo z dvigom pokojnine, saj jim omogoča lažje najemanje kredita, ena pa je izrazila nezadovoljstvo z višino pokojnine. Kljub upokojitvi pa se delo ne zaključí, saj stari ljudje pogosto opravljajo delo na sivem trgu, delajo različna gospodinjstva opravila, vrtnarijo, opravljajo delo na kmetiji, varujejo vnuke in so aktivni v različnih prostovoljskih organizacijah.

Potrebe povezane z vsakdanjim življenjem se pojavljajo na ravni zasebne (osebna higiena, gospodinjstva opravila) in javne sfere (prosti čas, javno udejstvovanje, delo). Rutine sestavljajo gospodinjstveni dogodki in opravila, ki razdelijo dan. Prostočasne dejavnosti pa nam omogočijo pobeg od vsakdanjika (Flaker idr., 2008). Največ vprašanih sodeluje pri gospodinjstvenih opravilih - 6 jih kuha (2 pri tem uživata), ena je izpostavila pospravljanje. Druga najpogostejša aktivnost je vrtnarjenje oz. urejanje okolice, ena zase pravi: *»Moram iti vsaj na teraso, vsaj okoli rož, da jih malo zalijem, obtrgam. Pa sem že malo boljše.«* Drugi osebi pa predstavljajo zadovoljstvo določena dela na kmetiji - povedala je, da se rada ukvarja: *»s hlevom pa prašiči in putkami – to je moje veselje, ker imam rada putke.«* Le ena oseba nima konjička. Preostali rešujejo križanke, sudokuje, skrbijo za rože, šivajo, pletejo, opravljajo rokodelska dela. 5 jih nima predlogov in želja glede nove prostočasne aktivnosti, 2 si želita zdravja, preostali pa bi se preizkusili v ribolovu, učenju plavanja, ponovnem opravljanju kolarskega dela. Polovica vprašanih nima želje po dodatnem izobraževanju, preostali pa so podali naslednje predloge: tečaj računalništva, znanje oskrbe na domu, ki bi obsegalo nego bolnika v postelji, umivanje, česanje, pravilno vstajanje in lega v posteljo ter predavanja o zdravju.

Potreba po stikih in druženju je za vse ljudi izredno pomembna, saj nas stiki zaznamujejo, prek njih se oblikuje naša vrednost, dobimo pomembne informacije, izmenjujemo dobrine. En intervjuvani je izpostavil, da hodi s prijatelji na skupna kosila in druženje, kar je hkrati tudi njegova rutina. *»Gremo dvakrat, trikrat na malico skupaj gor na Planinski dom ali sv. Miklavža. Vedno nekdo drug vabi. Ravno vsak teden ne gremo, vsakih štirinajst dni pa.«* V občini Moravče je pomembna in zelo razširjena društvena dejavnost. Samo 2 sodelujoča nista bila nikoli včlanjena v društvo (od katerih je ena članica pevskega zbora), trenutno pa jih je 6 včlanjenih v vsaj eno društvo. Obstaja kar 26 društev, ki omogočajo starim ljudem, da se na podlagi lastnih interesov in kraja bivanja vključijo v društva podobno mislečih, kjer se utrjuje in širi njihova socialna mreža, ohranja psihofizična aktivnost, rešuje se problem osamljenosti ljudi, spodbujata se medgeneracijsko sodelovanje in prostovoljno delo, tu se krepijo trdne prijateljske vezi, člani imajo priložnost deliti svoje stiske in radosti. Če povzamemo, imajo tu stari ljudje priložnost, da zadovoljijo potrebe, ki jih Ramovš (2011) izpostavlja kot še posebej pomembne za stare ljudi – potrebo po temeljnem ali osebnem medčloveškem odnosu, potrebo po predajanju življenjskih izkušenj in eksistencialno potrebo.

Večina vključenih ne čuti osamljenosti, ena se počuti precej osamljeno, dve osebi pa sta delno osamljeni. Tudi epidemija Covid-19 je povečala osamljenost, saj imajo stari ljudje manj obiskov, kot so jih imeli pred epidemijo, manj je tudi srečanj in druženj v društvih.

Zadrega ali interakcijski prekrški, ki jih delamo vsi, pri starejših ljudeh pogosto bolj izstopajo. Dve osebi sta izpostavili, da sta čedalje raje doma. Ena je povedala, da občuti tesnobo ob odhodu od doma ter ob prihodu nazaj domov skrbi, povezane s tem, kako so drugi sprejeli njeno obnašanje, govorjenje. Ena vprašana je padla s hojico in se sama ni mogla pobrati, morala je počakati na prvega mimoidočega, da ji je nudil pomoč. Spremembe in določeno mero zadrege pa stari ljudje občutijo na področju učenja – za memoriranje potrebujejo več časa in ponovitev, da si zapomnijo informacije, kar se pri nekaterih odraža kot zadržanost pri uporabi sodobnih tehnologij.

Potreba po neumeščенosti in pripadnosti – da smo samostojni in odvisni obenem. Je potreba po ohranjanju samostojnosti, da z neformalno pomočjo ne jemljemo moči stari osebi. Tako je oseba, ki je najstarejša izrazila ponos, ker je še vedno lastnica kmetije, in

zadovoljsna z odnosom njenih bližnjih do nje. Povedala je: *»Imam vso veljavo pri hiši, pa tudi štamprle lahko pijem, pa vse lahko.«*

Za zaključek bi zapisala še vrednote, ki so jih kot najpomembnejše izpostavili intervjuvani. Najpomembnejše jim je zdravje, saj jim omogoča ustvarjanje, gibalno neodvisnost, jim daje možnost samoodločanja. Preostale potrebe, ki so jih izrazili, so povezane z dobrimi odnosi, tako z družinskimi člani kot tudi s sosedi in drugimi. Pomembno jim je, da jih bližnji opazijo, jih vključijo, jim nudijo pomoč in podporo. Večina meni, da so njihove potrebe zadovoljene in so izrazili zadovoljstvo s kakovostjo življenja v občini, trije vprašani pa menijo, da je še prostor za izboljšave. Tu se vidi raznolikost starejših, nekateri imajo predloge, drugi se počutijo odtujene od občine kar kaže spodnja izjava.

Podali so tudi predloge občini (več finančnih sredstev za staro populacijo, organizirati več dejavnosti in srečanj ter omogočiti tudi prevoz na dejavnosti in storitve za stare ljudi, nuditi storitev institucionalnega in dnevnega varstva v občini, socialna oskrba za vse, ki jo potrebujejo, višje pokojnine, spodbujanje podjetij, ki ne onesnažujejo okolja, zaprtje večjih onesnaževalcev okolja v občini, izoblikovanje posebnih turističnih programov in ponudb, turizem za starejše, optični kabel, ponovno odprtje banke ...). Ravno ta paleta odgovorov nam pokaže, kako heterogeno skupina so in kako se njihove potrebe, želje in pričakovanja razlikujejo. Prav ta raznolikost je tudi ključni razlog, zakaj bi jih morali vključiti v posebne raziskave, s katerimi bi ugotavljali kakovost življenja in aktualne potrebe starih ljudi v občini, saj samo pogovori z nekaj posamezniki in lastne izkušnje niso dovolj in se lahko ustvari napačna slika, ki ne ustreza resničnosti.

Odgovor: *»Nisem še nikoli pomislila, kaj bi lahko občina naredila«* in informacija, da še ni bila izvedena nobena raziskava, ki bi bila namenjena starim občanom, nam kaže, da je večina starih ljudi v občini Moravče izključena iz mehanizmov moči in vpliva. Pogosto do marginalizacije pripelje stereotipen in negativen pogled na starost, saj jih razvrednoti in nanje gleda kot na pasivne uporabnike pomoči, prezre pa njihove potenciale in sposobnosti in jih potiska iz vloge aktivnih soustvarjalcev družbe. Rešitev je, da jih opolnomočimo, s tem da jih vključimo v načrtovanje in tudi izvajanje njim namenjenih storitev. Pomembno je, da jih povprašamo po njihovem mnenju, predlogih in željah, saj s tem krepimo njihov občutek moči.

6. SKLEPI

- V občini Moravče so trenutno starim občanom na voljo naslednje storitve: storitev pomoči na domu, institut družinskega pomočnika, sofinanciranje plačila za posameznike v institucionalni storitvi, ki nimajo imetja, enkratna denarna pomoč, program »Prostofer«, ki skrbi za prevoze starejših v zdravstvene in druge institucije, dejavnosti in storitve, ki jih nudi društvo upokojencev Moravče, aktivnosti drugih društev, patronažno varstvo, dostava toplega obroka.
- Menim, da je pomanjkljivost obstoječih organizacij premajhno povezovanje in informiranje, tako o pomoči potrebnih, kot tudi o storitvah, ki so na voljo. Kot potrebni sta bili na primer izpostavljeni dostava toplega obroka in spremljanje na zdravniških pregledih, ki pa sta že omogočeni.
- Ena izmed priložnosti občine je indeks staranja, ki se dviga počasneje kot v celotni Sloveniji, saj nam omogoča, da začnemo informirati občane o storitvah, ki so na voljo in vpeljevati nove programe pomoči in podpore, ki bodo usmerjeni predvsem v oskrbo v skupnosti.
- Prednost je tudi zelo razvita društvena dejavnost. Prek različnih društev se lahko spodbuja medgeneracijsko sodelovanje, organizirajo se lahko različna izobraževanja, tudi s področij skupnostne oskrbe, ki so pomembna v procesu deinstitucionalizacije.
- Obstoječe službe ne izvajajo nobenih raziskav javnega mnenja, s pomočjo katerih bi dobili povratne informacije o kakovosti življenja in aktualnih potrebah starih ljudi. To je velika pomanjkljivost, saj so njihove povratne informacije omejene na krog ljudi, ki jih obkroža, na njihove izkušnje na informacije aktivnih posameznikov, ki stopijo z njimi v stik, ki so lahko zavajajoče.
- Prostofer je dobra praksa, ki so jo številni intervjuvanci izpostavili.
- Intervjuvani stari občani so v večini izrazili zadovoljstvo s kakovostjo življenja v občini. Podali pa so naslednje predloge občini in podali nekaj predlogov izobraževanj. Od občine si želijo, da bi več finančnih sredstev namenila stari populaciji, da bi organizirali več dejavnosti in srečanj za starejše, da bi imeli organiziran prevoz na dejavnosti in storitve, kot tudi storitev institucionalnega

varstva v občini, storitev dnevnega varstva, socialno oskrbo za vse, ki jo potrebujejo, višje pokojnine, spodbujanje podjetij, ki ne onesnažujejo okolja, zaprtje večjih onesnaževalcev okolja v občini, izoblikovanje posebnih turističnih programov in ponudb, turizem za starejše, optični kabel, ponovno odprtje banke. V Društvu upokojencev Moravče pa bi si želeli več denarnih sredstev, ki bi jih porabili za organizacijo telovadbe za zdravo staranje, za vzdrževanje in sofinanciranje programa Starejši za starejše

- Veliko izobraževanj poteka v društvih, sodelujoči v raziskavi pa si želijo še tečaj računalništva, pridobitev znanj oskrbe na domu (nega bolnika v postelji, umivanje, česanje, pravilno vstajanje in lega v posteljo) ter različna predavanja o zdravju.
- Aktualne potrebe starih ljudi, ki jih prepoznava predstavnice organizacij, so: premajhni finančni prejemki, potreba po telesnem in duševnem zdravju, po varnosti in po druženju. Potrebujejo pomoč pri temeljnih življenjskih aktivnostih, ki omogočajo, da ostanejo karseda dolgo v domačem okolju.
- Storitve skupnostne oskrbe, ki primanjkujejo in so bile izpostavljene, so: oskrba na domu, dnevni center, dom za stare občane, ki bi deloval kot medgeneracijski center, svetovanja, razvoj projektov, ki krepijo medgeneracijsko pomoč, spremljanje na zdravniške preglede. Za dolgotrajno oskrbo je značilno, da sta združena socialni in zdravstveni del, pomembno bi bilo okrepiti izmenjevanje informacij med različnimi organizacijami in omogočiti pogostejše spremljanje patronažne službe.

7. PREDLOGI

1. Pomembno je, da se izvede raziskava, s katero bi preučili kakovost življenja starih občanov, njihova pričakovanja in aktualne potrebe. Zveza društev upokojencev Slovenije ima že veliko izkušenj z izvedbo podobnih raziskav, izoblikovane imajo tudi že vprašalnike. Društvu upokojencev Moravče bi lahko namenili dodatna finančna sredstva, da bi lahko izvajali program Starejši za starejše in v okviru slednjega izvedli tudi raziskavo. Program je pomemben, saj se z njim spodbuja aktivna vloga starih ljudi, krepi se občutek lastne vrednosti, vsako tako sodelovanje pa navdaja z občutkom smisla. Vključeni stari ljudje, ki so prejemniki pomoči svojih vrstnikov, pa dobijo pomoč, ki je največkrat ne morejo dobiti preko formalnih oblik pomoči, npr. prevoz k zdravniku, druženje, pomoč pri hišnih opravilih, dostava stvari iz trgovine ipd. Vsem sodelujočim se širi socialna mreža in zmanjšuje občutek osamljenosti.
2. Za čim daljšo oskrbo v skupnosti je ključnega pomena, da o staranju spregovorimo. Pomembno je, da govorimo tako o težavah in boleznih kot tudi o lepih plateh staranja. V sklopu tega bi bilo potrebno izdelat, letake in brošure, ki bi bile na voljo v javnih ustanovah (v ZD Moravče, v lekarni, knjižnici, v društvih). Vedno več informacij iščemo prek spleta, zato bi bilo smiselno oblikovati podstran na spletni strani Občine Moravče, kjer bi bili zbrani ključni podatki in znanja. Ozaveščanje mora potekati tudi preko lokalnega časopisa in TV oddaje. V časopisu Novice iz Moravske doline bi lahko imeli posebno rubriko, ki bi bila namenjena informacijam o starosti, staranju in predstaviti različnih dejavnosti in storitvah (npr. možnost dostave toplega obroka in predstavitev novih oblik skupnostne oskrbe, predstavitev novih podpornih tehnologij), ki so namenjene starim ljudem. Predstavili bi lahko tudi starostnike z zanimivimi konjički in življenjskimi zgodbami. Primer dobrega oglaševanja je program Prostofer, ker ga je kar 80 % vključenih v raziskavo poznalo, vsi strokovnjaki pa so ga izpostavili kot primer dobre prakse. Ozaveščanje pa bi lahko potekalo tudi v krajevnih društvih, kjer bi lahko imeli predavanja z različnimi temami (npr. o oskrbi na domu, različna predavanja o zdravju, predstavitve različnih tehnik razgibavanja ...).

3. Lekarni ali knjižnici bi lahko predlagali, da bi vsaj ena postala Demenci prijazna točka (DPT)⁴. Glavni namen vzpostavljanja DPT je ozaveščanje o demenci v lokalnem okolju in nudenje podpore osebam z demenco, da lahko živijo čim dlje v domačem okolju, kjer živijo kakovostno in samostojno, so varne in dobijo ustrezno podporo, pomoč in razumevanje, ohranjajo svojo socialno mrežo in dostopajo do storitev, ki so jih vajene (trgovine, bolnišnice, banke, parki, pošta). S tem se ohranja njihovo dostojanstvo, aktivna vloga v skupnosti, ohranja se samostojnost ter zmanjšuje stigma.
4. Občanom bi lahko nudili tele-svetovanje, brezplačno telefonsko številko, kamor bi lahko poklicali, ko bi potrebovali nasvet in usmeritev glede oskrbe starejše osebe.
5. Na področju dolgotrajne oskrbe obstaja vedno več novih pristopov in projektov, ki so alternativa institucionalnemu varstvu. Smiselno bi bilo, da bi imeli na občini osebo, ki bi bolj pozorno spremljala projekte, ki se ustvarjajo na področju dolgotrajne oskrbe. To bi omogočilo, da bi se lahko pravočasno odločili za sodelovanje.
6. Občina bo zgradila dom za starejše v Moravčah. Pomembno je, da ta postane vključujoč prostor za vse generacije, nekakšen večgeneracijski center. Da bi to dosegli, bi morali omogočiti lokalnim društvom in organizacijam najem prostorov. V njih bi lahko izvajali različna izobraževanja, skupine za samopomoč, umetniške, športne in kulturne dejavnosti, v katere bi se lahko vključili občani različnih starosti. Oskrba v skupnosti se bo podaljšala, če bo omogočeno dnevno varstvo in možnost kratkotrajne namestitve, saj bo to razbremenilo delovno aktivne svojce. Kratkotrajna namestitve pa bi neformalnim oskrbovalcem omogočila, da bi si privoščili prepotrben dopust, ko bi ga potrebovali.
7. Znižali bi lahko ceno storitve pomoči na domu, ki jo krije uporabnik, saj je višja od povprečne višine v Sloveniji.
8. Univerza za tretje življenjsko obdobje je najbližje v Domžalah. Menim, da bi lahko preverili interes in bi izvedli nekaj osnovnih dejavnosti – npr. učenje tujega jezika, računalniško opismenjevanje in plesne dejavnosti. K soustvarjanju teh dejavnosti bi morali spodbuditi čim več ljudi.
9. Ugotovitve raziskave bom predstavila v lokalnem časopisu, kopijo magistrskega dela pa poslala vključenim organizacijam, ki redno sodelujejo s starimi občani.

⁴ Združenje Spominčica vodi in koordinira ta projekt, ki je namenjen osebam z demenco, svojcem in vsem ostalim.

8. LITERATURA

- Accetto, B. (1987). *Starost in staranje: Osnove medicinske gerontologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Bendaš, M., & Kajzer A. (ur.) (2017). *Strategija dolgožive družbe*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- *Poslovni asistent Bizi* (BIZI) (2021). Pridobljeno 8. 5. 2021 s <https://www.bizi.si/informacije/o-nas/>
- Brechin, A., Walmsley, J. Katz, J., & Peace, S. (1998). *Care Matters. Concepts, Practice and Research in Health and Social Care*. London: Sage Publications.
- Comett oskrba d.o.o. (Comett) (2021). *Poročilo o izvajanju storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu za leto 2020*. Pridobljeno 15. 5. 2021 s <https://www.moravce.si/DownloadFile?id=349167>
- Domikuš, D. (2006). Izhodišča za pripravo strategije dolgožive družbe za obdobje od 2006 do 2010. V D. Cibic, I. Drenik, M. Kožuh Novaj, A. Ostrman, M. Pavliha, & A. Žiberna (ur.), *Starejši za starejše – za boljše zdravje in višjo kakovost življenja doma*. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje: Zveza društev upokojencev Slovenije.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2007). Star človek z demenco in njegova družina. V J. Mali, & V. Milošević Arnold (ur.), *Demenca – izziv za socialno delo*. (str. 15-22). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Knežević Hočevan, D., Černič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc-Krašovec, S., Kump, S. & Mali, J. (2014). *Oskrba starejših v skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Flaker, V. (2003). *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog centrov za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo: Skupnost centrov za socialno delo Slovenije.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J. & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: Očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič, A. & Udovič, N. (2011). *Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in procesi - eksperiment in sistem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hlebec, V., Nagode, M., & Filipovič Hrast, M. (2014). *Kakovost socialne oskrbe na domu: vrednotenje, podatki in priporočila*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hvalič Touzery, S. (2010). *Slovar: osnovna vsakodnevna opravila/dnevne življenjske aktivnosti*. Pridobljeno 8.6.2021 s <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1038.html>
- Inštitut RS za socialno varstvo, I. (b.d.). *Občina Moravče*. Pridobljeno 8. 4. 2020 s <http://65plus.irssv.si/obcina/Morav%C4%8De>
- Jamieson, A., & Victor, C. (2002). *Researching Ageing and Later Life*. Buckingham: Open University Press.
- Jurdana, M. (2011). Staranje. V M., Jurdana, T. Peklar Vatovec & M. Peršolja Černe (ur.), *Razsežnosti kakovostnega staranja* (str. 11-17). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno redišče, Univerzitetna založba Annales.
- Kovač, N., Orehek, Š. & Černič, M. (2020). Analiza izvajanja pomoči na domu (Končno poročilo IRSSV 18/2020). Pridobljeno 12. 5. 2021 s https://www.irssv.si/upload2/Analiza%20izvajanja%20PND%20za%20leto%202019_30.9.2020_pop2.pdf
- *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah*. (2010). Pridobljeno 8.4.2020 s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12010P/TXT&from=EN>
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2009). Medgeneracijska solidarnost v obstoječih oblikah skrbi za stare ljudi. V V. Tašner, I. Lesar, M.G. Antić, V. Hlebec & M. Pušnik (ur.), *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta (str. 243–256).
- Mali, J. (2015). Specifičnosti socialnega dela s starimi ljudmi. V J. Mali (ur.), *Socialna oskrba na domu: Izziv za koordinirano dolgotrajno oskrbo*. Ljubljana: Skupnost socialnih zavodov Slovenije: Gerontološko društvo Slovenije.
- Mali, J., Flaker, V., Peršič, M. L., Rafaelič, A., Rode, N., Urek, M. & Žitek, N. (2017), *Inovativne oblike oskrbe v domovih starejših občanov: končno poročilo*. Ljubljana.

- Mali, J., Flaker, V., Urek, M. & Rafaelič, A. (2018), *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J., Grebenc, V., Flaker, V., Rafaelič, A., Filipović, T., Šabić, A., Peršič, M.L., & Zaplatar, T. (2017). *Hitra ocena potreb in storitev dolgotrajne oskrbe v Občini Straža: končno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. Pridobljeno 8.4.2020 s <https://sites.google.com/site/kvalitativnametodologija/kvalitativna-metodologija/uvod-v-kvalitativno-raziskovanje-v-socialnem-delu-knjiga->
- Mesec, B. (2007). *Kvalitativna metodologija*. Fakulteta za socialno delo: Ljubljana.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2009). *Varstvo starejših*. Pridobljeno 8.4.2020 s <https://www.gov.si/podrocja/socialna-varnost/varstvo-starejsih/>
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2021 a). *Pomoč na domu*. Pridobljeno 15. 5. 2021 s <https://www.gov.si teme/pomoc-na-domu/>
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2021 b). *Seznam domov za starejše*. Pridobljeno 15. 5. 2021 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/sociala/DSO-seznam.docx>
- Ministrstvo za zdravje. (2021). *Dolgotrajna oskrba*. Pridobljeno 8. 4. 2021 s <https://www.gov.si/podrocja/zdravje/dolgotrajna-oskrba/>
- Nagode, M., Črnak Meglič, A., Ficko, K., Lebar, L., Pirec, S., & Rafaelič, A. (2021). *Dolgotrajna oskrba: potrebe in izzivi v Domžalah*. Pridobljeno 12. 6. 2021 s https://irssv.si/upload2/IRZSV_Eknjiga_DolgotrajnaOskrbaPotrebelNizziviVDomzalah2.pdf
- Nagode, M., Kovač, N., Lebar, L. & Rafaelič, A. (2019). *Razvoj socialne oskrbe na domu: od besed k dejanjem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Nagode, M., & Srakar A. (2015). Neformalni oskrbovalci: kdo izvaja neformalno oskrbo, v kolikšnem obsegu in za koga. V B. Majcen (ur.), *Značilnosti starejšega prebivalstva v Sloveniji – prvi rezultati*. Inštitut za ekonomska raziskovanja. Pridobljeno 5.5.2021 s http://www.share-slovenija.si/strani/prvi_rezultati_slovenija

- *Novice iz Moravske doline.* (2021). 21 (5). Pridobljeno 15.5.2021 s <https://www.moravce.si/objave/63>
- Občina Moravče (b.d.), *Pomembni kontakti.* Pridobljeno 8.5.2021 s <https://www.moravce.si/objave/53>
- Občina Moravče (2017). *Predlog Investicijskega programa za projekt Dom starejših občanov Moravče.* Pridobljeno 10. 4. 2020 s <https://www.moravce.si/files/other/news/91/634154.%20Sklep%20o%20potrditvi%20Investicijskega%20programa%20za%20projekt%20Dom%20starej%C5%A1ih%20ob%C4%8Danov%20Morav%C4%8De.pdf>
- *Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev* (2004). Ur.l. RS 125/2004.
- Prostofer. (2021). *Kaj je prostofer?.* Pridobljeno 15.6.2021 s <https://prostofer.si/o-prostoferju/>
- Pečjak, V. (1998). *Psihologija staranja.* Bled: Samozaložba.
- *Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev.* (2010). Ur.l. RS 45/10, 28/11, 104/11, 111/13, 102/15, 76/17, 54/19 in 81/19).
- Rafaelič, A., Ficko, K. & Flaker, V. (2017). Prehod k skupnostnim oblikam oskrbe v Sloveniji. *Socialna Pedagogika*, 21(3/4), 183–210.
- Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: Socialna gerontologija in gerontagogika.* Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Ramovš, J. (2011). Potrebe, zmožnosti in stališča starejših ljudi v Sloveniji. *Kakovostna starost*, 14(2), 3–21.
- Ramovš, J. (2014). Življenjska obdobja. *Kakovostna starost*, 17(1), 46–50.
- Ramovš, J. (2015). Deinstitutionalizacija dolgotrajne oskrbe. *Kakovostna starost*, 18(3), 3–25.
- Ramovš, J. (2016). Oskrbovana stanovanja. *Kakovostna starost*, 19(1), 66–68.
- Ramovš, J. (2017). Dnevni center za starejše. *Kakovostna starost*, 20(1), 60.
- *Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020* (ReNPSV13–20) (2013), Ur. l. RS 39/13.
- *Skupine za samopomoč.* (2021). Pridobljeno 27.3.2021 s <https://www.skupine.si/skupine/kaj-je-skupina/>

- *Spominčica – Alzheimer Slovenija*. (2021). Demenci prijazne točke DPT. Pridobljeno 25.7.2021 s https://www.spomincica.si/?page_id=85825
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS) (2019), *Si-Stat podatkovni portal za občino Moravče*. Pridobljeno 8. 4. 2021 s <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/105>
- *Statut občine Moravče*. (1995), Ur. vestnik občine Moravče 01/1995. Pridobljeno 8. 4. 2020 s <https://www.moravce.si/Datoteke/UpravljaliecDatotek/91/Statut%20Ob%C4%8Dine%20Morav%C4%8De.pdf>
- Stuart Hamilton, I. (2006). *The psychology of ageing*. London: Jessica Kley.
- Topole, M. (2003). *Geografija občine Moravče*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Univerza za tretje življenjsko obdobje. (b.d.). *O nas*. Pridobljeno 6.5.2021 s <http://www.utzo.si/o-nas/>
- United Nations Population Fund (UNFPA) & HelpAge International. (2012). *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge*. Pridobljeno 8.4.2021. s <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Ageing%20report.pdf>
- Videmšek, P., & Leskošek, V. (2015). Dez institucionalizacija. *Socialno delo*, 54(5), 259–268.
- *Zakon o humanitarnih organizacijah (ZHO)*(2003). Ur. l. RS št. 98/03 in 61/06.
- *Zakon o prostovoljstvu (ZProst)* (2011). Ur. l. RS, št. 10/11, 16/11 – popr. in 82/15.
- *Zakon o socialnem varstvu (ZSV)* (2007). Ur. l. RS št. 3/07, 23/07, 41/07 in 61/10.
- Zveza društev upokojencev Slovenije, b.d., *Poslanstvo, vizija, cilj*. Pridobljeno 8. 5. 2021 s <https://zdus-zveza.si/o-nas/poslanstvo-vizija-cilj/>
- Žnidarec Demšar, S. (2015). Kakovostno staranje v skupnosti – pravica in priložnost (primer dobre prakse). V: J. Mali (ur.), *Socialna oskrba na domu: Izziv za koordinirano dolgotrajno oskrbo*. (str. 28–35) Ljubljana: Skupnost socialnih zavodov Slovenije: Gerontološko društvo Slovenije.

9. PRILOGE

Priloga 1: INTERVJUJI Z ENOTAMI KODIRANJA

1.1 Intervjuji predstavnikov organizacij

Intervju A, ženska

Organizacija, v kateri deluje: CSD Domžale

1. SKLOP: OCENA STROKOVNOSTI

- Koliko časa že opravljate to delo?

Cca. 23 let (A1).

- Kakšne zadolžitve oz. naloge povezane s starimi ljudmi imate na vašem delovnem mestu?

~~V okviru varstva odraslih starejših oseb~~ izvajam storitev PSP (prva socialna pomoč), pri čemer gre v glavnem za pomoč uporabnikom pri iskanju namestitvenih kapacitet v okviru institucionalnega varstva, namestitvev brezdomcev v ustrezne (obstoječe) zmogljivosti- »krizne intervence«, v primerih, ko ostanejo ljudje brez strehe nad glavo zaradi deložacij, neplačevanja položnic... Pomoč pri urejanju domskega varstva - s priporočili za sprejem, urejanje storitev pomoči na domu, informiranje, pomoč pri urejanje dodatka za pomoč in postrežbo (A2).

2. SKLOP: PRIDOBIVANJE INFORMACIJ, SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE

- Kako je po vašem mnenju urejeno socialno varstvo starih oseb v občini Moravče?

Center običajno prejme pobude v povezavi s skrbjo za starejše od posameznikov (tudi anonimne), s strani osebnega zdravnika v sklopu Zdravstvenega doma, patronažne službe (A3), kar ocenjujemo, kot nezadostno (A4), kljub dejstvu, da gre za ruralno področje, kjer deluje medsosenska pomoč(A5).

- Na kakšen način se prepoznavajo potrebe starih občanov?

V lokalni skupnosti so običajno aktivni posamezniki, ki se povezujejo v društvih, združenjih ipd. nevladnih organizacijah, preko RK, Društva upokojencev, tudi Župnijske Karitas ..., ki nas opozorijo na posamezne kritične primere in pozovejo, da v zvezi s tem ukrepamo (A11). Svojci, ki se osebno obrnejo po informacije in pomoč ...(A12).

- Kateri programi in storitve so namenjeni starim ljudem v občini Moravče?

~~V okviru našega centra posebej za občane Moravč ne izvajamo nobenih programov.~~ Zavod za oskrbo na domu d.o.o, Comett, pa kot koncesionar izvaja storitve pomoči na domu, ki

vključujejo nego in oskrbo na domu, čiščenje, spremljanje...,tako za občane Domžal, kot Moravč(A6).

- Je v občini kaka inovativna in dobra praksa s tega področja?

Kot mi je znano, deluje preko Zavoda Zlata mreža »prostofer«, ki se ukvarja z brezplačnimi prevozi starostnikov, kamor je vključena tudi Občina Moravče (A14).

3. SKLOP: OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI

- Katere bi si še želeli imeti organizirane v občini Moravče?

Morda v okviru zdravstvene službe, pogostejše spremljanje oseb preko patronažne oskrbe na terenu in poročanje oz. izmenjava informacij glede uporabnikov, ki bi potrebovali socialnovarstvene storitve (A7). Urejena dostava prehrane na dom (A8).

- Kje vidite priložnosti za izboljšavo?

V povezovanju in informiranju, gradnji doma za starejše, postavitvi bivalne enote za brezdomce (A13).

- Kaj bi spremenili ali dodali, da bi se kakovost življenja za starejše občane izboljšala?

~~Menim, da je to vprašanje sicer za njih, a vsekakor je pomembno~~ in potrebno sodelovanje in povezovanje z lokalno skupnostjo v prepoznavanju potreb v skrbi za starejše. Iskanje načinov in razvoj programov, ki bodo starejše vključevali in ne izključevali v lokalno skupnost. Morda v smislu dnevnega centra, bivalnih enot.. (A15).

4. SKLOP: OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH

- Katere so aktualne potrebe starih ljudi?

Svojci se na center obračajo v akutnih situacijah, ko se soočajo s starostno obnemoglostjo svojih staršev, upadom kognitivnih funkcij in začetki demence, zaradi poškodb...(A9), torej, v primerih, ko le-ti niso več sposobni sami poskrbeti zase in iščejo informacije kako postopati od tu dalje (pomoč na domu, privoz kosil, prevozi-spremljanje na preglede..., domsko varstvo) (A10).

Intervju B, ženska

Organizacija, v kateri deluje: Občina Moravče

1. SKLOP: OCENA STROKOVNOSTI

- Koliko časa že opravljate to delo?

~~Na Občini Moravče sem zaposlena 14 let,~~ delo na področju družbenih dejavnosti opravljam 10 leto (B1).

- Kakšne zadolžitve oz. naloge povezane s starimi ljudmi imate na vašem delovnem mestu?

~~Občina Moravče skladno z zakonodajo na področju starejših pokriva naslednje segmente:~~
doplačuje institucionalno varstvo (v primeru, kadar občani nimajo zadostnih denarnih sredstev), izvaja projekt »Prostofer«, kjer prostovoljci opravljajo prevoze starejših, kadar ti potrebujejo prevoz v zdravstvene ustanove, trgovino, pokopališče, pomoč na domu (razpiše koncesijo in letno potrjuje ceno socialnovarstvene storitve programa pomoč družini na domu) (B2).

- Kateri programi in storitve so namenjeni starim ljudem v občini Moravče?

Programi in storitve: prostofer, pomoč na domu (B4).

2. SKLOP: PRIDOBIVANJE INFORMACIJ

- Na kakšen način se prepoznavajo potrebe starih občanov?

Na izkustveni podlagi, iz pogovora z občani (B8).

3. SKLOP: SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE

- Kako je po vašem mnenju urejeno socialno varstvo starih oseb v občini Moravče?

Socialno varstvo je področje, ki je urejeno s socialno zakonodajo in Občina Moravče deluje v okviru tega (B3).

4. SKLOP: OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI

- Katere bi si še želeli imeti organizirane v občini Moravče?

V nadaljevanju bi si želeli imeti programe za spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja, programe informiranja in svetovanja o storitvah in pravicah za starejše (B5).

- Kje vidite priložnosti za izboljšavo?

Priložnosti za izboljšave – možnost zagotavljanja vsaj 1 toplega obroka, vključitev občanov prostovoljcev za pomoč starejšim in druženje (B9).

- Je v občini kaka inovativna in dobra praksa s tega področja?

V občini Moravče izvajamo prevoze za starejše (Prostofer), ki nimajo svojcev in imajo nižje dohodke, da lahko obiščejo zdravstvene ustanove, opravijo nakup ... (B10).

- Kaj bi spremenili ali dodali, da bi se kakovost življenja za starejše občane izboljšala?

Menim, da bi morala država poskrbeti, da v primeru, kadar človek nima možnosti, da preživi starost doma, omogoči to v primernih institucijah in poskrbi za to tudi finančno (B11). V naši občini marsikateri nima zadostnih sredstev za domsko oskrbo, saj ljudje prejema eno pokojnino ali pa imajo zelo nizke pokojnine, kmečke pokojnine (B12).

4. SKLOP: OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH

- Katere so aktualne potrebe starih ljudi?

Aktualne potrebe starih ljudi se nanašajo predvsem na materialno preskrbljenost – finančno neodvisnost, potreba po telesnem in duševnem zdravju, potreba po varnosti itd. (B6)

- Kako ste te informacije pridobili?

Zgoraj naštetе potrebe so osnovne potrebe, katere si človek želi, da bi jih imel, ko bo star (duševno in telesno zdravje, varnost, finančno urejenost, druženje z domačimi, prijatelj ... (B7).

Intervju C, ženska

Organizacija, v kateri deluje: Društvo upokojencev Moravče

1. SKLOP: OCENA STROKOVNOSTI

- Koliko časa že opravljate to delo?

~~V društvu sem od upokojitve naprej,~~ torej 11 let (C1).

- Kakšne zadolžitve oz. naloge povezane s starimi ljudmi imate na vašem delovnem mestu?

Začela sem v Upravnem odboru društva. V prvem letu sem bila izvoljena za predsednico društva in kasneje izvoljena še dvakrat. V vmesnem času sem bila članica upravnega odbora Pokrajinske zveze upokojencev Gorenjske, sedaj pa sem članica Kulturne komisije PZDU Gorenjske (C2).

2. SKLOP: SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE

- Kako je po vašem mnenju urejeno socialno varstvo starih oseb v občini Moravče?

~~Če mislite socialno oskrbo, je to~~ sofinanciranje pomoči na domu v sklopu Commet domovi, lahko zaprosijo za družinskega pomočnika za nego starejše osebe, prigrasijo se lahko za enkratno denarno pomoč (Potrdilo s strani Zavoda za socialno varstvo), sofinanciranje plačila za posameznike v domu starejših za posameznike brez imetja (Potrdilo s strani Zavoda za socialno varstvo) (C3).

- Kateri programi in storitve so namenjeni starim ljudem v občini Moravče?

Občina sodeluje v programu Prostofer, ki v sklopu prostovoljnih voznikov skrbi za prevoze starejših posameznikov v zdravstvene institucije. V občini pa deluje Društvo upokojencev (nad 350 članov), ki se financira s članarino. Prijavlja se na občinske razpise, kjer je točkovano na podlagi dejavnosti in na osnovi poravnanih računov za omenjene dejavnosti (ravno tako kot mlajši združeni v društva) (C4). Prizadeva si pridobiti donacije. DU Moravče skrbi za aktivnost in družabnost svojih članov v okviru več sekcij: folklorna skupina, zeliščarji (Ob društvu imamo krasen vrt s 60 različnimi zelišči, ki je na voljo za ogled vsem.), šah, pohodniška sekcija, telovadba za zdravo staranje in izleti. (C5) Naši poverjeniki obiskujejo starejše, včasih tudi kdo od odbora (C6). Nekateri člani plačujejo v posmrtninski sklad. V društvu se veliko dogaja in ljudje radi prihajajo. Skrbimo, da bi člani čimdalje ostali zdravi, skrbimo, kakor se da, za izobraževanje (C7).

- Je v občini kaka inovativna in dobra praksa s tega področja?

Žal, bolj malo. Dobrodošel bi bil dom za starejše. Gotovo pa občina poleg Prostoferja lahko plača telovadbo za zdravo staranje za mlajše upokoјence in nameni nekaj sredstev našemu društvu za obiskovanje starejših (C14, C15).

3. SKLOP: OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI

- Katere programe in storitve bi si še želeli imeti organizirane v občini Moravče?

Gotovo bi bil, kakšen denar brez razpisov dobrodošel pa bi sami v društvu še našli kakšno dejavnost. Težko sami plačujemo telovadbo in ogrevanje našega društvenega prostora oziroma stroške vzdrževanja (C8).

4. SKLOP: OCENA PROBLEMОВ IN POTREB STARIH

- Katere so aktualne potrebe starih ljudi?

Gotovo je na prvem mestu skrb za zdravje. Najbrž je gmotno stanje zelo pomembno. Če slučajno živijo sami, jim je potrebno pomagati pri hišnih opravilih in mogoče tudi za osebno nego. Potem, ko je to v večji meri zadovoljivo, je pomembna družba, da niso sami. Splošno pa je znano, da je razgibanost nujna tudi za starejše (C9).

- Kje vidite priložnosti za izboljšavo?

V tem kriznem času je mogoče skrb za starejše in dolgotrajna oskrba, o kateri se veliko že nekaj časa govori, verjetno odrinjena na stran. Čeprav se kaj takega ne bi smelo dogajati. Ampak ravno v tem času smo bili priča zapostavljenosti starejših v domovih za starejše (C12). Torej na državi in v občini, če nimajo podatkov, jim lahko pomagamo, vendar bo potrebno seči v žep in se poglobiti v probleme (C13).

5. SKLOP: PRIDOBIVANJE INFORMACIJ

- Kako ste te informacije pridobili?

Tudi sama imam kar nekaj let, potrebe starejših pa so splošno znane, če jih le hočemo videti (C10).

- Na kakšen način se prepoznavajo potrebe starih občanov?

~~Mislim, da sem v prejšnjem vprašanju že odgovorila.~~ Lahko pa se obrnejo na naše društvo, jim bomo z veseljem svetovali (C11).

1.2 Intervjuji starih ljudi v občini Moravče

Intervju am

Moški, 66 let, živi v hiši z življenjsko soprotnico, mlado in srednjo generacijo

OSNOVNI PODATKI

Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Leta 1955 (am01), upokojen sem 8 let. (am02)

1. SKLOP: ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Zdajle trenutno je moje zdravstveno stanje slabo. (am03) V sredo grem na magnetno resonanco zaradi hrbtenice, ker to nenormalno boli (am04).

- Kako skrbite za svoje zdravje?

S hojo. (am05) ~~imam že 86 kilogramov.~~ Malo se držim hrane. Jem suhe slive zjutraj. (am06)

- Ali ste samostojni pri vseh vsakdanjih opravilih?

Da. (am07)

- o Ali potrebujete kdaj kakšno pomoč?

Ne. (am08)

- o Ali ste že slišali za katero izmed naštetih storitev: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Slišal sem (am09) že, samo trenutno ne potrebujem. (am9)

- o Če bi se izvajal projekt Starejši za starejše, ali bi sodeloval v takšnem projektu, oz. ko bi bil starejši, bi rad videl, da bi te kdo obiskal v okviru tega projekta?

Seveda bi sodeloval. (am10)

- o Imate vozniški izpit?

Da, vozim sam. (am11)

Ne, vozim se sam in pri zdravniku ter v lekarni vse uredim sam. (am12).

- o Poznate projekt Prostofer?

~~Kaj ti pa koristi, če nima avta? No, morda so ga sedaj že uredili. No, za nekatere je dobro,~~
(am13) ~~same~~ ne vem, pravijo, da še nimajo šoferja. (am14)

2. SKLOP: MATERIALNI POLOŽAJ

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ali vam pokojnina, ki jo dobite, zadošča za preživetje? Kako ste zadovoljni z višino prejete pokojnine?

Kakor zadošča, zadošča. A veš, majhno je, majhno (am15), boljše bi bilo, če bi bilo več. (am16)

3. SKLOP: SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ

- Katere so vaše bližnje osebe? S kom imate najpogostejše stike?

Imam ženo, sinova, preostalo sorodstvo celo. (am17) Najpogostejše stike imam z ženo, sinovoma, dvema bratoma, ki sta najbližje. (am18)

- Se kdaj počutite osamljene?

Ne. (am19)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

Na sinova (am20)

3. SKLOP: VSEŽIVLJENJSKO UČENJE in IZOBRAŽEVANJE

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Ne vem. Nimam želje. (am21)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

Ne poznam nobenih izobraževanj. (am22)

- Katero področje bi vas pa zanimalo oz. bi vas spodbudilo, da bi se udeležil izobraževanj?

Nobeno. (am23)

- Imate predloge glede izobraževanj?

Ne. (am24)

4. SKLOP: PROSTI ČAS in PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

- Kako preživljate svoj prosti čas?

Zdajle trenutno ne morem nič, prej sem pa lahko vse. (am25) A boš ženi pustil, da vse dela? Pomagal sem v kuhinji, vrtnaril, urejal okolico hiše. (am27)

- Ste član kakšnega društva v občini Moravče?

Ne, nisem član nobenega društva. (am28)

- Pa ste bili kdaj?

Bil sem član društva na Limbarski Gori, (am29), ~~vse dokler se niso skregali.~~

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času? Vas kaj zelo zanima?

Ne. (am30)

5. SKLOP: POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Da bi bil zdrav, to je glavno, pa da nisi sam. (am31)

- Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Mislim, da so v redu zadovoljene. (am32)

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo svojega življenja v občini Moravče?

Hja, kaj jaz vem - lahko bi bilo bolje. (am33)

- Kje pa vidite možnosti za izboljšavo.

Na splošno, da bi bilo več dejavnosti za starejše. (am34) ~~Ne vem.~~

- Kaj si mislite o domu za starejše občane?

Zdaj so postavili kamen, ko bomo dvakrat prekopani, pa bo kaj. Resno. (am35)

- Kako bi lahko izboljšali kakovost vašega življenja?

Na splošno je dobro. (am36)

- Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?

Večje pokojnine naj dajo, pa bo kakovost življenja boljša. (am37) ~~En revež z 200 evri si še karte za avtobus ne more privoščiti.~~

- Še kakšen predlog za izboljšavo, kak projekt, ki ste ga kje videli?

Kaj jaz vem, ne vem. Na občini so samo taki, kateri veliko govorijo. (am38) Na primer internet še vedno urejajo. (am39) ~~Na Vačah so dobili zastoj urejeno, tukaj bi pa vsaka hiša morala plačati 130 evrov, pa še tega ne uredijo.~~

Intervju bž

Ženska, 80 let, živi v hiši z mlado in srednjo generacijo

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Rojena sem leta 1941 (bž01) ~~v Negastrnu~~. Upokojena sem od leta 1991, ko je bila tista vojska – 30 let. (bž02)

1. sklop: ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Kako naj pa povem. Nič, da bi se hvalila, dobro ni. (bž03) ~~Saj preneses vse, ker nisi navajen, da bi šel za vsako figo k zdravniku.~~

- Kaj pa vam povzroča največ težav?

Največji problem so noge, pa kolena, komolec in rama. Imela sem nesrečo. ~~Sem iz kopalnice tekla, ko je zvonil telefon, imela sem mokre noge in sem padla. Pa sem vstala in imela potolčena kolena, ramo. Sem šla kasneje na rentgen, pa je povedal, da ni na novo, da je že pol leta kita pretrgana. Zlomljeno ni bilo, kar je bilo udarjeno.~~ Pa kašljam pa vedno. (bž04)

- Kako skrbite za svoje zdravje?

Mažem si noge s konopljinim mazilom. (bž05) Imam čisto oteklo in modro nogo, če dolgo delam kaj. (bž06)

- U to pa je neprijetno.

~~Pa se jezijo name, ali ne morem biti notri. Pa ne moreš biti notri.~~ Posebej sedaj, ko smo bili bolni (op. a, prebolela je Covid-19), mi manjka zrak. (bž07) Moram iti vsaj na teraso, vsaj okoli rož, da jih malo zalijem, obtrgam. Pa sem že malo bolje. (bž08) Da bi rekla, da delam kaj posebnega, ne. Zjutraj pijem kavo, sedaj pa tudi jem zjutraj. Mleka ne smem zaradi kisline, saj mi ne naredi dobro. (bž09) Jemljem tudi tablete za holesterol in pritisk. Za ščitnico pa imam tablete že od 1997 leta, pa do smrti jih moram jemati. (bž10)

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih? Lahko še poskrbite zase, si kuhate?

Odkar sem zbolela, sem manj samostojna. Pred tem pa sem poskrbela za vse sama, ne tok enostavno, ampak sem vse naredila, kar je bilo treba. (bž11)

- Pri čem pa vam pomagajo?

Jah vse, prinesejo mi vse stvari iz trgovine, peljejo me tja, kamor bi radi, da bi šla. Ko lahko, imajo veliko dela v službah, pa z otroki, meni se pa tudi ne mudi, da bi mogla zdajle nekam iti. (bž12) Nato postaneš tak, da se ti nikamor ne da, saj imaš že prej skrbi, kako bo, ko boš šel, ko pa prideš nazaj, pa tudi razmišljaš, kaj si narobe rekel, naredil. (bž13)

- Potem vam sedaj tudi kuhajo?

Med tednom mi kuhajo – vnukinja ali hči, za konce tedna pa jemo tukaj spodaj, poleti na terasi. Jaz pripravim samo solato in krompir. (bž14)

- Ali koristite katero izmed naštetih storitev: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Zdaj pa še ne potrebujem, poznam pa. (bž15) ~~Topli obrok imam zdaj še doma. Saj smo dobili tudi zadnjič ponudbo iz Jurke (gostilne) za tople obroke, sam ne vem kam sem spravila.~~

- Če bi bil kakšen projekt Starejši za starejše, kjer bi nudili podporo in pomoč drugim, bi sodelovali, bi sprejeli koga, ki bi prišel na obisk?

Oh to pa sploh ne. (bž16) ~~Prejšnji teden je ena klicala, da bo prišel en moški za neko posebno zavarovanje za upokojence. Je mogla priti ponudba že prejšnji mesec, sam sem očitno tudi tisto spravila, pa iskala cel teden. Je rekla ženska, da bo prišel ob 10h, pa se lahko oglasi pa sem rekla, da ga k nam ni treba. Ga sploh ni treba. Pa je rekla, da bo prišel in bova uredila, pa je pogovor poslušala hči in je rekla, da bomo kar sami uredili. Je že v preteklosti ena tako rekla, pa sem ji povedala: »Sem sama doma, za varuha imam pa psa!« Pa pol ni prišla. Imam slabe izkušnje že iz preteklosti, ko me je neki zavarovalniški agent poskušal ogoljufati za 70 tisočakov, pokojnine sem imela pa 350 tisočakov. Smo kasneje izvedeli, da je goljufal starejše ljudi. (bž17)~~

- Ste vozili kdaj avto?

Avto ne, sem pa včasih moped. (bž18)

- Kdo pa vas pelje k zdravniku, pa naroči in pripelje zdravila?

Hči in vnukinja vse uredita, pokličeta medicinsko sestro, ki vse uredi. (19)

- Poznate projekt Prostofer?

Kaj pa je to? (bž20)

- Prostovoljni šofer, ki vas lahko pelje na preglede in druge pomembne opravke.

Zaenkrat ne rabim, me domači peljejo. (bž21)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ali vam dohodek zadošča za preživetje? Kako ste zadovoljni z višino prejete pokojnine?

Jah zadovoljna nisem, moram pa biti, ane (bž22). ~~Tok, kolikor sem naredila, toliko so mi pa plačali. Nisem bila predelavka, da bi ljudi preganjala, bi imela pol 100 tisočakov več, koliko evrov zdaj, pa ne vem. Bila sem upravičena do 15 odstotkov od moževe pokojnine, po njegovi smrti (bž23), sem dobila 27 tisočakov, zdaj so evri, pa je tudi nekaj.~~

- Nekaj je. Je verjetno lažje, ker ste skupaj v hiši in si malo stroške porazdelite.

Ko sem bila stara 70 let, sem misli, da me bo kmalu pobralo, sem rekla hčeri, zdaj pa, če hočeš, pa sedaj prevzemi in se dogovorite. (bž24)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe? S kom imate najpogostejše stike?

Otroci, pa vnuki in pravnuki. Nimam nobenih posebnih prijateljev. (bž25)

- Se kdaj počutite osamljene?

Ah jaz ne. Zamotim se, malo počijem, grem ven, če ne grem ven, grem na stroj, kaj sešijem, kako reč skuham. (bž26)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

M. je prva, pol je pa zbor naprej, si podelijo informacije in se zmenijo. (bž27)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE in IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Kaj naj pa rečem? Ne zanimam se za to. (bž28)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici za starejše?

Starejšim je pri nas samo Jurkovo brezje (op.a. pokopališče) namenjeno, pa nič drugega. (bž29)

- Menda ja ne?!

Ja, kako pa Rokodelci so vzvišeni, potem ti posebej, če prideš zraven, če nisi tok imeniten rečejo: »A ti si tudi prišla? Ne bom več.« (bž30)

- A imate občutek, da ste nezaželeni?

Ja. (bž31)

- A je kakšna tema izobraževanja, ki bi vas zanimala?

Za skupnost me pa nič več ne zanima. (bž32) ~~Ker, kjer so lahko, so te obrali, davke si mogel plačati, če si imel denar al pa ga nisi imel. Otrokom je bilo treba cunje kupiti, jih nahraniti, jim omogočiti izlete.~~

5. sklop: **PROSTI ČAS in PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas? Imate kakšen konjiček?

Poleti imam vrt, pozimi pa šivam in pletem, televizijo gledam. (bž33)

- Ste članica kakšnega društva v občini Moravče?

Sem pri Rdečem križu. Včasih sem bila v sindikatu, odkar sem pa upokojena, sem pa pri upokojencih. (bž34)

- A pri društvu upokojencev Moravče?

~~Ja.~~

- Organizirajo kaj za vas?

Ja. Vsako leto smo imeli sestanek in kosilo, razen lani, ko smo dobili kartico od predsednice. (bž35)

- Kaj je po vašem mnenju največja prednost članstva v društvu?

Plačati moram. Nič kaj posebnega. (bž36)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

Želim si samo, da bi še naprej lahko hodila, da ne bom nekje ležala, bolna. (bž37)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam najpomembnejše v starosti?

~~Kaj naj pa rečem. Kaj je najbolj pomembno.~~ Zdravje, najbolj je to. (bž38) Pa da ne bi bila odvisna od drugih. To je moja velika želja. Želim si, da ne bi bila kot M., sestra. Vsako jutro sem vesela, da se lahko sama uredim. (bž39)

- Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Nič mi ne manjka. (bž40)

- Kako bi se lahko izboljšala kakovost vašega življenja?

Tudi nimam želje, da bi se kaj izboljšalo. (bž41)

- Kaj pa na ravni občine? Je kaj takega, da vas trenutno moti, pa bi lahko spremenili?

Eh, župana. (bž42)

- Kaj pa mislite o domu, ki ga naj bi začeli graditi?

Nič ne verjamem, že pred 15. leti bi ga lahko zgradili, ljudje bi bili lahko že notri. (bž43)

Intervju cž

Ženska, 69 let, živi v hiši z življenjskim sopotnikom

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Rojena sem leta 1952. (cž01) Imam vdovsko pokojnino (cž02) sedaj približno 8 let. (cž03) ~~Kaj te še zanima, naše življenje?~~

1. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Slabo se počutim, odkar se je začel koronavirus, ko ne moreš nikamor niti k zdravniku, ker so zaprti. Zelo težko je. Najbolj moralno, ker veš, da ne moreš nikamor. Se počutiš kakor, da si v celici zaprt. (cž04) Dobro, da živimo na vasi, se lahko gibamo. Ne vem, kako bi preživela, če bi bila v mestu. (cž05) Drugače me pa križ boli. (cž06) Pomagam si lahko samo s fizioterapijo in masažo, drugega nič. (cž07)

- Kako pa skrbite za zdravje?

Se moraš kar potruditi, delam vaje za hrbtenico. Odvisno od dneva, ko se zbudim bolj energična, začnem takoj delati te vaje. (cž08).

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih? Ste samostojni?

Da, doma vse sama delam. (cž09)

- o Ste že slišali za naslednje storitve: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Da, to je namenjeno bolj starim ljudem. (cž10) Kuham pa tudi rada sama. Prvo premislim, kaj si želim, potem pogledam, kaj imam in nato skuham. (cž11)

- o Če bi bil kak projekt Starejši za starejše, kjer bi nudili podporo in pomoč drugim, bi pri tem sodelovala?

Ne vem, kako bi. Poleti sem čisto zasedena, imam veliko dela z vrtom, rožami, le pozimi imam veliko časa. (cž12)

- o Imate voziški izpit?

Nimam, imela sem ga v Rusiji, tu bi ga morala ponovno delati. (cž13) ~~Sem ga hotela delati, potem pa sva imela prometno nesrečo, mož je kasneje tudi umrl v prometni nesreči, zato ga nočem imeti.~~

- Kdo vas potem pelje, vam pomaga pri naročanju na preglede, prevzame zdravila?

Imam prijatelja. Si pomagava v starosti. (cž14)

- Poznaš projekt Prostofer?

Ja, sem slišala. (cž15)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi ocenili pokojnino in svoj materialni položaj? Ali vam zadošča za preživetje?

Veš kako, prej je bila majhna, smo šli na dopust, na izlete, sem šla tudi v Rusijo. Potem so povišali pokojnino, pa ne moreš nikamor. (cž16)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe?

Najbližji mi je ta prijatelj, brez njega ne vem, kako bi bilo. (cž17) Pomaga mi, me pelje k zdravniku ali kam drugam, skupaj kupujeva hrano. (cž18) ~~Nimaš avta, avtobusi med korono sploh niso hodili, za starejše je bilo zelo težko. Pa dve prijateljici imam, z njima poklepetam. Imam dobre sosede Lahko jih prosim za pomoč. (cž19) Ravno med korono se mi je pokvarilo korito v kuhinji, bilo je zelo zoprno, ker še posode ne moreš pomiti. No, takrat so mi sosedi iskali po internetu dvojni sifon.~~

- S kom imate najpogostejše stike?

Z njimi. (cž20)

- Kaj pa s sorodniki iz Rusije?

Sorodnike pokličem po telefonu, če je kaj nujnega, drugače se slišimo po Skypu. (cž21)

- Se kdaj počutite osamljeno?

Pozimi mi je težko, poleti nimaš časa – poleti imaš veliko dela, to me veseli, delam z veseljem. Tako, da pozimi čutim stisko. (cž22)

- Na koga se obrnete po pomoč in podporo??

Na prijatelja in sosedo. (cž23)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE in IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Izobraževanje je potrebno za človeka. Celo življenje se učimo. Nova znanja dvignejo razum človeka. (cž24)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

Sem hodila nekje pred štirimi leti na izobraževanje – Mladi za starejše v šoli. Učili smo se računalništva, samo je trajalo malo časa, samo 2 tedna. (cž25) ~~Prehitro je vse potekalo, ne morem tako hitro se naučiti.~~

- Kaj vas je spodbudilo, da ste se odločili za sodelovanje?

Da sem malo počivala in poklepetala. (cž26)

- Kakšnih izobraževanj bi si pa še želela? Je kakšna tema, ki bi te zanimala?

Zanimajo me predavanja o zdravju, ki jih je že organizirala V. (cž27)

5. sklop: **PROSTI ČAS in PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas?

Grem na sprehod, zvečer sem pred televizijo, kjer najdem nekaj zase. Dnevnik spremljam redno, ne moreš brez tega, brez novic. Delam tudi na vrtu. (cž28) ~~Saj veš, kaj rečejo upokojenci nimajo nikoli časa, zato, ker smo počasni.~~

- Imate kakšen konjiček?

Ja, sudoku rada rešujem. Ko imam čas, ali pa čutim, da sem utrujena, prekinem z delom zunaj in grem reševati sudokuje. (cž29)

- Ste članica kakšnega društva v občini Moravče?

Sem članica Krajevni skupnosti Rdečega križa Peče in Društva upokojencev Moravče. (cž30)

- Kaj je po vašem mnenju največja prednost članstva v društvu?

Dobra družba. Kdor potrka, so mu vrata odprta. Sedaj bodo organizirali pohod na Sv. Mohor. (cž31) ~~Običajno je bil 25. maja na Dan mladosti. Letos je bilo hladno, pa so ga zaradi vremena prestavili na to sredo.~~

- Kaj pa delate pri Rdečem križu?

Pri Rdečem križu organiziramo srečanje starejših, običajno je jeseni, organiziramo izlet starejših, spremljamo, ali je kdo potreben pomoči, če kdo izgubi službo, pomagamo. Upravni odbor zelo dobro dela. Smo tudi krvodajalci. (cž32) Na vasi je veliko pomoči za starejše. Sosedo povedo, ali kdo potrebuje pomoč in kaj potrebuje. (cž33)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času, je kakšna posebna želja?

Sedaj pa nimam več želja, ko se mi z vsakim letom zdravje slabša. (cž34)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Najprej stabilnost, občutek varnosti in mir. Mislim, da je to za starejše najbolj pomembno. Pa seveda zdravje na prvem mestu - brez zdravja ni nič. (cž35)

- Kako bi rekli zase, so vaše potrebe zadovoljene?

Mislim, da sem, zadovoljna. (cž36)

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo svojega življenja v občini Moravče?

Občina tudi ni mogla normalno delati, ni bilo nobenih prireditev. (cž37) Želim si, da bi bilo več financ namenjenih starim ljudem. (cž38)

- Kako bi lahko izboljšali kakovost svojega življenja?

Ne morem si predstavljati, kako. Če je človek brez transporta, je čisto slabo. (cž39)

- Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?

- Nisem še nikoli pomislila, kaj bi lahko občina naredila. (cž40) Srečanje za starejše, dom za starejše. (cž41) Dom bi omogočil, da bi ljudje ostali v svoji občini. Tako bi jih sosedje lahko obiskali, domačini bi prišli lahko na obisk pogosteje. V domu bi lahko organizirali vaje, razne krožke. (cž42)

- Da, to bi bilo res dobro, sedaj so že položili temeljni kamen.

Da, kakšni bi lahko prišli samo v dnevno varstvo. To bi bilo super. Ljudje bi prišli, lahko bi se družili. Telovadili bi lahko. Če sam telovadiš, je težje, kot če je organizirano. Dobro bi bilo, če bi jih v naseljih pobral kombi ali avtobus in bi jih odpeljal v dnevno varstvo in potem nazaj. Pa doma bi lahko ostali. (cž43)

Intervju dž

Ženska, 65 let, živi v hiši z življenjskim sopotnikom

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Leta 1956. (dž01) Upokojena sem od leta 2013 (dž02), ~~eno leto in pol kasneje kot mož.~~

1. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Počutje je dobro. Sicer imam sladkorno bolezen (dž03) Zaradi sladkorne bolezni je pomembno, da se kontroliram in da uživam primerno hrano (dž04), da si dajem inzulin na meritve. (dž05)

- Imate kakšno zdravstveno težavo, bolezen?

Sladkorno bolezen. (dž06)

- Kako skrbite za svoje zdravje?

Poskušam poslušati, kje me boli. Moram biti fit, odkar imam še M. (op. a. vnuka), ker imam še varstvo in moram teči za njim. (dž07) Mi je rekel zdravnik, naj vsaj 30 minut telovadim, jaz pa kolesarim do mame, 10 minut gor in 10 minut dol. (dž08)

- Vsak dan čuvate vnuka?

Kakor potrebujejo, kakšen teden vsak dan, odvisno od njunega dela, med vikendom pa ne potrebujejo varstva. (dž09) Hodim pa tudi k mami, čim večkrat. Tudi, če nič ne naredim pri njej, ji delam družbo. (dž10) Je tako osamljena, sploh sedaj zaradi korone. Prej so

sosede prišle, sedaj pa ne upajo. Jaz še vedno z masko hodim. (dž11) Razmišljava z možem, kako bo, ko bo kdo obnemogel. Kdo bo tisti, ki bo pomagal. (dž12)

- Ja, je kar fino, da se o tem razmišlja in pripravi okviren načrt.

Razmišljava, da bi šla v dom v Moravčah. (dž13) Če sploh bo dom, ena je rekla, da je župan vse prodal. (dž14)

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih?

o Ste samostojni?

Da. (dž15)

o Ste že slišali za socialno oskrbo na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Da, sem, patronažno varstvo ima mami. (dž16) ~~Nas je mami pripravljala, da bi bil en njen pomočnik, sam potem ne vem, kako je ali imaš kaj manj pokojnine.~~

o To bi pa mogla preveriti. Imam pa vprašaje, če bi želeli sodelovati pri projektu Starejši za starejše, kjer bi nudili podporo in pomoč drugim?

Bi, samo nimam časa. Za zdaj delam družbo le svoji mami (dž17).

o Imate vozniški izpit? Če, da, ali še vozite avto?

Nimam ga. (dž18)

- Kakšen pa je vaš dostop do zdravstvenih storitev, do prevzema zdravil?

Za zdaj v redu, še vse sama urejam, pelje me pa mož. (dž19)

o Poznate projekt Prostofer?

Da, to bom morala uporabljati, ko mož ne bo mogel več voziti. (dž20)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ali vam dohodek zadošča za preživetje?

Zadošča, če nimava izrednih stroškov. Z možem sva mogla vzeti posojilo za 7 let, ko se nama je pokvarila peč. (dž21)

- Kako ste zadovoljni z višino prejete pokojnine? Kako pa ste zadovoljni z višino pokojnine?

Sem kar, s 1.6 so jo popravili na 620 evrov, vsem, ki so imeli pod 500 so dvignili na 500 evrov, če si imel pogoje. (dž22)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe?

Ja, otroci, imava tudi 12 vnukov in vnukinj. (dž23) Ma sva že razmišljala in sva predlagala hčeri, da bi se preselila k nama. Pa pravi, da za zdaj ne. Da bi, če bi bilo nujno (dž24) ~~—sva ji rekla, da dokler se ne bo odločila, da je nujno samo umreti.~~

- S kom imate najpogostejše stike?

Najpogostejše stike imam s hčerkama. (dž25) Ena pride večkrat po službi, druga se oglasi, ko pride po vnuka. (dž26)

- Se kdaj počutite osamljene?

Ne. (dž27)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

Moža je peljala U. (op. a. hči) k zdravniku in njen mož. (dž28)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Mož me draži, ker sem pozabljiva. (dž29) Se ne morem navaditi uporabljati sporočila na telefonu. Imava računalnik, mož ga še neki uporablja, jaz pa ne, se bojim, da ne bom kaj narobe naredila. Še pri televiziji se bojim, skrivam daljince pred vnukom, da kaj narobe ne pritisne. Glede tega sem kar jezna, ker sem tako plašna do teh stvari. Nimam poguma, da bi kar nekaj pritisnila. (dž30)

- Če bi bilo kakšno izobraževanje, kot je bila Simbioza, da bi se osnov sodobnih tehnologij naučili, bi šli?

Ne vem, nimam zaupanja vase, da bi si še kaj zapomnila. (dž31)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

V Moravčah ni, je pa v Domžalah Univerza za tretje življenjsko obdobje. (dž32)

- Bi se vključili?

Jaz ne morem sodelovati zaradi prevoza (dž33), ko se je začela telovadba v Moravčah, me je prišlo, da bi se pridružila. Sam kaj pa naj grem prepotena potem na kolo. (dž34)

- Če bi imeli organiziran prevoz, bi šli?

Mislim, da bi se pridružila, če bi imela prevoz. Jaz sem imela rada telovadbo v šoli, služilo bi mi tudi glede zdravja. (dž35)

5. sklop: **PROSTI ČAS IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas?

Odkar sva oba upokojena, sem morala bolj prevzeti kuhinjo. Pred tem je mož kuhal, ker je bil pred mano v upokoju, pa pospravljam, čuvam vnuka. Pred tem sem poskrbela še za dva druga vnuka, sem jima pripravila zajtrk, ju pospremila na kombi. (dž36)

- Ste članica kakšnega društva v občini Moravče?

Ne, pojem pa v pevskem zboru, že od 18 leta dalje sem pri mešanem zboru, pred tem sem bila pri mladinskem zboru. ~~Sem dobila tudi priznanje od škofa.~~ (dž37)

- Kaj pa je po vašem mnenju prednost tega, da ste v zboru?

Jah veselje imam, čeprav so glasilke že malo utrujene, ni več tistega super soprana. Pa to, da se malo družimo, tudi, ko so poroke, fantovščine, dekliščine, gremo ali pa če je kaka okrogla. (dž38)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

Jaz imam samo željo, da bi mi zdravje služilo in, da bi lahko opravljala kar lahko – da grem k mami, in da bi lahko še naprej čuvala kakega vnučka. To mi je največji cilj. (dž39)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Všeč mi je, ko smo dobili sosede, ki se radi družijo. Da gremo na kavico, da malo počekamo. Je ta soseda poskrbela, da smo novo leto skupaj preživeli (dž40). Všeč mi je, da se dobro razumemo, da smo povezani z otroki, z brati in sestrami, da smo z vsemi v dobrih odnosih. (dž41)

- Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Da, so. (dž42)

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo vašega življenja v občini Moravče? Kako bi lahko izboljšali kakovost svojega življenja?

Sem kar zadovoljna. (43) Seznanjena sem z novostmi iz časopisa. (dž44)

- Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?

Je dobro poskrbljeno. (dž45) Naša mami ima redno patronažno varstvo in nego na domu, pride vsak dan ena. Hrano pa dobiva na dom. Je dobro poskrbljeno. (dž46) Skrbi jo, če bo šla v dom, koliko to stane. (dž47)

Intervju em

Moški, 68 let, živi v hiši z življenjsko sopotnico

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Leta 1953. (em01) Upokojen sem od leta 2010. (em02)

1. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi pa ocenili svoje zdravstveno stanje?

Če bi rekla od ena do 10, bi rekel 7. (em03)

- Kako skrbite za svoje zdravje?

Imam hernijo (em04), zato moram vsako jutro telovaditi, brez tega ne morem. Sem mislil po operaciji, da je to rešeno, pa so mi rekli v toplicah, da se šele začneta. In telovadba je pogoj za normalno funkcioniranje. (em05) Malo sem prenehal s telovadbo lani in sem in sem imel hude težave, po desni strani mi je začel živec nagajati. (em6). In sedaj, ko telovadim, grem lahko normalno delat karkoli, res karkoli. Brez težav. (em07) Tudi kolesarjenja ne smem pustiti, saj vpliva pozitivno name (em08)

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih?

Sem samostojen (em09). Razmišljava pa, kako bo, če bo kdo od naju z ženo obnemogel. V skrajni sili bova vse prodala in šla v dom. Kaj ti pa manjka, za vse poskrbijo. (em10)

- Ja, dobro je, da se že prej o tem razmišlja in se pripravi načrt. Ste drugače že slišali za socialno oskrbo na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Slišal sem, pa ne koristim. (em11)

- Bi želeli sodelovati pri projektu Starejši za starejše, kjer bi nudili podporo in pomoč drugim?

Uh, težko, z ženo imava že preveč obveznosti. (em12)

Imate voziški izpit, vozite avto?

Vozim in ga imam (em13)

- Kakšen pa je vaš dostop do zdravstvenih storitev, ki jih potrebujete?

V redu. (em14)

- Potrebujete pomoč pri naročanju na pregled, pri prevozu do ambulate in prevzemu zdravil v lekarni?

Zaenkrat ne potrebujem pomoči, zmorem sam. (em15)

- Poznate projekt Prostofer?

Da. (em16)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ali vam dohodek zadošča za preživetje?

Finance niso glavna stvar, prvo gledam na zdravje, če je zdravje, potem lahko tudi ustvarjam. (em17) Moram pa delati še po 4 ure, da lahko normalno funkcionirava. Če se naredi kakšna škoda, da skrbiva za hišo, morava to reševati. (em18)

- Kako ste zadovoljni z višino prejete pokojnine?

Jaz sem zadovoljen, dolga leta sem imel pod 600 evrov, si prišel na banko in ni bilo pogojev, da bi dobil kak kredit, ker nisem imel 600 evrov. Sedaj jih imam. Želim se znebiti limita, še 3 leta, da odplačava vse. (em19)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe?

Otroci in vnuki. (em20)

- S kom imate najpogostejše stike?

Najpogostejše imam s hčerkama, (em21) ena se večkrat oglasi po službi, druga pa ima v varstvu otroka. Sin pa ima kup obveznosti, pa tudi zaradi razdalje in službe se ne vidimo tako pogosto. (em22)

- Se kdaj počutite osamljene?

Nikoli. (em23)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

Na hčer. (em24) Sva kar v negotovi situaciji, ker ne veva, kako bo, če bo kdo živel tu. (em25) Koliko časa bova še lahko skrbela zase? (em26) So pa eni vnuki že rekli, da bi živeli tu. (em27)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Pozitiven. (em28) Bi se takoj udeležil kakšnega izobraževanja računalništva. To me veseli. (em29)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

V Moravčah ne, v Domžalah pa je univerza za tretje življenjsko obdobje. (em30)

- Bi se vključili?

Dokler sem tako polno zaposlen, čeprav sem upokojen in se to čudno sliši, enostavno ne vem, ali bi vse zmogel. Mislim, da bi me potem to obremenilo. (em31)

5. sklop: **PROSTI ČAS IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas?

Kuham rad. (em32) Skrbim za vrt – rad sadim, presajam, rad vzgajam, to mi je za dušo (em33).

- Imate kakšen konjiček?

Rokodelstvo je prva stvar, je sprostitev za dušo (em34), ~~nato pa vse ostalo.~~

- Ste član kakšnega društva v občini Moravče?

Sem, ja. Imam še premalo časa za vse aktivnosti. Je treba premisliti, kdaj bom kje. (em35)

Sem gasilec. Potem imam rokodelce, kjer izdelujem košare in ptičje hišice, pa planince – tam pa markiram. (em36)

- o Kaj je po vašem mnenju največja prednost članstva v društvu?

Pozitivna stvar je razvijanje talenta za vse stvari, ki jih delam. (em37) Mene so sprejeli povsod, me pogrešajo, če me ni. (em38) Rad ustvarjam za rokodelce, je pa pomembno veselje in da veš, kaj delaš. (em39)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

Ribolov me še vedno tako muči, si večkrat rečem, da bom kupil karto za ribnik. (em40)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Všeč mi je, če smo v dobrih odnosih s sosedi. En obdobje smo se veliko družili, skupaj smo imeli kresovanja, pustovanja, rojstne dneve, poroke (em41), kar naenkrat smo se nehali družiti, smo bili nekaj časa nepovezani, ~~sedaj pa se spet bolj povezujemo~~. Dobro je, da smo povezani tudi z brati, sestrami in vsemi otroki. (em42)

- Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Sem zadovoljen. (em43)

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo vašega življenja v občini Moravče?

Sem, glede na finančno stanje občine, saj ne more biti drugače, moraš ostati realen. (em44)

- Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?

Pomembna je socialna oskrba, če nekdo res težko shaja, se mu mora nuditi pomoč (em45)

Jaz mislim, da kdor hoče kolikor toliko normalno živeti, mu je dano. (em46)

Intervju fž

Ženska, 90 let, živi v hiši s srednjo generacijo

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

1931. (fž01) 25 let sem upokojena. (fž02)

1. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

Imam samo kmečko pokojnino, 200 evrov imam vsak mesec. (fž03)

- Kako ste zadovoljni z višino prejete pokojnine? Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ali vam dohodek zadošča za preživetje?

Tok po pošti dobim, zdaj imam že 240 evrov. (fž04) ~~Janeza imam rada, veš. En ga pa nimajo.~~

- Katerega Janeza?

~~Predsednika, ta velikokrat kj gor da. So vsi čezenj, meni pa, da včasih 5 evrov več. Sj nisem nič potrebna, nič lačna, imam vsega dovolj.~~ (fž05) Imam vso veljajo pri hiši, pa tudi štamprle lahko pijem, pa vse lahko. (fž06)

- Ali bi bilo boljše, če bi bila še višja?

A tist pa ne bo, poslušam, da bodo boni, pa drug mesec dobim 20 evrov več. Tisto pa dam otrokom. (fž07)

2. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Še kar. Jaz sem še kar zadovoljna. (fž08) Uporabljam hojico, brez nje ne morem nikamor. (fž09)

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih?

- o Ste samostojni? Potrebujete kakšno pomoč?

Nič ne rabim pomoči. (fž10) Tudi še skuham, zdele sem že jedla, sem že kosilo skuhala.

(fž11) ~~Hčerka je na šintu, pa bo šla pol na fešto.~~

- o Ali koristite katero izmed naštetih storitev: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Ne, včasih sem imela za noge, zdaj pa nič več. Je, k meni patronažna hodila. (fž12)

- o Kako ste bili pa kaj zadovoljni s to storitvijo?
- o Sem, ja. Iz K. je bila patronažna. Včasih me pokliče po telefonu, pa pravi, da je vse zastoj. Jaz sem tok stara, ja nisem več za nobeno rabo. (fž13)
- o Kaj pa ponuja?

Tam, kaj jaz vem, kaj delajo. Kako naj pa grem, saj nimam avta in ne vozim, naših pa ni doma. Popoldne pa so. Pa saj imajo tudi delo doma. (fž14) ~~Je toča vse potokla.~~

- o A poznate drugače ta projekt Prostofer?
- o [Poslušaj in nič ne reče](fž15) V Moravčah imajo prostovoljnega voznika, lahko ga pokličete in vas on pelje, če kdaj potrebujete prevoz.

Saj to hčerka pelje k zdravniku, pa vse tablete zrihta. (fž16)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE IN PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe?

Sosedi, z vsemi smo veliki prijatelji. Če vidijo, da je kaj narobe, takoj priletijo. Pa sin in hčerka. (fž17) Zadnjič enkrat sem na dvorišču sedela, pa je mimo prišel sosedov fant, hitro vzdignil, notri peljal in šel. Sama bi pa sedela celo dopoldne. (fž18)

- Potem imate s sosedi dobre odnose. Me pa zanima, ali se kdaj počutite osamljeno?

Ne, sem še kar v redu. Pridejo sosedi radi na obisk, rada vidim, če me kdo obišče. (fž19)

Kljub visoki starosti se sama oblečem, uredim. (fž20)

- Na koga se obrnete po pomoč in podporo?

Najbolj na hčerko (fž21). Sin mi pa pomaga drva napraviti. Sama bi jih ne mogla. Pa pri kolinah sodeluje. (fž22) Vse skupaj delajo, pa razumejo se. To je vse, ne (fž23). Imam pa tudi dva vnučka. Ta velik poba je 17 let star, ne pusti nič kuhati, na mizo nositi, vse šmorne naredi, vse, vse. Sam tukaj moram sedeti. Pride rad k meni, vsak drug dan je tukaj. (fž24)

~~Hoče bit kmet. Sam ga bo minil. Že ta tretji letnik dela. Punca gre pa zdajle v Kamnik, gre letos naprej.~~

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO IZOBRAŽEVANJE in UČENJE**

- Kakšen odnos imate pa vi do učenja in izobraževanja tudi v starosti? A kaj berete?

Ne. Saj nisem nič v šolo hodila, ker je bila vojska. Poznam denar preštet, pa znam vse narediti, pa znam kuhati. (fž25)

- Kako ste pa potem preživeli tisti čas med vojsko?
- Na Pogled sem bila doma. Mam zdele svojih ljudi, uh veliko, 70. V soboto, drugo bo praznovanje. (fž26)
- A ste v Moravčah kdaj hodili na kako izobraževanje?

Ne, kam smo pa včasih hodili – na njivo! Pa veliko trpel, pa tiho mogli bit. Ni bilo nič. (fž27)
~~Delala sem pa tudi ene 36 let. Delala sem doma, smo mel poln hlev. Potem smo pa še~~
~~otroke imeli. Na njivi, pa v hlevu. Tako sem živela. Pa tiho sem mogla biti, ker sem k hiši~~
~~prišla.~~

☉ Je bilo hudo?

~~Včasih. Ne drugače hudo, pijača je bila, drugega ne. Če je bila kakšna družba pa pijača, pa~~
~~si mogel biti tiho pol.~~

5. sklop: **PROSTI ČAS IN PROSTOČASNE AKTIVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas? Gledate televizijo?

Ne, gledam televizije. Imam sosede, radi pridejo. (fž28) Zdajle imam malo manj obiskov, zdajle, ko je tale koronavirus, je tako. Pridejo in ne upajo noter iti (fž29)

- Imate kakšen konjiček? Morda pletete, skrbite za rože, imate radi kako ročno delo?

Vse to punca dela, jaz ne morem. (fž30) Tukaj sedim po cele dneve, pa malo skuham, pa pojem in spet sedim. (fž31)

- A vam je to v redu, bi si želeli, da bi bilo drugače?

Nič mi ni hudega, ne bom nič drugega rekla. (fž32) Če bi bila z mojimi 200 evri, bi ne živela. (fž33) ~~Hčerka bo kmalu šla v penzijo, je tok stara.~~

- Ste članica kakega društva?

Ne. (fž34)

- Ste bili kdaj?

Bila v društvu krajanov, zdaj pa nič več. Zdaj so drugi. (fž35)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Rada imam družbo, sosede, pa če kdo pride k hiši. Zdajle mi bodo vsi malo pekli, pa pripravili stvari. Me imajo res vsi radi. (fž36)

○ Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Ja, sem zadovoljna. (fž37)

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo vašega življenja v občini Moravče? A bi lahko občina naredila še kaj za starejše ljudi?

Kaj pa lahko naredijo? Dom delajo že dolgo časa - pa doma ne želim. (fž38) Imamo župana dobrega.

Saj, če je kaj, saj vse naredijo, vse jim pa tudi ni treba. (fž39)

- Potem ni nič takega, kar bi želeli spremeniti, kar mislite, da bi bilo lahko bolje, ali pa da vas kaj moti?

Več pokojnine ne bom dobila, sem zadovoljna s tem, kar dobim, imam vsaj nekaj. Kmet sem še, imam še kmetijo. Tako bom rekla, nič mi ne manjka. (dž40) Če nimam, mi pa sin da. Prašiča kupimo, pa ga skupaj koljemo. (dž41)

- To je res lepo, da ste povezani, da se dobro razumete.

Ja, ne morem pa misliti, kako bo, ker sem že tok stara. Včasih sem tudi sitna, če jih ni doma. (dž42)

Intervju gž

Ženska, 82 let, živi v hiši z mlado in srednjo generacijo

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa pa ste že upokojeni?

Rojena sem leta 1939. (gž01) Jaz sem upokojena po možu od leta 1988, ko je bila nesreča. (gž02)

1. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Križ ostalo je pa v redu. (gž03)

- Kako skrbite za svoje zdravje?

Z delom. Samo z delom. (gž04) Nobene reči ne pijem, občasno Radensko. Nisem pokusila vina že Bog ve koliko let. Pa tudi drugega alkohola ne. (gž05)

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vseh vsakdanjih opravilih?

Sem samostojna. (gž06)

- Ali ste že slišali, ali mogoče potrebujete katero od naštetih storitev: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Poznam že. (gž07)

- Vozite avto?

Ja, vozim. Pa za težek motor imam izpit, vozim ga pa ne že 10 let. (gž08)

- Če imate kak pregled, a se sami peljete, a vas kdo zapelje?

Jah do Moravč ali pa Domžal se bom pa že zapeljala, no. Tudi do Ljubljane, do sestre, grem, sam nič rada. (gž09)

- Potem tudi zdravila prevzamete sami?

To mi vse ta mlada prinese ali pa hči, ki je zelo skrbna. (gž10)

- A drugače poznate projekt Prostofer?

To k zastonj vozijo? Poznam, ampak zaenkrat še ne uporabljam. Toliko otrok mam, me bo jo pa že peljali, če bom potrebovala. Veš kako, bi bili užaljeni, če bi jaz nekoga klicala, otroci imajo pa vsi voziške izpite. (gž11)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ste zadovoljni z višino prejete pokojnine?

Jaz sem zadovoljna, kaj pa včasih, ko ni bilo nič. (gž12) Eni imajo nizko penzijo, pa dobijo 170 evrov, to res ni nič. To ni nič, sam ni imel pa nič – ni plačeval nikamor. (gž13)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe?

Otroci. Imam tudi brata, no enega nimam več in še štiri sestre. Nas je kar dosti, smo kar povezani. Zdajle pa so vsi začeli bolehati, pa jamrajo za to starost. Imam 17 vnukov, 4 pravnuke, 5 čakamo. (gž14)

- Ste pa velika družina.

Tukaj v naši hiši nas je sedem. (gž15) Imam kosilo, ko mi pripravijo. Pa mi dol prinesejo, da ne hodim po stopnicah. (gž16) Imamo dobro kuharico. Pripravi vnukinja za kosilo en dan prej, pol pa mamica zaključi. Jo moram pohvaliti, ne zato, ker je naša, ampak je res pridna. (gž17)

- Se kdaj počutite osamljeno?

Velikokrat. Sva bila dolgo časa skupaj, pa razumela sva se. Takšen ve, ki to izkusi. (gž18)
Sva bila dolgo časa skupaj, pa razumela sva se. Takšen ve, ki to izkusi. Nekaj časa ni bilo tako hudo, zdaj pa, če imam delo, da se zamotim, če ne začnem pa kar tuhtati. (gž19) ~~Lik spravljal sva se na dopust. Otroka sta mu hotela kupiti harmoniko, no pol se je pa to zgodilo. To ni lahko, pa 5 otrok prevzeti.~~

- Kaj se je pa zgodilo?

~~Zasulo ga je v službi, po nesreči. To ni kar tako študirati celo življenje, pa zmeraj ta lepo vidiš, kar je bilo dobrega, čeprav je bilo vse sorte. Babi je bila tukaj, ko sem prišla, ata je bil tudi. Jaz sem rada videla, da so bili veseli in zadovoljni. Ne take, da bi se prepirali, hvala Bogu. Nikoli se nismo prepirali.~~

- No pa, saj zdaj se tudi trudite in ohranjate medgeneracijsko sodelovanje.

Jaz imam to rada. Če ti ne potrpiš nič, morata zmeraj oba malo potrpeti. Če nista dva, še kregu ni. Jaz sem zmeri na tem. Sam moraš priznati, da si včasih tudi sam malo kriv – malo prehitro rečeš, se malo razjeziš. (gž20)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

Na sina in snaho ter preostale otroke in vnuke. (gž21)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Ja, dober. (gž22) Kdor lahko hodi in potrebuje. Jaz dam to za prav. Vse kar veš je zmeraj boljše kot nič. (gž23)

- A ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

Ne vem, da bi bilo kako izobraževanje v Moravčah. (gž24)

- Če bi pa bilo, bi šli?

Ne. Pri teh letih se pa res ne počutim, da bi šla. Jaz mislim, da ne. (gž25)

- Katerih izobraževanj bi si želeli v občini Moravče?

Tudi, če jih ni. (gž26)

5. sklop: **PROSTI ČAS in PROSTOČASNE AKTIVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas?

Doma pomagam, če me potrebujejo in če lahko rada naredim, če pa ne morem, pa tudi pustim (gž27). Saj ni to velikokrat, je pa tudi človek utrujen, potem si pa tudi kake pol ure vzamem v roke šivanko. Šivam rada na stroj, pletem tudi. Sem naredila 11 parov kratkih nogavic. Saj sem že včasih kaj kos oblačila sešila, zdaj pa nič več. Zašijem in popravim pa še marsikomu kaj. (gž28)

- A imate še kak konjiček, poleg tega in dela na kmetiji?

Nič kaj takega. S hlevom pa prašiči in putkami – to je moje veselje, ker imam rada putke. Drugega pa nič kaj takega. (gž29) ~~se ne zabavam, ne hodim po kinih, po tem nič. Na morju sem bila enkrat, sem ga bila tako sita, da so me morali takoj domov peljati.~~

- Ste članica kakšnega društva v občini Moravče?

Nobenega. (gž30)

o Kako pa da ne?

Pa kaj hočem, živimo na kmetiji. Tu je veliko dela, če želimo biti složni, je treba tudi malo potrpeti. (gž31)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

Ne. (gž32)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Odnosi – to je vse. (gž34) Lepo se mi zdi, da se kdo zanima zame. Vpraša: »Kako si, a si kaj boljše, ali si kaj slabše, je treba kam iti?« To se mi zdi lepo. (gž34)

- o Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Nič mi ne manjka. (gž35) Zdravja si želim. (gž36) Obleke imam dovolj, za obut imam dovolj, za jest mam dovolj. Ja, kaj še potrebujem? (gž37) Rada sem doma zdaj, nič kaj rada ne hodim okoli. To sem pa rada. (gž38)

- A včasih ste radi naokoli hodili?

~~Rada. Na motor pa povsod me je bilo dosti. Zdele sem se peljala z mopedom, sam nimam pa več tistega užitka, se rajši z avtom vozim.~~

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo svojega življenja v občini Moravče?

Kar zadovoljna. Midva s prejšnjim županom sva se razumela, pa s tem tudi. Vem, da ima kaj slabega, pa dobrega tudi. (gž39)

- o Kako bi lahko izboljšali kakovost svojega življenja?

Ne vem, vsak ima ene želje, pa vse sorte. (gž40)

- Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?

To pa vem – banko naj postavijo nazaj. Obstaja mobilna banka, sam tam ne boš nič denarja dobil. Sem videla v novicah. (gž41) Sem govorila z enim možakarjem, pa je rekel: »Tok banko pogrešam, zdaj pa nimam nikamor za it. Na bankomatu mi nič ne uspe.« Jaz morem reči, da tudi nimam nč veselja do bankomata, mi je padla enkrat kartica noter in mi je notri ostala in sem imela en kup komplikacij. (gž42) ~~Od večih sem slišala, ko smo čakal na pošti, so vsi jamrali.~~

Intervju hm

Moški, 84 let, živi v hiši s srednjo generacijo

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Rojen sem leta 1937. (hm01) 29 let sem upokojen. (hm02).

1. sklop: ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

Slabo. (hm03) Srce mi peša, pa v pljučih se mi voda nabira. (hm04) Pa zdaj imam sladkorno bolezen. (hm05)

- Kako skrbite za svoje zdravje?

Redno jemljem tablete. (hm06) Ne telovadim, kar hodim. (hm07)

- Ste samostojni pri vsakdanjih opravilih, ali potrebujete pomoč?

Zaenkrat še sam, kar je pa takega pa pomagajo. (hm08)

- o Pri čem vam pa pomagajo?

Je treba pomiti, pospraviti, oprati in zlikati. (hm09)

- o Ali morda koristite katero izmed naštetih storitev: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo ...

Ja patronažna hodi trikrat tedensko. (hm10) Pride zaradi prsta. Je majhna rana, boli ne, samo ne zaceli se. (hm11)

- Koristite tudi ostale storitve – družinski pomočnik, dostava toplega obroka.

Ne, samo patronažno varstvo. ~~Kuhajo mi pa doma~~ (hm12)

- A dobro skuhajo?

Dobro mi kuhajo doma. (hm13)

- To je pa dobro. Kako ste pa zadovoljni s patronažno?

Zelo so prijazni. Pa zdravnica tudi. (hm14)

- Če bi bil kak projekt Starejši za starejše, bi sodelovali? A veste nekje gredo tisti, ki so zdravi, bolj na novo upokojeni, obiščejo tiste, ki potrebujejo družbo in več podpore in pomoči.

Ne. (hm15)

- Imate voziški izpit?

Ne. Moped sem pa vozil, mi je že dovoljenje propadlo. (hm16) ~~Je bil moped kar glaven, avta ni bilo. Drag je bil avto, potem počasi so pa začel. Ja, včasih so peš hodili.~~

- Ko sva prej govorila o zdravju, me zanima, kdo vas pelje na preglede, po zdravila?

Na preglede v Ljubljano me pelje reševalno vozilo. (hm17) Zdravila pa sin prinese. (hm18)

- A poznate ta projekt Prostofer? Bi se odločili za to storitev?

To poznam, sem videl v Novicah, pa se ne bi odločil za to. (hm19).

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako pa ste na splošno zadovoljni s pokojnino?

Jah s pokojnino sem še kar zadovoljen. (hm20)

- Vam ta dohodek zadošča za preživetje?

Dovolj imam. (hm21)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe, na katere se lahko obrnete?

Na sina in na ženo. (hm22)

- S kom imate najpogostejše stike?

Z različnimi lovci. (hm23)

- Se kdaj počutite osamljene?

Včasih ja, je bolj tako. Pa greš ven malo. (hm24)

- A ste v dobrih odnosih s sosedi, da z njimi vsaj malo spregovorite?

Še kar. Gremo dvakrat, trikrat na malico skupaj gor na Planinski dom ali sv. Miklavža.

Vedno nekdo drug vabi. Ravno vsak teden ne gremo, vsakih štirinajst dni pa. (hm25)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

Na sina in snaho. (hm26)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja? Ali ste bili na kakem izobraževanju, odkar ste upokojeni?

Zdaj pa ne, samo berem. (hm27)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

Ne. (hm28)

- Če bi bilo kakšno izobraževanje, kaka tema, ki bi vas zanimala, a bi se odločili za sodelovanje?

Me ne zanima. (hm29)

5. sklop: **PROSTI ČAS IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas?
 - o Malo gledam televizijo, malo grem ven, pa berem časopise Lovca, Družino. (hm30)
- Imate kakšen konjiček?

Rože. (hm31)

- Ste član kakšnega društva v občini Moravče?

Sem v Lovskem društvu. (hm32) Bil sem tudi gasilec. (hm33).

- Kaj je po vašem mnenju največja prednost članstva v društvu?

V glavnem delo, delo sem imel. Blagajnik sem bil 20 let pri gasilcih, pri lovcih malo manj.

In praprot sem nosil dolga leta. (hm34)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

Če bi bilo delo, bi s sinom vozove delal, ampak ni več delov. (hm35)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?
- Da imaš nekoga, če rabiš, da ti pomaga. (hm36)
 - o Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Nič mi ne manjka, edino zdravja. (hm37)

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo vašega življenja v občini Moravče?

Govorijo veliko, naredijo malo. (hm38)

- o Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?
- o Op.a.: ne izpostavi nič. (hm39)

Intervju iz

Ženska, 75 let, živi v hiši z mlado in srednjo generacijo

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

Rojena leta 1946. (iž01) Upokojena sem 17 let (iž02).

1. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje?

V redu. (iž03) Po operaciji se koleno izboljšuje, pomaga rehabilitacija. (iž04) ~~Se me razvajali, je bila pa tudi bolečina.~~

- Kako skrbite za svoje zdravje?
- S K. greva vsak dan na sprehod. (iž05) Če pa boli sem pa pri miru, da popusti bolečina. (iž06)
- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih?

Sem še 100-odstotna! (iž07) ~~Tudi po operaciji sem bila, drugi so mi za jesti pripravili.~~

- o Ali poznate oz. koristite katero izmed naštetih storitev: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Ne koristim, samo takrat po operaciji, sem imela patronažno službo, dokler koleno ni bilo več problematično. (iž08) Zelo lepo skrbijo za stare. (iž09)

- Če bi bil projekt Starejši za starejše, bi sodelovali, bi šli do koga in nudili pomoč in podporo?

Ne vem. Pred covidom sem kar hodila k S., da smo se pogovarjale, kasneje pa zaradi napovedanih operacij in koronavirusa nisem več hodila. (iž10)

- Kaj pa vozniški izpit, ga imate?

Ga imam, samo ga ne uporabljam. (iž11)

- Kakšen je vaš dostop do zdravstvenih storitev, ki jih potrebujete? Kdo pa vas pelje, če npr. potrebujete pregled?

Hčerki, vnuka, kdorkoli ima čas. (iž12)

- Kdo vam pa pomaga pri naročanju?

Vse dela hčerka, ona je hišni asistent in organizator. Poskrbi vse za vse. (iž13)

- Potem tudi zdravila prevzame v lekarni?

To tudi sama. (iž14)

- Poznate projekt Prostofer?

Da. Berem o tem, potrebujemo ga pa ne. Mi smo izredna družina, ki ima veliko šoferjev pri hiši. Kar 8 šoferjev, samo ena ni. (iž15)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Ali vam dohodek zadošča za preživetje?

Meni zadošča. (iž16) ~~Svak mi je rekel, da imam dovolj veliko žepnino. Sem rekla, da ne potrebujem nič. Saj dam, prispevam občasno. Pa za rojstne dneve dam.~~

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe, s kom imaš najpogostejše stike?

Z vsemi smo kar povezani. Z otroki ja. (iž17) S sosedi se tudi družimo za obletnice. (iž18)

- Se kdaj počutite osamljene?

Za zdaj še ne, najdem križanke, knjige. To sploh ni problem, ali pa lahko sanjaš. (iž19)

- Na koga se lahko obrnete po podporo in pomoč, ko jo potrebujete?

Zjutraj skupaj pridemo, kavo spijemo in se pogovorimo in dogovorimo. (iž20)

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

Meni ni do tega. (iž21) Je drugače na vasi, tu greš lahko ven, imaš veliko za početi. (iž22)

- Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče?

A je kaj, meni se zdi, da v Moravčah ni veliko ponudbe. V Domžalah je. (iž23)

- Kaj bi vas spodbudilo, da bi se vključili, morda kaka tema, ki vas zanima?

Kaj pa vem, mogoče bi jim znala kaj pokritizirati. O tem nisem nikoli razmišljala. (iž24) ~~Včasih sem šla na igre, veselice me ne vlečejo.~~

- Katerih izobraževanj bi si želeli v občini Moravče?

Nimam predloga. (iž25) Vem pa, da sedaj potrebujem več časa, da se nekaj naučim. Da ponovim, pa še preberem ... Je pa res, da tista stvar, ki te bolj interesira, ti bolj v glavi ostane. (iž26)

5. sklop: **PROSTI ČAS IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas, kaj pa kaj počnete?

Saj sem ves čas prosta, nimam take hude obveznosti. Po kosilu se spravim v vodoravni položaj. Berem, križanke rešujem, šivam, če je treba. (iž27)

- Imate kakšen konjiček?

Mogoče križanke, rože. (iž28)

- Ste članica kakšnega društva v občini Moravče?

Ja. Sem članica Rejnikov in rejnic, društva Ince. (iž29) V obeh imamo srečanja, izlete. (iž30)

Zdaj, ko je bila korona, ni bilo teh srečanj. (iž31)

- Kaj bi izpostavili kot prednost članstva v društvu?

Všeč so mi izleti. Ponavadi gremo vedno eni in isti, malo klepetamo. Lepo je, da greš. (iž32)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

~~Azdej?~~ Ne vem, ne čutim, da mi nekaj manjka. Mam izpopolnjeno. (iž33)

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Kaj pa vem, da te kdo pogleda. Da nisi tam v enem kotu. (iž34)

o Kako bi ocenili zadovoljenost vaših potreb?

Trenutno sploh ni problema. Tako se še ni živelo, kot se sedaj živi. Čist zares. Materialno.

Kaj pa je bilo toliko? Pa tudi država skrbi (iž35), ~~kot za tile invalide. Ojoj, kaj so bili včasih reveži. Pa ljudje so ga izkoriščali. Zdaj je pa res poskrbljeno.~~

- Kako zadovoljni ste s kakovostjo vašega življenja v občini Moravče?

Oh ja, zdaj so temeljni kamen položili. Preberem v Novicah, kaj se dogaja. (iž36)

- Kakšen pa je vaš pogled na dom?

Saj verjetno je marsikdo potreben, da bi tja šel. (iž37) Samo, koliko bo denarja? Vsak ima nekaj za takle skromno življenje doma, če je v domu pa pride drugače. Verjetno je drago. (iž38) ~~Cena mora pokrivati vse – oskrba, amortizacija za stavbo ...~~

- Kako bi se lahko izboljšala kakovost vašega življenja?

Ne vem. Meni se zdi čisto v redu, če imam željo kam iti, so pripravljeni peljati. Saj mi ponavadi hčerka predlaga kam bi šli. (iž39)

o Kako bi lahko po vašem mnenju občina Moravče prispevala k boljši kakovosti vašega življenja in življenja preostalih starih ljudi?

Sploh ne vem, ali v Moravčah delajo kaj na tem. Ne vem, tisti Prostofer je v redu. (iž40)

Vedno je še tisti prejšnji, pa zdajšnji v Novicah, to mi gre na živce. To je približno tako kot ta mlada in tastara, ki se kregata, ali župa vre, ali brbota. (iž41)

Intervju jž

Ženska, 69 let, živi v hiši z življenjskim sopotnikom

OSNOVNI PODATKI

- Katerega leta ste rojeni? Koliko časa ste upokojeni?

1952. (jž1) Upokojena sem od leta 1993, v pokoj sem šla zaradi astme. (jž2)

1. sklop: **ZDRAVJE in DOSTOP DO STORITEV PODPORE IN POMOČI NA DOMU**

- Kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje zdaj?

Stabilno. (jž3) Mene je astma poslala v pokoj. (jž4) Odkar imam biološka zdravila, je bolje (jž5). ~~Nisem mogla niti govoriti, nisem mogla niti hoditi.~~

- Kako skrbite za svoje zdravje?

Vidiš, delo, delo, delo (jž6) in hoja. Hodiva na Pivkelj, včeraj sva bila na Koradi, povsod greva. (jž7)

- Kako bi ocenili lastno samostojnost pri vsakdanjih opravilih?

Samostojna. (jž8)

- o Poznate naslednje storitve: socialna oskrba na domu, patronažno varstvo, storitev družinskega pomočnika, dostava toplega obroka?

Poznam, poznam (jž9). Sem šla tudi na tečaj za oskrbo na domu. Enkrat že nazaj, pa je prav pametno. Ti prav pride, če nekje delaš take stvari. To bi mogli tudi ljudi učiti (jž10).

- o Kaj so vas naučili, pokazali?

Nega bolnika v postelji, od tega, kako vstati, kako se uležati, kako ga umiješ, počešeš. Ko me uščipne v križu, se spomnim na predavanje, to je osnova. (jž11)

- o Če bi bil kakšen projekt Starejši za starejše, kjer se nudi podporo in pomoč drugim, bi pri tem sodelovali?

Jaz ves čas sodelujem z Rokodelstvom, tako, da ne morem še posebej. (jž12)

- o Razumem, a vozniki izpit imate, vozite avto?

Imam in vozim. (jž13)

- Kakšen je vaš dostop do zdravstvenih storitev, ki jih potrebujete?

- o Potrebujete pomoč pri naročanju na pregled, pri prevozu do ambulate in prevzemu zdravil v lekarni?

Ne potrebujem. (jž14) Sama si tudi dajem injekcije, mož je asistent. (jž15)

- Poznate projekt Prostofer?

Aha, poznam. (jž16)

2. sklop: **MATERIALNI POLOŽAJ**

- Kako bi na splošno ocenili svoj materialni položaj? Zadošča za preživetje? Kako ste zadovoljni z višino prejete pokojnine?

S pokojnino sem zadovoljna. (jž17)

3. sklop: **SOCIALNE MREŽE in PODPORA IN POMOČ**

- Katere so vaše bližnje osebe? S kom imate najpogostejše stike?

Najprej družina, nato Rokodelci, upokojenci po celi Sloveniji, bivši kolegi iz službe enkrat letno), prijatelji. Z vsemi no. Jaz imam res mrežo po celi Sloveniji, pa še širše. (jž18)

- Se kdaj počutite osamljeno?

Tut malo ne. (jž19)

- Vidim, kako obvladate tehnologijo, pa kako ste se hitro na nove razmere prilagodili.

Ja, saj moraš iti s časom naprej. (jž20)

- Potem imate tudi ljudi, na katere se lahko obrnete po podporo in pomoč?

Ja, a veš, da je to najbolj važno. Enga v Murski Soboti, enega na Jesenicah, kjerkoli (jž21).

4. sklop: **VSEŽIVLJENJSKO UČENJE IN IZOBRAŽEVANJE**

- Kakšen je vaš odnos do vseživljenjskega učenja in izobraževanja?

To je pa nuja. (jž22)

Ali ste seznanjeni s ponudbo izobraževanj v občini Moravče in okolici?

Društev je veliko, saj je vsak vsaj v enem, v dveh ali treh (jž23). Vsaka društva organizirajo svoja izobraževanja, predavanja, delavnice (jž24). Jaz sem tudi v teh LAS projektih, če je kaj takega na občini pomagam. (jž25)

5. sklop: **PROSTI ČAS IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI**

- Kako preživljate svoj prosti čas?

A veš kako, da kvačkam, da malo počijem. (jž26)

- Kaj pa delate pri Rokodelcih poleg kvačkanja?

Učim jih, učim vse sorte. (jž27)

~~A se naučiš nove tehnike, ali si to že prej delala?~~

~~Sem ustanovila Rokodelce, pa Leonida Kočarjeva.~~

~~Takrat je bil še Slamnik, Novic še ni bilo. Sva povabili vse Moravške rokodelce. Pa so prišli v glavnem moški. Sva rekli škoda tega znanja tega znanja, da bi šlo, pa da to ohranjamo in zapišemo. In smo se zmenili za delavnice. Prvič enkrat na mesec. Potem je bilo premalo pa smo mel potem dvakrat na mesec. Zdaj nas je že čez 60, hodijo iz Radovljice, Kranja, od vse povsod. Iz ene 12 občin.~~

- Ste zelo prisotni v časopisu.

V glavnem sem se sama na učila. Sem šla na tečaj klekljanja to se nisem znala naučiti, na kaligrafijo sem šla, drugo sem se naučila po knjigah. Takrat ni bilo interneta pa googla, tok časa sem delala, da mi je uspelo. (jž28) ~~Pa 6 otrok nas je bilo doma, da je bilo treba za domače. Z mami sva parali stare puloverje, pa kakšno klobko novih, da sva za otroke dobili. Tako sem se naučila, iz potrebe. Potem pa človek veselje dobi. Je pomembno, da se majhen otrok nauči ročnih spretnosti. Tudi zaradi možganov. Pa tudi, če samo gleda in škodo dela, ker si zapomni, ker vidi.~~

- Ja, tako mu lahko priraste k srcu.

~~Da, zelo pomembno je to. Tako se tudi umirijo. Otroci nimajo drugega kot telefone, tablice, to jih samo razburja, da ne boš mislila, da jih umirja. Ročne dela, pa ko ponavljaš iste gibe, šteti moraš, z mislimi moraš biti prisoten, to te pa umirja. To je joga za možgane.~~ (jž29)

- Kdaj pa imate srečanja?

Prvi in četrti četrtek so srečanja. Zdaj smo imeli tabor v bližini Planinskega doma. Pa smo delali. Vsak kar je hotel, če je bilo treba, smo kaj pokazali, smejali smo se, lepo smo se imeli. Jutri gremo pa na ekskurzijo v Litijo. (jž30)

- Ste članica kakšnega društva v občini Moravče?

Seveda sem: Rokodelskega, Planinskega društva, društva Sever (jž31). Malo sem jih pa že spustila- Krajevno skupnost sem vodila, občinska svetnica sem bila. (jž32)

- Kaj se ti zdi največja prednost članstva v društvu?

Že beseda Društvo - druženje, družba, socialna mreža, povezovanje. Nisi osamljen, nisi sam. (jž33)

- Bi se radi še s čim ukvarjali v prostem času?

Kaj pa jaz vem. Nimam kakšne velike želje. Plavati bi se naučila, ker se nisem. Znam plavati, do tam, kjer sežem do tal. (jž34) ~~So me tako naučili. Ko sem šla prvič na morje, sem se skoraj utopila. Ne upam si iti v globoko vodo.~~

6. sklop: **POTREBE V STAROSTI in KAKOVOST ŽIVLJENJA**

- Katere potrebe bi izpostavili kot vam osebno najpomembnejše v starosti?

Sam, da sem zdrava kakor sem zdaj. Pa do 100 sem se odločila. (jž35)

- o Kako ste pa zadovoljni s kakovostjo življenja v občini Moravče?

Boljše bi bilo, če bi tale kamnolom zaprli, ki nam skos kadi in trese, pa Termit zaprli in šli čist na Turizem in kakšne druge take firme, ki ne onesnažujejo, ker te dva sta pa res grozna. (jž36)

Veš kaj, turizem bi bilo treba bolj izkoristiti, ker imamo lepo dolino, organizirano pripeljati turiste, programe narediti. Imamo kaj za pokazati, znamo veliko. (jž37)

- Še kaj vezano s starejšimi?

Veš kakšne niše so to. Avtobus pride sedaj do planinskega doma, kapelico so premaknili. Tut za starejše ni problem, tudi za tiste, ki ne morejo hoditi. Na Limbarsko tudi, so premaknili kapelico. Povsod se pride, malo sprehodi. Naredili so tudi sprehajalne poti. (jž38)

- Kakšno je tvoje mnenje o domu za starejše občane v Moravčah?

Ja krasno, samo če ne bo predrag. (jž39) Zadnji čas. Že več kot 20 let je minilo, odkar smo si šli prvega pogledat, ko sem bila še v občinskem svetu. (jž40)

- Dobro bo, če bo omogočeno dnevno varstvo.

Ja, to jaz ves čas govorim – vrtec za starejše, to je nujno. Je oseba pod nadzorom. (jž41) V Radljah imajo fino, dopoldne so starejši v teh prostorih, popoldne in zvečer pa mladina. Tam si lahko kavo narediš, oz. naredijo, lahko imajo malico, delavnico. Vse. Dopoldne se starejši družijo, popoldne pa mladi. (jž42)

Priloga 2: ODPRTO KODIRANJE

Preglednica: intervju A

KODA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
A1	Cca. 23 let	Pozna področje raziskovanja	strokovnost	OCENA STROKOVNOSTI
A2	izvajam storitev PSP (prva socialna pomoč), pri čemer gre v glavnem za pomoč uporabnikom pri iskanju namestitvenih kapacitet v okviru institucionalnega varstva, namestitev brezdomcev v ustrezne (obstoječe) zmogljivosti- »krizne intervence«, v primerih, ko ostanejo ljudje brez strehe nad glavo zaradi deložacij, neplačevanja položnic...Pomoč pri urejanju domskega varstva-s priporočili za sprejem, urejanje	Storitev PSP (prva socialna pomoč) – iskanje namestitve v institucionalnem varstvu, urejanje pomoči na domu, informiranje, urejanje dodatka za pomoč in postrežbo	zadolžitve	OCENA STROKOVNOSTI

	storitev pomoči na domu, informiranje, pomoč pri urejanje dodatka za pomoč in postrežbo			
A3	Center običajno prejme pobude v povezavi s skrbjo za starejše od posameznikov (tudi anonimne), s strani osebnega zdravnika v sklopu Zdravstvenega doma, patronažne službe,	Pobuda za skrb za določenega uporabnika pride od različnih posameznikov, anonimno in s strani osebnega zdravnika ali patronažne službe	oseba, ki prepozna potrebe	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ
A4	...kar ocenjujemo, kot nezadostno.	Nezadostno urejeno področje.	ocena ureditve socialnega varstva starih oseb	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
A5	...da gre za ruralno področje, kjer deluje medsosenska pomoč.	Medsosenska pomoč je prednost ruralnega področja.	prednost	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
A6	Zavod za oskrbo na domu d.o.o., Comett, pa kot koncesionar izvaja storitve pomoči na domu, ki vključujejo nego in oskrbo na domu, čiščenje, spremljanje...,tako za občane Domžal, kot Moravč.	Comett d.o.o. – izvaja storitev pomoči na domu. Ta vključuje nego in oskrbo, čiščenje in spremljanje.	storitve za stare občane	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
A7	Morda v okviru zdravstvene službe, pogostejše spremljanje oseb preko patronažne oskrbe na terenu in poročanje oz. izmenjava informacij glede uporabnikov, ki bi potrebovali socialno-varstvene storitve.	Zdravstvena služba – pogostejše spremljanje oseb in izmenjava informacij o vseh, ki potrebujejo socialno varstvene storitve	storitve, ki primanjkujejo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
A8	Urejena dostava prehrane na dom.	Dostava toplega obroka	storitve, ki primanjkujejo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
A9	Svojci se na center obračajo v akutnih situacijah, ko se soočajo s starostno obnemoglostjo svojih staršev, upadom kognitivnih funkcij in	Starostna obnemoglost, upad kognitivnih funkcij, demenca, poškodbe	problemi povezani s starostjo	OCENA PROBLEMОВ IN POTREB STARIH

	začetki demence, zaradi poškodb...,			
A10	v primerih, ko le-ti niso več sposobni sami poskrbeti zase in iščejo informacije kako postopati od tu dalje (pomoč na domu, prevoz kosil, prevozi-spremljanje na preglede..., domsko varstvo)	Pomoč na domu, dostava toplega obroka, prevoz in spremljanje na preglede, domsko varstvo	Storitve, ki primanjkujejo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
A11	V lokalni skupnosti so običajno aktivni posamezniki, ki se povezujejo v društvih, združenjih ipd. nevladnih organizacijah, preko RK, Društva upokojencev, tudi Župnijske Karitas..., ki nas opozorijo na posamezne kritične primere in pozovejo da v zvezi s tem ukrepamo.	V lokalni skupnosti aktivni posamezniki (vključeni v nevladnih organizacijah – Karitas Rdeči križ, Društvo upokojencev) opozorijo na kritične primere in pozovejo k ukrepanju.	oseba, ki prepozna potrebe	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ
A12	Svojci, ki se osebno obrnejo po informacije in pomoč...	svojci	oseba, ki prepozna potrebe	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ
A13	V povezovanju in informiranju, gradnji doma za starejše, postavitvi bivalne enote za brezdomne...	Povezovanje in informiranje, gradnja doma za stare, postavitvi BE za brezdomne	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
A14	Kot mi je znano deluje preko Zavoda Zlata mreža »prostofer«, ki se ukvarja z brezplačnimi prevozi starostnikov, kamor je vključena tudi Občina Moravče.	Prostofer – brezplačni prevozi starostnikov	dobra praksa	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
A15	pomembno in potrebno sodelovanje in povezovanje z lokalno skupnostjo v prepoznavanju potreb v skrbi za starejše. Iskanje načinov in razvoj programov, ki bodo starejše vključevali in ne izključevali v lokalno skupnost. Morda v	Razvoj programov, ki vključujejo stare ljudi v lokalno skupnost. Izpostavi dnevni center, bivalno enoto.	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI

	smislu dnevnega centra, bivalnih enot...			
--	--	--	--	--

Preglednica: intervju B

KODA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
B1	...delo na področju družbenih dejavnosti opravljam 10 leto	Pozna področje	strokovnost	OCENA STROKOVNOSTI
B2	doplačuje institucionalno varstvo (v primeru, kadar občani nimajo zadostnih denarnih sredstev), izvaja projekt »Prostofer«, kjer prostovoljci opravljajo prevoze starejših, kadar ti potrebujejo prevoz v zdravstvene ustanove, trgovino, pokopališče, pomoč na domu (razpiše koncesijo in letno potrjuje ceno socialno varstvene storitve programa pomoč družini na domu).	Doplačevanje institucionalnega varstva, izvajanje projekta »Prostofer«, razpiše koncesijo in potrjuje ceno socialno varstvene storitve programa pomoč družini na domu	zadolžitve	OCENA STROKOVNOSTI
B3	Socialno varstvo je področje, ki je urejeno s socialno zakonodajo in Občina Moravče deluje v okviru tega.	Področje je urejeno v skladu s socialno zakonodajo	ocena ureditve socialnega varstva starih oseb	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
B4	Programi in storitve: prostofer, pomoč na domu	Prostofer in pomoč na domu	storitve za stare občane	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
B5	V nadaljevanju bi si želeli imeti programe za spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja, programe informiranja in svetovanja o storitvah in pravicah za starejše.	Želijo si programov spodbujanja medgeneracijskega sodelovanja in programov informiranja starih ljudi o njihovih pravicah in storitvah	storitve, ki primanjkujejo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
B6	Aktualne potrebe starih ljudi se nanašajo predvsem na materialno preskrbljenost – finančno neodvisnost, potreba po telesnem in	Materialna preskrbljenost – finančna neodvisnost, po telesnem in duševnem zdravju, potreba po varnosti	aktualne potrebe	OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH

	duševnem zdravju, potreba po varnosti itd.			
B7	Zgoraj naštetе potrebe so osnovne potrebe, katere si človek želi, da bi jih imel ko bo star (duševno in telesno zdravje, varnost, finančno urejenost, druženje z domačimi, prijatelji...)	Osnovne potrebe starega so duševno in telesno zdravje, varnost, finančno urejenost, druženje z domačimi, prijatelji	aktualne potrebe	OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH
B8	Na izkustveni podlagi, iz pogovora z občani.	Izkustvena podlaga, skozi pogovor	način pridobivanja informacij	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ
B9	Priložnosti za izboljšave – možnost zagotavljanja vsaj 1 toplega obroka, vključitev občanov prostovoljcev za pomoč starejšim in druženje.	Zagotovitev toplega obroka, vključevanje prostovoljcev za pomoč in druženje s starimi	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
B10	V občini Moravče izvajamo prevoze za starejše (Prostofer), ki nimajo svojcev in imajo nižje dohodke, da lahko obiščejo zdravstvene ustanove, opravijo nakup...	Prostofer za občane brez svojcev in z nižjimi dohodki.	dobra praksa	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
B11	Menim, da bi morala država poskrbeti, da v primeru, kadar človek nima možnosti, da preživi starost doma omogoči to v primernih institucijah in poskrbi za to tudi finančno. V naši občini marsikateri nima zadostnih sredstev za domsko oskrbo, saj ljudje prejemajo eno pokojnino ali pa imajo zelo nizke pokojnine, kmečke pokojnine.	Država bi morala poskrbeti finančno za vse, ki ne morejo preživeti starosti doma.	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
B12	V naši občini marsikateri nima zadostnih sredstev za domsko oskrbo, saj ljudje prejemajo eno pokojnino ali pa imajo zelo nizke pokojnine, kmečke pokojnine.	Nezadostni prejemki za domsko oskrbo	problemi povezani s starostjo	OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH

Preglednica: intervju C

KODA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
------	--------	-------	------------	----------------

C1	...torej 11 let.	Pozna področje raziskovanja	strokovnost	OCENA STROKOVNOSTI
C2	Začela sem v Upravnem odboru društva. V prvem letu sem bila izvoljena za predsednico društva in kasneje izvoljena še dvakrat. V vmesnem času sem bila članica upravnega odbora Pokrajinske zveze upokojencev Gorenjske, sedaj pa sem članica Kulturne komisija PZDU Gorenjske.	Predsednica društva in članica Kulturne komisija PZDU Gorenjske.	zadolžitve	OCENA STROKOVNOSTI
C3	- sofinanciranje pomoči na domu v sklopu Commet domovi - lahko zaprosijo za družinskega pomočnika za nego starejše osebe - prigrasijo se lahko za enkratno denarno pomoč (Potrdilo s strani Zavoda za socialno varstvo) - sofinanciranje plačila za posameznike v domu starejših za posameznike brez imetja (Potrdilo s strani Zavoda za socialno varstvo)	- sofinanciranje pomoči na domu - družinski pomočnik za nego starejše osebe - enkratna denarna pomoč - sofinanciranje plačila za posameznike v domu starejših za posameznike brez imetja	storitve za stare občane	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
C4	Občina sodeluje v programu Prostofer, ki v sklopu prostovoljnih voznikov skrbi za prevoze starejših posameznikov v zdravstvene inštitucije. V občini pa deluje Društvo upokojencev (nad 350 članov), ki se financira s članarino. Prijavlja se na občinske razpise, kjer je točkivano na podlagi dejavnosti in na osnovi poravnanih računov za omenjene dejavnosti (ravno tako kot mlajši združeni v društva).	Prostofer in društvo upokojencev	storitve za stare občane	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
C5	Prizadeva si pridobiti donacije. DU Moravče skrbi za aktivnost in družabnost svojih članov	Folklorna skupina, zeliščarji, šah, pohodniška sekcija, telovadba za zdravo	storitve za stare občane	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN

	v okviru več sekcij: folklorna skupina, zeliščarji (Ob društvu imamo krasen vrt s 60 različnimi zelišči, ki je na voljo za ogled vsem.), šah, pohodniška sekcija, telovadba za zdravo staranje in izleti. Naši poverjeniki obiskujejo starejše, včasih tudi kdo od odbora.	staranje, izleti, različna izobraževanja		STORITVE V OBČINI MORAVČE
C6	Naši poverjeniki obiskujejo starejše, včasih tudi kdo od odbora.	Člani društva upokojencev Moravče obiskujejo stare občane	način pridobivanja informacij	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ
C7	Nekateri člani plačujejo v posmrtninski sklad. V društvu se veliko dogaja in ljudje radi prihajajo. Skrbimo, da bi člani čimdalj ostali zdravi, skrbimo, kakor se da, za izobraževanje.	Posmrtninski sklad, raznoliko dogajanje v društvu, skrb za zdravje in izobraževanje	storitve za stare občane	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
C8	Gotovo bi bil kakšen denar brez razpisov dobrodošel pa bi sami v društvu še našli kakšno dejavnost.	Dodaten denar brez razpisov za dejavnosti za stare.	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
C8	Težko sami plačujemo telovadbo in ogrevanje našega društvenega prostora, oziroma stroške vzdrževanja.	Kritje stroškov vzdrževanja za dejavnosti za stare v društvu	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
C9	Gotovo je na prvem mestu skrb za zdravje. Najbrž je gmotno stanje zelo pomembno. Če slučajno živijo sami, jim je potrebno pomagati pri hišnih opravilih in mogoče tudi za osebno nego. Potem, ko je to v večji meri zadovoljivo, je pomembna družba, da niso sami. Splošno pa je znano, da je razgibanost nujna tudi za starejše.	Skrb za zdravje, gmotno stanje, pomoč pri hišnih opravilih in osebni negi, družba	aktualne potrebe	OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH
C10	Tudi sama imam kar nekaj let, potrebe starejših pa so splošno znane, če jih le hočemo videti.	Iz lastnih izkušenj in na podlagi opazovanja.	način pridobivanja informacij	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ
C11	Lahko pa se obrnejo na naše društvo, jim bomo z veseljem svetovali.	Informacije pridobijo v društvu upokojencev Moravče	način pridobivanja informacij	PRIDOBIVANJE INFORMACIJ

C12	V tem kriznem času je mogoče skrb za starejše in dolgotrajna oskrba, o kateri se veliko že nekaj časa govori, verjetno odrinjena na stran. Ampak ravno v tem času, smo bili priča zapostavljenosti starejših v domovih za starejše	Skrb za starejše in dolgotrajna oskrba na stranskem tiru. Zapostavljenost starih v domovih.	problemi povezani s starostjo	OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH
C13	Torej na državi in v občini, če nimajo podatkov, jim lahko pomagamo, vendar bo potrebno seči v žep in se poglobiti v probleme.	Dodaten denar in informacije	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI
C14	Žal, bolj malo. Dobrodošel bi bil dom za starejše. Gotovo pa občina poleg Prostoferja lahko plača telovadbo za zdravo staranje za mlajše upokojence in nameni nekaj sredstev našemu društvu za obiskovanje starejših.	Malo dobrih praks, izjema je Prostofer	ocena ureditve socialnega varstva starih oseb	SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE
C15	Dobrodošel bi bil dom za starejše. Gotovo pa občina poleg Prostoferja lahko plača telovadbo za zdravo staranje za mlajše upokojence in nameni nekaj sredstev našemu društvu za obiskovanje starejših.	Dom za stare, financirana telovadba za zdravo staranje za mlajše upokojence, sredstva za obiskovanje starih občanov pri društvu upokojencev Moravče	priložnost za izboljšavo	OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI

Preglednica: intervju am

am01	Leta 1955	zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
am02	upokojen sem 8 let	8 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
am03	Zdajle trenutno je moje zdravstveno stanje slabo.	trenutno slabo zdravstveno stanje	slabo zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
am04	V sredo grem na magnetno resonanco zaradi hrbtenice, ker to nenormalno boli	bolečine v hrbtenici	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
am05	S hojo.	hoja	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
am06	Malo se držim hrane. Jem suhe slive zjutraj.	zdravo prehranjevanje, suhe slive	prehrana	SKRB ZA ZDRAVJE

am07	Da.	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
am08	Ne.	ne potrebuje pomoči in podpore	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
am09	Slišal sem že, samo trenutno ne potrebujem.	slišal je že, toda ne koristi storitve, formalne oblike pomoči za stare ljudi na domu	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
am10	Seveda bi sodeloval.	pripravljen sodelovati	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
am11	Da, vozim sam.	ima vozniški izpit in vozi	mobilnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
am12	Ne, vozim se sam in pri zdravniku ter v lekarni vse uredim sam.	ne potrebuje pomoči pri naročanju in dostopu do zdravstvenih storitev in zdravil	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
am13	za nekatere je dobro,	koristen nekaterim	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
am14	ne vem, pravijo, da še nimajo šoferja.	zaradi govoric dvomi, da se projekt izvaja	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
am15	Kakor zadošča, zadošča. A veš, majhno je, majhno	zadošča	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
am16	boljše bi bilo, če bi bilo več.	želi si višje pokojnine	pokojnina	MATERIALNI POLOŽAJ
am17	Imam ženo, sinova, preostalo sorodstvo celo.	ženo, sinova, širšo družino	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
am18	Najpogostejše stike imam z ženo, sinovoma, dvema bratoma, ki sta najbližje.	z ženo, sinovoma, bratoma	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
am19	Ne.	niso osamljeni	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
am20	Na sinova	sinova	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
am21	Ne vem. Nimam želje.	nezanimanje do učenja in izobraževanja	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
am22	Ne poznam nobenih izobraževanj	ne pozna izobraževanj	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
am23	Nobeno.	brez predloga	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
am24	Ne.	brez predloga	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
am25	Zdajle trenutno ne morem nič,	trenutno zaradi zdravstvenih težav,	spremenjene prostočasne dejavnosti	PROSTI ČAS

	prej sem pa lahko vse.	ne more opravljati dejavnosti in dela		
am26	A boš ženi pustil, da vse dela?	sodelovanje pri gospodinjskih opravilih	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
am27	Pomagal sem v kuhinji, vrtnaril, urejal okolico hiše.	kuhanje, vrtnarjenje, urejanje okolice hiše	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
am28	Ne, nisem član nobenega društva	ni v društvu	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
am29	Bil sem član društva na Limbarski Gori,	v društvu krajanov	preteklo članstvo v društvu	PROSTI ČAS
am30	Ne.	nima predlogov, želja	predlogi in želje	PROSTI ČAS
am31	Da bi bil zdrav, to je glavno, pa da nisi sam.	Zdravje, potreba po osebnem medčloveškem odnosu	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
am32	Mislim, da so v redu zadovoljene.	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
am33	Hja, kaj jaz vem - lahko bi bilo bolje.	ocenjuje, da bi bila lahko kakovost življenja boljša	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
am34	Na splošno, da bi bilo več dejavnosti za starejše.	več dejavnosti za starejše	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
am35	Zdaj so postavili kamen, ko bomo dvakrat prekopani, pa bo kaj. Resno.	dvom o izgradnji Doma za starejše občane	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
am36	Na splošno je dobro.	kakovost je dobra	ocena kakovosti lastnega življenja	POTREBE STARIH LJUDI
am37	Večje pokojnine naj dajo, pa bo kakovost življenja boljša.	želi si višjih pokojnin	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
am38	Kaj jaz vem, ne vem. Na občini so samo taki, kateri veliko govorijo.	nezaupanje v realizacijo dogovorjenega	ocena dela občine	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
am39	Na primer internet še vedno urejajo.	izgradnja optičnega omrežja	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

Preglednica: intervju bž

bž01	Rojena sem leta 1941	srednja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
------	----------------------	-----------------	---------	-----------------

bž02	Upokojena sem od leta 1991, ko je bila tista vojska – 30 let.	30 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
bž03	Kako naj pa povem. Nič, da bi se hvalila, dobro ni.	pravi, da ni takšno, da bi se z njim hvalila	niti dobro niti slabo zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
bž04	Največji problem so noge, pa kolena, komolec in rama. Imela sem nesrečo. Pa kašljam pa vedno.	težave z nogami, koleni, komolcem, ramo ter kašljem, del težav je posledica nesreče v preteklem letu	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
bž05	Mažem si noge s konopljinim mazilom.	noge si maže s konopljinim mazilom	jemanje zdravil	SKRB ZA ZDRAVJE
bž06	Imam čisto oteklo in modro nogo, če dolgo delam kaj.	noga ji oteče in pomodri	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
bž07	Posebej sedaj, ko smo bili bolni (op. a, prebolela je Covid-19), mi manjka zrak.	prebolela Covid-19, sedaj nekaj težav z dihanjem	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
bž08	Moram iti vsaj na teraso, vsaj okoli rož, da jih malo zalijem, obtrgam. Pa sem že malo bolje.	izpostavi koristnost skrbi za rože, saj se takrat nadiha svežega zraka	ocena vpliva pristočasnosti dejavnosti na zdravje	PROSTI ČAS
bž09	Da bi rekla, da delam kaj posebnega, ne. Zjutraj spijem kavo, sedaj pa tudi jem zjutraj. Mleka ne smem zaradi kisline, saj mi ne naredi dobro.	zajtrkuje, pije kavo in izloča mleko iz prehrane	prehrana	SKRB ZA ZDRAVJE
bž10	Jemljem tudi tablete za holesterol in pritisk. Za ščitnico pa imam tablete že od 1997 leta, pa do smrti jih moram jemati.	jemlje tablete za holesterol, uravnavanje krvnega tlaka in ščitnico	jemanje zdravil	SKRB ZA ZDRAVJE
bž11	Odkar sem zbolela, sem manj samostojna. Pred	delna neodvisnost - potrebuje pomoč v gospodinjstvu	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI

	tem pa sem poskrbela za vse sama, ne tok enostavno, ampak sem vse naredila, kar je bilo treba.			
bž12	Jah vse, prinesejo mi vse stvari iz trgovine, peljejo me tja, kamor bi radi, da bi šla. Ko lahko, imajo veliko dela v službah, pa z otroki, meni se pa tudi ne mudi, da bi mogla zdajle nekam iti.	nakupovanje in prinašanje živil in drugih stvari iz trgovine in zagotavljanje prevoza	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
bž13	Nato postaneš tak, da se ti nikamor ne da, saj imaš že prej skrbi, kako bo, ko boš šel, ko pa prideš nazaj, pa tudi razmišljaš, kaj si narobe rekel, naredil.	tesnoba povezana z odhodom od doma. Več več skrbi s tem, kako bo in kako bodo sprejeli njeno obnašanje, govorjenje.	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
bž14	Med tednom mi kuhajo – vnukinja ali hči, za konce tedna pa jemo tukaj spodaj, poleti na terasi. Jaz pripravim samo solato in krompir.	bližnji kuhajo kosilo	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
bž15	Zdaj pa še ne potrebujem, poznam pa.	slišal je že, toda ne koristi storitve, formalne oblike pomoči za stare ljudi na domu	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
bž16	Oh to pa sploh ne.	ne želi sodelovati	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
bž17	Imam slabe izkušnje že iz preteklosti, ko me je neki zavarovalniški agent poskušal ogoljufati za 70 tisočakov, pokojnine sem	previdna pri sprejemanju tujih ljudi v hišo, saj so jo v preteklosti že poskušali ogoljufati	Prevare in izkoriščanje	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI

	imela pa 350 tisočakov. Smo kasneje izvedeli, da je goljufal starejše ljudi.			
bž18	Avto ne, sem pa včasih moped.	nima izpita za avto, včasih je motor	mobilitnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
bž19	Hči in vnukinja vse uredita, pokličeta medicinsko sestro, ki vse uredi.	vse uredita hči in vnukinja	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
bž20	Kaj pa je to?	ne pozna projekta	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
bž21	Zaenkrat ne rabim, me domači peljejo.	ne potrebuje, prevoz ji zagotavljajo domači	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
bž22	Jah zadovoljna nisem, moram pa biti, ane	nezadovoljstvo	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ
bž23	Bila sem upravičena do 15 odstotkov od moževe pokojnine, po njegovi smrti	prejema vdovsko pokojnino	pokojnina	MATERIALNI POLOŽAJ
bž24	Ko sem bila stara 70 let, sem misli, da me bo kmalu pobralo, sem rekla hčeri, zdaj pa, če hočeš, pa sedaj prevzemi in se dogovorite.	lažje shaja, ker je skrb za hišo prevzela hči	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
bž25	Otroci, pa vnuki in pravnuki. Nimam nobenih posebnih prijateljic.	otroci, vnuki in pravnuki	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
bž26	Ah jaz ne. Zamotim se, malo počijem, grem ven, če ne grem ven, grem na stroj, kaj sešijem, kako reč skuham.	ni osamljena, zamoti se s počitkom, delom in prostočasnimi aktivnostmi.	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
bž27	M. je prva, pol je pa zbor naprej, si podelijo informacije in se zmenijo.	hči in po potrebi še drugi sorodniki	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
bž28	Kaj naj pa rečem? Ne	nezanimanje do učenja in izobraževanja	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

	zanimam se za to.			
bž29	Starejšim je pri nas samo Jurkovo brezje (op.a. pokopališče) namenjeno, pa nič drugega.	negativen odnos do učenja v starosti	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
bž30	Ja, kako pa Rokodelci so vzvišeni, potem ti posebej, če prideš zraven, če nisi tok imeniten rečejo: »A ti si tudi prišla? Ne bom več.«	občutki manjvrednosti pri vključevanju v izobraževanja nekaterih društev	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
bž31	Ja	občutek manjvrednosti in nezaželenosti	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
bž32	Za skupnost me pa nič več ne zanima.	brez predloga	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
bž33	Poleti imam vrt, pozimi pa šivam in pletem, televizijo gledam	vrtnarjenje, šivanje, pletenje in gledanje TV	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
bž34	Sem pri Rdečem križu. Včasih sem bila v sindikatu, odkar sem pa upokojena, sem pa pri upokojencih.	članica Krajevne organizacije Rdečega križa Moravče in Društva upokojencev Moravče	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
bž35	Ja. Vsako leto smo imeli sestanek in kosilo, razen lani, ko smo dobili kartico od predsednice.	Društvo upokojencev Moravče: sestanki, letno kosilo	prednosti članstva	PROSTI ČAS
bž36	Plačati moram. Nič kaj posebnega.	ne izpostavi prednosti, le strošek, ki ga ima	prednosti članstva	PROSTI ČAS
bž37	Želim si samo, da bi še naprej lahko hodila, da ne bom nekje ležala, bolna.	gibalna neoviranost in zdravje	želja v starosti	POTREBE STARIH LJUDI
bž38	Zdravje, najbolj je to.	Zdravje	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
bž39	Pa da ne bi bila odvisna od drugih. To je moja velika želja. Želim si, da ne bi	spособnost skrbeti zase	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI

	bila kot M., sestra. Vsako jutro sem vesela, da se lahko sama uredim.			
bž40	Nič mi ne manjka.	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
bž41	Tudi nimam želje, da bi se kaj izboljšalo.	izrazi zadovoljstvo	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
bž42	Eh, župana.	župana bi zamenjala	želene spremembe	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
bž43	Nič ne verjamem, že pred 15. leti bi ga lahko zgradili, ljudje bi bili lahko že notri.	dvom, da bo dom za starejše občane zgrajen	institucionalno varstvo	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

Preglednica: intervju čž

cž01	Rojena sem leta 1952.	zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
cž02	Imam vdovsko pokojnino,	prejema vdovsko pokojnino	pokojnina	MATERIALNI POLOŽAJ
cž03	sedaj približno 8 let	8 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
cž04	Slabo se počutim, odkar se je začel koronavirus, ko ne moreš nikamor niti k zdravniku, ker so zaprti. Zelo težko je. Najbolj moralno, ker veš, da ne moreš nikamor. Se počutiš kakor, da si v celici zaprt.	slabo psihično počutje zaradi koronavirusa in posledično oteženega dostopa do zdravnika	slabo zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
cž05	Dobro, da živimo na vasi, se lahko gibamo. Ne vem, kako bi preživela, če bi bila v mestu.	bolj kakovostno preživljanje karantene	prednosti življenja na podeželju	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž06	Drugače me pa križ boli	bolečina v hrbtenici	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
cž07	Pomagam si lahko samo s fizioterapijo in masažo, drugega nič.	koristita ji masaža in fizioterapija	manualna terapija	SKRB ZA ZDRAVJE

cž08	Se moraš kar potruditi, delam vaje za hrbtenico. Odvisno od dneva, ko se zbudim bolj energična, začnem takoj delati te vaje.	jutranja telovadba	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
cž09	Da, doma vse sama delam.	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
cž10	Da, to je namenjeno bolj starim ljudem.	slišal je že, toda ne koristi storitve, formalne oblike pomoči za stare ljudi na domu	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
cž11	Kuham pa tudi rada sama. Prvo premislim, kaj si želim, potem pogledam, kaj imam in nato skuham.	uživa v kuhanju	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
cž12	Ne vem, kako bi. Poleti sem čisto zasedena, imam veliko dela z vrtom, rožami, le pozimi imam veliko časa.	dvomi, da bi lahko sodelovala, polovico leta nima časa	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
cž13	Nimam, imela sem ga v Rusiji, tu bi ga morala ponovno delati.	nima izpita in ne vozi avta	mobilitnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
cž14	Imam prijatelja. Si pomagava v starosti.	prijatelj nudi prevoz do zdravstvenih storitev	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
cž15	Ja, sem slišala.	pozna projekt	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
cž16	Veš kako, prej je bila majhna, smo šli na dopust, na izlete, sem šla tudi v Rusijo. Potem so povečali denar, pa ne moreš nikamor.	zadošča za preživetje, v preteklosti si je lahko več privoščila	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
cž17	Najbližji mi je ta prijatelj, brez njega ne vem, kako bi bilo.	partner	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
cž18	Pomaga mi, me pelje k zdravniku ali kam drugam,	prevoz do zdravnika in drugim, delitev stroškov za hrano itd.	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI

	skupaj kupujeva hrano.			
cž19	Pa dve prijateljici imam, z njima poklepetam. Imam dobre sosede Lahko jih prosim za pomoč.	prijateljici, sosedje	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
cž20	Z njimi.	partner, prijateljici in sosedje	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
cž21	Sorodnike pokličem po telefonu, če je kaj nujnega, drugače se slišimo po Skypu.	sorodniki iz tujini s katerimi je v stiku s pomočjo sodobne tehnologije	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
cž22	Pozimi mi je težko, poleti nimaš časa – poleti imaš veliko dela, to me veseli, delam z veseljem. Tako, da pozimi čutim stisko	delno osamljeni	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
cž23	Na prijatelja in sosede.	obrne se na partnerja in sosede	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
cž24	Izobraževanje je potrebno za človeka. Celo življenje se učimo. Nova znanja dvignejo razum človeka.	pozitiven odnos.	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
cž25	Sem hodila neke pred štirimi leti na izobraževanje – Mladi za starejše v šoli. Učili smo se računalništva, samo je trajalo malo časa, samo 2 tedna.	v preteklosti se je odločila za sodelovanje pri tečaju računalništva	osebna izkušnja	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
cž26	Da sem malo počivala in poklepetala.	manj fizično zahteven dan in druženje	osebna izkušnja	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
cž27	Zanimajo me predavanja o zdravju, ki jih je že organizirala V.	predavanja o zdravju	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
cž28	Grem na sprehod, zvečer sem pred televizijo, kjer	vrtnarjenje, sprehajanje, večerno gledanje TV tudi zaradi novic	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS

	najdem nekaj zase. Dnevnik spremljam redno, ne moreš brez tega, brez novic. Delam tudi na vrtu.			
cž29	Ja, sudoku rada rešujem. Ko imam čas, ali pa čustim, da sem utrujena, prekinem z delom zunaj in grem reševati sudokuje.	reševanje sudokujev	konjiček	PROSTI ČAS
cž30	Sem članica Krajevni skupnosti Rdečega križa Peče in Društva upokojencev Moravče	članica Društva upokojencev Moravče	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
cž31	Dobra družba. Kdor potrka, so mu vrata odprta. Sedaj bodo organizirali pohod na Sv. Mohor.	dobra družba, druženje, odprtost za vse, ki se želijo včlaniti	prednosti članstva	PROSTI ČAS
cž32	Pri Rdečem križu organiziramo srečanje starejših, običajno je jeseni, organiziramo izlet starejših, spremljamo, ali je kdo potreben pomoči, če kdo izgubi službo, pomagamo. Upravni odbor zelo dobro dela. Smo tudi krvodajalci.	Rdeči križ: krvodajalske akcije, organizirajo srečanje starejših, izlet, spremljajo, ali kdo potrebuje pomoč in podporo	prednosti članstva	PROSTI ČAS
cž33	Na vasi je veliko pomoči za starejše. Sosedje povedo, ali kdo potrebuje pomoč in kaj potrebuje.	veliko je pomoči za starejše. Pogosto sosedje povedo, če in kaj nekdo potrebuje	prednosti življenja na podeželju	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž34	Sedaj pa nimam več želja, ko se mi z vsakim	nima predlogov, želja	predlogi in želje	PROSTI ČAS

	letom zdravje slabša.			
cž35	Najprej stabilnost, občutek varnosti in mir. Mislim, da je to za starejše najbolj pomembno. Pa seveda zdravje na prvem mestu - brez zdravja ni nič.	Zdravje, stabilnost, občutek varnosti in mir	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
cž36	Mislim, da sem, zadovoljna.	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
cž37	Občina tudi ni mogla normalno delati, ni bilo nobenih prireditev	ne izrazi ocene, meni, da zaradi epidemije stvari niso potekale, kot bi sicer	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž38	Želim si, da bi bilo več financ namenjenih starim ljudem.	več finančnih sredstev naj bo namenjenih starim ljudem	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž39	Ne morem si predstavljati, kako. Če je človek brez transporta, je čisto slabo.	skrbijo jo težave z mobilnostjo	potencial za izboljšavo	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž40	Nisem še nikoli pomislila, kaj bi lahko občina naredila.	ni razmišljala o tem kaj bi lahko občina naredila zanjo	potencial za izboljšavo	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž41	Srečanja za starejše, dom za starejše.	organizirati več srečanj za starejše in zgraditi dom za starejše	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
cž42	Dom bi omogočil, da bi ljudje ostali v svoji občini. Tako bi jih sosedje lahko obiskali, domačini bi prišli lahko na obisk pogosteje. V domu bi lahko organizirali vaje, razne krožke.	uporabniki storitve ostanejo v domačem kraju, sosedje in sorodniki jih lahko pogosteje obiskujejo, dobimo prostore za organizacijo pritožbenih dejavnosti	prednosti institucionalnega varstva v občini	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

cž43	kakšni bi lahko prišli samo v dnevno varstvo. To bi bilo super. Ljudje bi prišli, lahko bi se družili. Telovadili bi lahko. Če sam telovadiš, je težje, kot če je organizirano. Dobro bi bilo, če bi jih v naseljih pobral kombi ali avtobus in bi jih odpeljal v dnevno varstvo in potem nazaj. Pa doma bi lahko ostali.	ponudili bi lahko dnevno varstvo, v domu bi se lahko drugi ljudje družili, telovadili. Predlog: tistim, ki bi hodili v dnevno varstvo, bi lahko organizirali prevoz, ki bi jih peljal v in iz storitve	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
------	---	--	--------------------	-------------------------------------

Preglednica: intervju dž

dž01	Leta 1956.	zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
dž02	Upokojena sem od leta 2013	8 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
dž03	Počutje je dobro. Sicer imam sladkorno bolezen	počutje je dobro, kljub sladkorni bolezni	dobro zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
dž04	Zaradi sladkorne bolezni je pomembno, da se kontroliram in da uživam primerno hrano	sladkorna dieta	prehrana	SKRB ZA ZDRAVJE
dž05	da si dajem inzulin na meritve.	mora uravnati inzulin	jemanje zdravil	SKRB ZA ZDRAVJE
dž06	Sladkorno bolezen	sladkorna bolezen	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
dž07	Poskušam poslušati, kje me boli. Moram biti fit, odkar imam še M. (op. a. vnuka), ker imam še varstvo in moram teči za njim.	zaradi varstva vnukov mora biti fit	motivacija in ovira	SKRB ZA ZDRAVJE
dž08	Mi je rekel zdravnik, naj vsaj 30 minut telovadim, jaz pa kolesarim do	kolesarjenje	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE

	mame, 10 minut gor in 10 minut dol.			
dž09	Kakor potrebujejo, kakšen teden vsak dan, odvisno od njunega dela, med vikendom pa ne potrebujejo varstva.	varstvo vnuka	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
dž10	Hodim pa tudi k mami, čim večkrat. Tudi, če nič ne naredim pri njej, ji delam družbo. Je tako osamljena, sploh sedaj zaradi korone.	pogostejši obiski matere, ki je zaradi epidemije bolj osamljena	posledica epidemije Covid-19	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
dž11	Je tako osamljena, sploh sedaj zaradi korone. Prej so sosede prišle, sedaj pa ne upajo. Jaz še vedno z masko hodim.	večja osamljenost starih ljudi, saj imajo manj obiskov	posledica epidemije Covid-19	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
dž12	Razmišljava z možem, kako bo, ko bo kdo obnemogel. Kdo bo tisti, ki bo pomagal.	kako bo, če bo kdo obnemogel, kdo bo nudil pomoč in podporo	skrbí povezane s staranjem	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
dž13	Razmišljava, da bi šla v dom v Moravčah	premišljevanje o vključitvi v institucionalno varstvo	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
dž14	Če sploh bo dom, ena je rekla, da je župan vse prodal	govorice, zaradi katerih ljudje dvomijo o gradnji doma	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
dž15	Da.	neodvisnost pri skrbí zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
dž16	Da, sem, patronažno varstvo ima mami.	pozna, toda ne koristi	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
dž17	Bi, samo nimam časa. Za zdaj delam družbo le svoji mami	pripravljena sodelovati, trenutno ima preveč obveznosti,	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE

		podobno podporo in pomoč nudi svoji mami		
dž18	Nimam ga.	nima izpita in ne vozi avta	mobilitnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
dž19	Za zdaj v redu, še vse sama urejam, pelje me pa mož.	samostojno uredi dostop do zdravstvenih storitev in zdravil, pelje jo mož.	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
dž20	Da, to bom morala uporabljati, ko mož ne bo mogel več voziti.	pozna projekt in je pripravljena koristiti to storitev, če bo potreba	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
dž21	Zadošča, če nimava izrednih stroškov. Z možem sva mogla vzeti posojilo za 7 let, ko se nama je pokvarila peč.	zadošča, če ni izrednih stroškov	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
dž22	Sem kar, s 1.6 so jo popravili na 620 eurov, vsem, ki so imeli pod 500 so dvignili na 500 evrov, če si imel pogoje.	zadovoljstvo z dvigom pokojnine	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ
dž23	Ja, otroci, imava tudi 12 vnukov in vnukinj.	otroci in vnuki	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
dž24	Ma sva že razmišljala in sva predlagala hčeri, da bi se preselila k nama. Pa pravi, da za zdaj ne. Da bi, če bi bilo nujno	selitev hčere nazaj domov	želja v starosti	POTREBE STARIH LJUDI
dž25	Najpogostejše stike imam s hčerkama.	s hčerkama	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
dž26	Ena pride večkrat po službi, druga se oglasi, ko pride po vnuka.	ena večkrat po službi, druga ko prevzame vnuka	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
dž27	Ne	niso osamljeni	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
dž28	Moža je peljala U. (op. a. hči) k	hči in njen mož	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE

	zdravniku in njen mož.			
dž29	Mož me draži, ker sem pozabljiva	dvom v lastne sposobnosti	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
dž30	Se ne morem navaditi uporabljati sporočila na telefonu. Imava računalnik, mož ga še neki uporablja, jaz pa ne, se bojim, da ne bom kaj narobe naredila. Še pri televiziji se bojim, skrivam daljince pred vnukom, da kaj narobe ne pritisne. Glede tega sem kar jezna, ker sem tako plašna do teh stvari. Nimam poguma, da bi kar nekaj pritisnila.	strah pred napakami pri rokovanju s sodobno tehnologijo	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
dž31	Ne vem, nimam zaupanja vase, da bi si še kaj zapomnila.	nezaupanje v sposobnost pomnjenja	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
dž32	V Moravčah ni, je pa v Domžalah Univerza za tretje življenjsko obdobje.	Izpostavi Univerzo za tretje življenjsko obdobje, ne pozna izobraževanj v Moravčah	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
dž33	Jaz ne morem sodelovati zaradi prevoza	prevoz	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
dž34	ko se je začela telovadba v Moravčah, me je prijelo, da bi se pridružila. Sam kaj pa naj grem prepotena potem na kolo	nima prevoza na telovadbo	motivacija in ovira	SKRB ZA ZDRAVJE
dž35	Mislím, da bi se pridružila, če bi imela prevoz. Jaz sem imela rada telovadbo v šoli, služilo bi	organizacija prevoza na telovadbo	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

	mi tudi glede zdravja.			
dž36	Odkar sva oba upokojena, sem morala bolj prevzeti kuhinjo. Pred tem je mož kuhal, ker je bil pred mano v upokojen, pa pospravljam, čuvam vnuka. Pred tem sem poskrbela še za dva druga vnuka, sem jima pripravila zajtrk, ju pospremila na kombi.	kuhanje, pospravljanje, čuvanje otroka	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
dž37	Ne, pojem pa v pevskem zboru, že od 18 leta dalje sem pri mešanem zboru, pred tem sem bila pri mladinskem zboru	ni članica društva, poje pa v mešanem zboru	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
dž38	Jah veselje imam, čeprav so glasilke že malo utrujene, ni več tistega super soprana. Pa to, da se malo družimo, tudi, ko so poroke, fantovščine, dekliščine, gremo ali pa, če je kaka okrogla.	veselje, druženje, ohranjanje dobrih medčloveških odnosov	prednosti članstva	PROSTI ČAS
dž39	Jaz imam samo željo, da bi mi zdravje služilo in, da bi lahko opravljala, kar lahko – da grem k mami in da bi lahko še naprej čuvala kakega vnučka. To mi je največji cilj.	zdravje, da bi dolgo lahko nudila pomoč in podporo mami in skrbela za vnuka	želje v starosti	POTREBE STARIH LJUDI

dž40	Všeč mi je, ko smo dobili sosede, ki se radi družijo. Da gremo na kavico, da malo počekamo. Je ta soseda poskrbela, da smo novo leto skupaj preživel	dobri medsosedski odnosi in druženja	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
dž41	Všeč mi je, da se dobro razumemo, da smo povezani z otroki, z brati in sestrmi, da smo z vsemi v dobrih odnosih.	dobri ožji in širši družinski odnosi	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
dž42	Da, so.	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
dž43	Sem kar zadovoljna.	izrazi zadovoljstvo	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
dž44	Seznanjena sem z novostmi iz časopisa.	seznanjena z novostmi iz Moravških novic	informiranje o novostih	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
dž45	Je dobro poskrbljeno.	dobro poskrbljeno za stare občane	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
dž46	Naša mami ima redno patronažno varstvo in nego na domu, pride vsak dan ena. Hrano pa dobiva na dom. Je dobro poskrbljeno.	njena mama koristi storitve patronažnega varstva, nege na domu, dostave hrane - meni, da dobro poskrbljeno za starejše občane	zadovoljstvo s storitvijo	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
dž47	Skrbi jo, če bo šla v dom, koliko to stane.	višina zaračunane storitve institucionalnega varstva	skrbi povezane s staranjem	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI

Preglednica: Intervju em

em01	Leta 1953.	zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
em02	Upokojen sem od leta 2010.	11 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
em03	Če bi rekla od ena do 10, bi rekel 7.	svoje zdravstveno stanje ovrednoti s 7	srednje dobro zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
em04	Imam hernijo	bolečina v hrbtenici	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA

em05	zato moram vsako jutro telovaditi, brez tega ne morem. Sem mislil po operaciji, da je to rešeno, pa so mi rekli v toplicah, da se šele začnjo. In telovadba je pogoj za normalno funkcioniranje.	jutranja telovadba	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
em06	Malo sem prenehal s telovadbo lani in sem in sem imel hude težave, po desni strani mi je začel živec nagajati.	neizvajanje vaj, pripelje do ponovnih zdravstvenih težav	motivacija in ovira	SKRB ZA ZDRAVJE
em07	In sedaj, ko telovadim, grem lahko normalno delat karkoli, res karkoli. Brez težav.	zaradi telovadbe lažje dela in se ukvarja z različnimi prostočasnimi aktivnostmi	motivacija in ovira	SKRB ZA ZDRAVJE
em08	Tudi kolesarjenja ne smem pustiti, saj vpliva pozitivno name	kolesarjenje	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
em09	Sem samostojen	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
em10	Razmišlja pa, kako bo, če bo kdo od naju z ženo obnemogel. V skrajni sili bova vse prodala in šla v dom. Kaj ti pa manjka, za vse poskrbijo.	kdo bo skrbel zanj, kot zadnjo rešitev vidita prodajo nepremičnine in koriščenje institucionalne storitve.	skrbi povezane s staranjem	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
em11	Slišal sem, pa ne koristim.	slišal je že, toda ne koristi storitve, formalne oblike pomoči za stare ljudi na domu	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
em12	Uh, težko, z ženo imava že preveč obveznosti.	težko, saj ima že preveč obveznosti	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
em13	Vozim in ga imam	ima voziški izpit in vozi	mobilnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
em14	V redu.	dober dostop do zdravstvenih storitev in lekarne	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI

em15	Zaenkrat ne potrebujem pomoči, zmorem sam.	ne potrebuje pomoči pri naročanju in dostopu do zdravstvenih storitev in zdravil	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
em16	Da.	pozna projekt	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
em17	Finance niso glavna stvar, prvo gledam na zdravje, če je zdravje, potem lahko tudi ustvarjam.	Zdravje, ki omogoča ustvarjanje	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
em18	Moram pa delati še po 4 ure, da lahko normalno funkcionirava. Če se naredi kakšna škoda, da skrbiva za hišo, morava to reševati.	ne zadošča, s hišo veliko stroškov, še vedno dela 4 ure dnevno	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
em19	Jaz sem zadovoljen, dolga leta sem imel pod 600 evrov, si prišel na banko in ni bilo pogojev, da bi dobil kak kredit, ker nisem imel 600 evrov. Sedaj jih imam. Želim se znebiti limita, še 3 leta, da odplačava vse.	zadovoljstvo z dvigom pokojnine	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ
em20	Otroci in vnuki	otroci in vnuki	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
em21	Najpogostejše imam s hčerkama	s hčerkama	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
em22	ena se večkrat oglasi po službi, druga pa ima v varstvu otroka. Sin pa ima kup obveznosti, pa tudi zaradi razdalje in službe se ne vidimo tako pogosto.	ena večkrat po službi, druga ko prevzame vnuka. Sina ne vidi pogosto, saj ne živi blizu in zaradi narave njegovega dela	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
em23	Nikoli.	niso osamljeni	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
em24	Na hčer	hči	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE

em25	Sva kar v negotovi situaciji, ker ne ve, kako bo, če bo kdo živel tu.	strah, ker ne veda, kdo bo živel pri njima in jima nudi pomoč in podporo, če jo bosta potrebovala	skrbi povezane s staranjem	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
em26	Koliko časa bova še lahko skrbela zase?	koliko časa bosta še samostojna pri skrbi zase	skrbi povezane s staranjem	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
em27	So pa eni vnuki že rekli, da bi živeli tu.	vnuki bi želeli živeti pri njima	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
em28	Pozitiven.	pozitiven odnos	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
em29	Bi se takoj udeležil kakšnega izobraževanja računalništva. To me veseli.	tečaj računalništva	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
em30	V Moravčah ne, v Domžalah pa je univerza za tretje življenjsko obdobje.	Izpostavi Univerzo za tretje življenjsko obdobje, ne pozna izobraževanj v Moravčah	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
em31	Dokler sem tako polno zaposlen, čeprav sem upokojen in se to čudno sliši, enostavno ne vem, ali bi vse zmogel. Mislim, da bi me potem to obremenilo.	preveč drugih obveznosti in prostočasnih aktivnosti za vključitev v Univerzo za tretje življenjsko obdobje	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
em32	Kuham rad.	uživa v kuhanju	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
em33	Skrbim za vrt – rad sadim, presajam, rad vzgajam, to mi je za dušo.	vrtnarjenje		
em34	Rokodelstvo je prva stvar, je sprostitelj za dušo	rokodelstvo ga sprošča	konjiček	PROSTI ČAS
em35	Sem, ja. Imam še premalo časa za vse aktivnosti. Je treba premisliti, kdaj bom kje.	ima veliko prostočasnih dejavnosti, zato mora načrtovati svoj prosti čas.	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
em36	Sem gasilec. Potem imam rokodelce, kjer izdelujem košare in ptičje hišice, pa planince – tam pa markiram.	član Prostovoljnega gasilskega društva, Društva Rokodelcev – Rokodelski center Moravče, Planinske zveze Moravče	članstvo v društvu	PROSTI ČAS

em37	Pozitivna stvar je razvijanje talenta za vse stvari, ki jih delam.	razvijanje lastnih sposobnosti	prednosti članstva	PROSTI ČAS
em38	Mene so sprejeli povsod, me pogrešajo, če me ni.	občutek sprejetosti, ustvarjanje dobrih medčloveških odnosov	prednosti članstva	PROSTI ČAS
em39	Rad ustvarjam za rokodelce, je pa pomembno veselje in da veš, kaj delaš.	veselje , ohranjanje znanj in zaupanja vase.	prednosti članstva	PROSTI ČAS
em40	Ribolov me še vedno tako muči, si večkrat rečem, da bom kupil karto za ribnik.	ribolov	predlogi in želje	PROSTI ČAS
em41	Všeč mi je, če smo v dobrih odnosih s sosedi. En obdobje smo se veliko družili, skupaj smo imeli kresovanja, pustovanja, rojstne dneve, poroke,	dobri medsosedski odnosi in druženja	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
em42	Dobro je, da smo povezani tudi z brati, sestrami in vsemi otroki	dobri ožji in širši družinski odnosi	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
em43	Sem zadovoljen.	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
em44	Sem, glede na finančno stanje občine, saj ne more biti drugače, moraš ostati realen.	izrazi zadovoljstvo	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
em45	Pomembna je socialna oskrba, če nekdo res težko shaja, se mu mora nuditi pomoč	nujna socialna oskrba za vse potrebne	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
em46	Jaz mislim, da kdor hoče kolikor toliko normalno živeti, mu je dano.	vsakomur je omogočeno normalno življenje	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

Preglednica: intervju fž

fž01	1931	pozna starost	starost	OSNOVNI PODATKI
------	------	---------------	---------	-----------------

fž02	25 let sem upokojena.	25 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
fž03	Imam samo kmečko pokojnino, 200 evrov imam vsak mesec.	ne zadošča	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
fž04	Tok po pošti dobim, zdaj imam že 240 evrov.	zadovoljstvo z dvigom pokojnine	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ
fž05	Sj nisem nič potrebna, nič lačna, imam vsega dovolj.	materialne potrebe so zadovoljene. Hrana in ostale dobrine	materialne potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
fž06	Imam vso veljajo pri hiši, pa tudi štamprle lahko spijem, pa vse lahko.	dajejo ji občutek vrednost, pomembnosti in samoodločanja	psihološke potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
fž07	A tist pa ne bo, poslušam, da bodo boni, pa drug mesec dobim 20 evrov več. Tisto pa dam otrokom.	z višino pokojnine se ne ukvarja, kar dobi kdaj viška, podari svojim vnukom.	pokojnina	MATERIALNI POLOŽAJ
fž08	Še kar. Jaz sem še kar zadovoljna.	ocenjuje kot dokaj dobro, je zadovoljna.	dobro zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
fž09	Uporabljam hojico, brez nje ne morem nikamor	uporaba hojice za gibanje	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
fž10	Nič ne rabim pomoči.	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
fž11	Tudi še skuham, zdele sem že jedla, sem že kosilo skuhala.	kuhanje	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
fž12	Ne, včasih sem imela za noge, zdaj pa nič več. Je, k meni patronažna hodila.	ne potrebuje, v preteklosti je potrebovala patronažno varstvo	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
fž13	Sem, ja. Iz K. je bila patronažna. Včasih me pokliče po telefonu, pa pravi, da je vse zastonj. Jaz sem tok stara, ja nisem več za nobeno rabo.	zadovoljen z opravljanjem storitve patronažnega varstva	zadovoljstvo s storitvijo	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE

fž14	Tam, kaj jaz vem, kaj delajo. Kako naj pa grem, saj nimam avta in ne vozim, naših pa ni doma. Popoldne pa so. Pa saj imajo tudi delo doma.	storitve se izvajajo dopoldne, ko ji bližnji ne morejo nuditi prevoza, sama pa ne vozi	ovire pri vključevanju	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
fž15	[Posluša in nič ne reče]	ne pozna projekta	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
fž16	Saj to hčerka pelje k zdravniku, pa vse tablete uredi. (	do ambulate jo pelje hči, ki ji prav tako prinese stvari iz lekarne	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
fž17	Sosedi, z vsemi smo veliki prijatelji. Če vidijo, da je kaj narobe, takoj priletijo. Pa sin in hčerka.	sin in hči, dobre odnose ima tudi s sosedi	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
fž18	Zadnjič enkrat sem na dvorišču sedela, pa je mimo prišel sosedov fant, hitro vzdignil, notri peljal in šel. Sama bi pa sedela celo dopoldne.	pri premikanju s hojico je izgubila ravnotežje, padla in se ni mogla sama dvigniti. Pomoč ji je nudil sosed šele mimoidoči sosed.	spremenbe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
fž19	Ne, sem še kar v redu. Pridejo sosedi radi na obisk, rada vidim, če me kdo obiše.	ni osamljena, večkrat dobi kakšne obiske	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
fž20	Kljub visoki starosti se sama oblečem, uredim	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
fž21	Najbolj na hčerko	hči	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
fž22	Sin mi pa pomaga drva napraviti. Sama bi jih ne mogla. Pa pri kolinah sodeluje.	sin pomaga pri večji opravih. Npr. pripravi drva, sodeluje pri kolinah.	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
fž23	Vse skupaj delajo, pa razumejo se. To je vse, ne.	dobro sodelovanje otrok.	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI

fž24	Imam pa tudi dva vnučka. Ta velik poba je 17 let star, ne pusti nič kuhati, na mizo nositi, vse šmorne naredi, vse, vse. Sam tukaj moram sedeti. Pride rad k meni, vsak drug dan je tukaj.	vnuk pomaga pri gospodinskih opravilih, ji dela družbo in jo pogosto obiskuje	oseba, ki ji nudi pomoč in podporo	SOCIALNE MREŽE
fž25	Ne. Saj nisem nič v šolo hodila, ker je bila vojska. Poznam denar prešteti, pa znam vse narediti, pa znam skuhati.	brez posebnega odnosa, v otroštvu zaradi vojne ni obiskovala šole. Ponosna je ker zna denar prešteti, skuhati in vse na kmetiji narediti.	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
fž26	Na Pogled sem bila doma. Mam zdele svojih ljudi, uh veliko, 70. V soboto, drugo bo praznovanje.	približno 70 ljudi s katerimi je v osebem medčloveškem odnosu.	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
fž27	Ne, kam smo pa včasih hodili – na njivo! Pa veliko trpel, pa tiho mogl bit. Ni bilo nič.	ni imela možnosti za izobraževanje	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
fž28	Ne, gledam televizije. Imam sosede, radi pridejo.	pogovor s sosedi, televizije ne gleda	pristočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
fž29	Zdajle imam malo manj obiskov, zdajle, ko je tale koronavirus, je tako. Pridejo in si ne upajo noter iti	manj obiskov	posledica epidemije Covid-19	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
fž30	Z ročnimi spretnostmi se ukvarja punca, jaz ne morem.	nima konjička	konjiček	PROSTI ČAS
fž31	Tukaj sedim po cele dneve, pa malo skuham, pa pojem in spet sedim.	pasivno preživljanje prostega časa - sedenje in kuhanje	pristočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
fž32	Nič mi ni hudega, ne bom nič drugega rekla.	nima predlogov, želja	predlogi in želje	PROSTI ČAS

fž33	Če bi bila z mojimi 200 evri, bi ne živila.	ne zadošča	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
fž34	Ne.	ni v društvu	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
fž35	Bila v društvu krajanov, zdaj pa nič več. Zdaj so drugi.	v društvu krajanov	preteklo članstvo v društvu	PROSTI ČAS
fž36	Rada imam družbo, sosede, pa če kdo pride k hiši. Zdajle mi bodo vsi malo pekli, pa pripravili stvari. Me imajo res vsi radi.	dobri medosebni odnosi in možnost predavanja svojih življenjskih izkušenj	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
fž37	Ja, sem zadovoljna.	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
fž38	Kaj pa lahko naredijo? Dom delajo že dolgo časa - pa doma ne želim.	nima predloga, doma za starejše občane si ne želi	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
fž39	Imamo župana dobrega. Saj, če je kaj, saj vse naredijo, vse jim pa tudi ni treba.	Izrazi zadovoljstvo	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
fž40	Višje pokojnine ne bom dobila, sem zadovoljna s tem kar dobim, imam vsaj nekaj. Kmet sem še, imam še kmetijo. Tako bom rekla, nič mi ne manjka.	kmečka pokojnina-ima še posest, ocenjuje, da ji nič ne manjka, zadovoljna s tem kar dobi	pokojnina	MATERIALNI POLOŽAJ
fž41	Če nimam, mi pa sin da. Prašiča kupimo, pa ga skupaj koljemo.	ne zadošča, sin ji finančno pomaga, skupaj kupijo prašiča.	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
fž42	Ja, ne morem pa misliti, kako bo, ker sem že tok stara. Včasih sem tudi sitna, če jih ni doma.	sprašuje se o prihodnosti, občasno se počuti slabo, če ni bližnjih doma	skrbi povezane s staranjem	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI

Preglednica: intervju gž

gž01	Rojena sem leta 1939.	srednja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
gž02	Jaz sem upokojena po možu od leta	33 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI

	1988, ko je bila nesreča.			
gž03	Križ ostalo je pa v redu.	bolečine v hrbtenici	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
gž04	Z delom. Samo z delom.	delo	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
gž05	Nobene reči ne pijem, občasno Radensko. Nisem pokusila vina že Bog ve koliko let. Pa tudi drugega alkohola ne.	nepitje alkohola	prehrana	SKRB ZA ZDRAVJE
gž06	Sem samostojna.	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
gž07	Poznam že.	pozna, toda ne koristi	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
gž08	Ja, vozim. Pa za težek motor imam izpit, vozim ga pa ne že 10 let.	ima voziški izpit in vozi, v preteklosti je tudi motor	mobilitnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
gž09	Jah do Moravč ali pa Domžal se bom pa že zapeljala, no. Tudi do Ljubljane, do sestre, grem, sam nič rada.	do zdravstvenih storitev se sama zapelje	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
gž10	To mi vse ta mlada prinese ali pa hči, ki je zelo skrbna.	stvari iz lekarne pripeljejo bližnje osebe	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
gž11	To k zastoj vozijo? Poznam, ampak za zdaj še ne uporabljam. Toliko otrok mam, me bo jo pa že peljali, če bom potrebovala. Veš kako, bi bili užaljeni, če bi jaz nekoga klicala, otroci imajo pa vsi voziške izpite.	pozna in ne koristi, ima dovolj oseb, ki ji lahko nudijo prevoz	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
gž12	Jaz sem zadovoljna, kaj pa včasih, ko ni bilo nič.	zadovoljstvo	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ

gž13	Eni imajo nizko penzijo, pa dobijo 170 evrov, to res ni nič. To ni nič, sam ni imel pa nič – ni plačeval nikamor.	nekateri zaradi preteklih odločitev dobijo pokojnino, ki ne omogoča preživetja.	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
gž14	Otroci. Imam tudi brata, no enega nimam več in še štiri sestre. Nas je kar dosti, smo kar povezani. Zdajle pa so vsi začeli bolehati, pa jamrajo za to starost. Imam 17 vnukov, 4 pravnuke, 5 čakamo.	otroci, brat in štiri sestre, 17 vnukov in kmalu 5 pravnukov	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
gž15	Tukaj v naši hiši nas je sedem.	v skupnem gospodinjstvu s 6 drugimi osebami	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
gž16	Imam kosilo, ko mi pripravijo. Pa mi dol prinesejo, da ne hodim po stopnicah.	bližnji kuhajo kosilo	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
gž17	Imamo dobro kuharico. Pripravi vnukinja za kosilo en dan prej, pol pa mamica zaključi. Jo moram pohvaliti, ne zato, ker je naša, ampak je res pridna	vnukinja in snaha pripravljata kosilo	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
gž18	Velikokrat. Sva bila dolgo časa skupaj, pa razumela sva se. Takšen ve, ki to izkusi.	precej ali zelo osamljena	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
gž19	Nekaj časa ni bilo tako hudo, zdaj pa, če imam delo, da se zamotim, če ne začnem pa, kar tuhtati.	večkrat razmišlja o pokojnem možu, je osamljena	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
gž20	Jaz imam to rada. Če ti ne potrpiš nič, morata zmeraj oba malo potrpeti. Če nista dva, še kregu ni.	skrb za dobre odnose	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI

	Jaz sem zmeri na tem. Sam moraš priznati, da si včasih tudi sam malo kriv – malo prehitro rečeš, se malo razjeziš.			
gž21	Na sina in snaho ter preostale otroke in vnuke.	sina in snaha, ki živita v isti hiši, nato preostali otroci in vnuki	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
gž22	Ja, dober.	pozitiven odnos	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
gž23	Kdor lahko hodi in potrebuje. Jaz dam to za prav. Vse kar veš je zmeraj boljše kot nič.	znanje je koristno in pomembno	motivacija	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
gž24	Ne vem, da bi bilo kako izobraževanje v Moravčah.	ne pozna izobraževanj v Moravčah	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
gž25	Ne. Pri teh letih se pa res ne počutim, da bi šla. Jaz mislim, da ne.	ocenjuje, da je prestara za vključitev	ovira pri vključitvi	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
gž26	Tudi, če jih ni	brez predloga	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
gž27	Doma pomagam, če me potrebujejo in če lahko rada naredim, če pa ne morem, pa tudi pustim	pomaga pri opravilih na kmetiji	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
gž28	Doma pomagam, če me potrebujejo in če lahko rada naredim, če pa ne morem, pa tudi pustim (gž26). Saj ni to velikokrat, je pa tudi človek utrujen, potem si pa tudi kake pol ure vzamem v roke šivanko. Šivam rada na stroj, pletem tudi. Sem naredila 11 parov kratkih nogavic.	šivanje in pletenje	konjiček	PROSTI ČAS

	Saj sem že včasih kaj kos oblačila sešila, zdaj pa nič več. Zašijem in popravim pa še marsikomu kaj.			
gž29	Nič kaj takega. S hlevom pa prašiči in putkami – to je moje veselje, ker imam rada putke. Drugega pa nič kaj takega.	delo v hlevu, skrb za prašiče in kokoši.	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
gž30	Nobenega.	ni v društvu	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
gž31	Pa kaj hočem, živimo na kmetiji. Tu je veliko dela, če želimo biti složni, je treba tudi malo potrpeti.	veliko dela doma	ovira pri vključitvi v društvo	PROSTI ČAS
gž32	Ne.	nima predlogov, želja	predlogi in želje	PROSTI ČAS
gž33	Odnosi - to je vse.	dobri medosebni odnosi	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
gž34	Lepo se mi zdi, da se kdo zanima zame. Vpraša: »Kako si, a si kaj boljše, ali si kaj slabše, je treba kam iti?« To se mi zdi lepo.	potreba po tem, da smo videni in opaženi na pozitiven način	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
gž35	Nič mi ne manjka	ocenjuje, da so zadovoljene	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI
gž36	Zdravja si želim.	zdravje	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
gž37	Obleke imam dovolj, za obut imam dovolj, za jest mam dovolj. Ja, kaj še potrebujem?	materialne potrebe so zadovoljene. Hrana in ostale dobrine	materialne potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
gž38	Rada sem doma zdaj, nič kaj rada ne hodim okoli. To sem pa rada.	vedno bolj je rada doma (bolj zapečarska)	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
gž39	Kar zadovoljna. Midva s prejšnjim županom sva se razumela, pa s tem tudi. Vem, da ima kaj	izrazi zadovoljstvo	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

	slabega, pa dobrega tudi.			
gž40	Ne vem, vsak ima ene želje, pa vse sorte.	različne želje občanov	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
gž41	To pa vem – banko naj postavijo nazaj. Obstaja mobilna banka, sam tam ne boš nič denarja dobil. Sem videla v novicah.	ponovno odprtje banke v Moravčah	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
gž42	Sem govorila z enim možakarjem, pa je rekel: »Tok banko pogrešam, zdaj pa nimam nikamor za it. Na bankomatu mi nič ne uspe.« Jaz morem reči, da tut nimam nč veselja do bankomata, mi je padla enkrat kartica noter in mi je notri ostala in sem imela en kup komplikacij.	težave in zadržanost pri uporabi novih tehnologij	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI

Preglednica: intervju hm

hm01	Rojen sem leta 1937.	srednja starost	Starost	OSNOVNI PODATKI
hm02	29 let sem upokojen.	29 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
hm03	Slabo.	slabo zdravstveno stanje	slabo zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
hm04	Srce mi peša, pa v pljučih se mi voda nabira.	popuščanje srca, voda v pljučih	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
hm05	Pa zdaj imam sladkorno bolezen.	sladkorna bolezen	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
hm06	Redno jemljem tablete.	redno jemanje zdravil	jemanje zdravil	SKRB ZA ZDRAVJE
hm07	Ne telovadim, kar hodim.	hoja	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE

hm08	Zaenkrat še sam, kar je pa takega pa pomagajo.	delna neodvisnost - potrebuje pomoč v gospodinjstvu	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
hm09	Je treba pomiti, pospraviti, oprati in zlikati.	pomoč potrebuje pri pomivanju tal, čiščenju stanovanja, skrbi oblačil	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
hm10	Ja patronažna hodi	drugih storitev, razen patronažnega varstva ne koristi	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
hm11	Pride trikrat tedensko zaradi prsta. Je majhna rana, boli ne, samo ne zaceli se	dolgotrajna rana na nogi	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
hm12	Ne, samo patronažno varstvo.	drugih storitev, razen patronažnega varstva ne koristi	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
hm13	Dobro mi kuhajo doma.	bližnji kuhajo kosilo	potrebna pomoč in podpora	OCENA SAMOSTOJNOSTI
hm14	Zelo so prijazni. Pa zdravnica tudi.	zadovoljen z opravljanjem storitve patronažnega varstva	zadovoljstvo s storitvijo	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
hm15	Ne.	ne želi sodelovati.	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
hm16	Ne. Moped sem pa vozil, mi je že dovoljenje propadlo.	nima izpita za avto, včasih je motor	mobilitet	OCENA SAMOSTOJNOSTI
hm17	Na preglede v Ljubljano me pelje reševalno vozilo.	na preglede se vozi reševalnim vozilom	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
hm18	Zdravila pa sin prinese.	stvari iz lekarne pripeljejo bližnje osebe	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
hm19	To poznam, sem videl v Novicah, pa se ne bi odločil za to.	Pozna projekt, vendar se ne bi odločil za to, da bi ga poklical.	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
hm20	Jah s pokojnino sem še kar zadovoljen	srednje zadovoljstvo	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ
hm21	Dovolj imam.	zadošča	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
hm22	Na sina in na ženo.	sin in snaha.	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
hm23	Z različnimi lovci.	pogoste stike ima z različnimi lovci	najpogostejši stiki in pogostost	SOCIALNE MREŽE
hm24	Včasih ja, je bolj tako. Pa greš malo ven.	delno osamljeni	osamljenost	SOCIALNE MREŽE

hm25	Še kar. Gremo dvakrat, trikrat na malico skupaj gor na Planinski dom ali sv. Miklavža. Vedno nekdo drug vabi. Ravno vsak teden ne gremo, vsakih štirinajst dni pa.	s sosedi gredo vsaj dvakrat mesečno skupaj na malico	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
hm26	Na sina in snaho.	sin in snaha nudita pomoč in podporo, če jo potrebuje.	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
hm27	Zdaj pa ne, samo berem.	v preteklem obdobju ni bil na nobenem izobraževanju. Znanje pridobiva z branjem	osebna izkušnja	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
hm28	Ne.	ne pozna izobraževanj v Moravčah	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
hm29	Me ne zanima.	nezanimanje do učenja in izobraževanja	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
hm30	Malo gledam televizijo, malo grem ven, pa berem časopise Lovca, Družino	gledanje TV, preživljanje prostega časa zunaj, branje časopisov Lovca in Družina	pristočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
hm31	Rože.	rože	konjiček	PROSTI ČAS
hm32	Sem v Lovskem društvu	član Lovske družine Moravče	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
hm33	Bil sem tudi gasilec.	v Prostovoljnem gasilskem društvu	preteklo članstvo v društvu	PROSTI ČAS
hm34	V glavnem delo, delo sem imel. Blagajnik sem bil 20 let pri gasilcih, pri lovcih malo manj. In praprot sem nosil dolga leta.	predvsem je imel veliko zadolžitev in odgovornosti.	prednosti članstva	PROSTI ČAS
hm35	Če bi bilo delo, bi s sinom vozove delal, ampak ni več delov.	želi si, da bi s sinom lahko delala vozove	predlogi in želje	PROSTI ČAS
hm36	Da imaš nekoga, če rabiš, da ti pomaga.	da imaš osebo, ki ti nudi pomoč in podporo	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
hm37	Nič mi ne manjka, edino zdravja.	ocenjuje, da so v veliki meri zadovoljene, manjka zdravje	zadovoljenost potreb	POTREBE STARIH LJUDI

hm38	Govorijo veliko, naredijo malo.	želi si več realizacije načrtovanega	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
hm39	ne izpostavi nič.	nima predlogov	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

Preglednica: intervju iž

iž01	Rojena leta 1946 .	Zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
iž02	Upokojena sem 17 let	17 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
iž03	V redu.	dobro zdravstveno stanje	dobro zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
iž04	Po operaciji se koleno izboljšuje, pomaga rehabilitacija.	menjava kolena	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
iž05	S K. greva vsak dan na sprehod.	hoja	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
iž06	Če pa boli sem pa pri miru, da popusti bolečina.	počitek	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
iž07	Sem še 100-odstotna!	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
iž08	Ne koristim, samo takrat po operaciji, sem imela patronažno službo, dokler koleno ni bilo več problematično.	ne potrebuje, v preteklosti je potrebovala patronažno varstvo	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
iž09	Zelo lepo skrbijo za stare.	zadovoljna s patronažnim varstvom	zadovoljstvo s storitvijo	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
iž10	Ne vem. Pred korono sem kar hodila k S., da smo se pogovarjale, kasneje pa zaradi napovedanih operacij in koronavirusa nisem več hodila.	ne ve, če bi sodelovala. Pove, da je v preteklosti že hodila k nekomu in delala družbo.	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
iž11	Ga imam, samo ga ne uporabljam.	ima vozniški izpit, vendar ne vozi	mobilnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
iž12	Hčerki, vnuka, kdorkoli ima čas.	prevoz nudita hčeri ali vnuka	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
iž13	Vse dela hčerka, ona je hišni asistent in organizator.	na zdravstvene storitve naroča hči	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI

	Poskrbi vse za vse.			
iž14	To tudi sama.	zdravila prevzame sama	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
iž15	Da. Berem o tem, potrebujemo ga pa ne. Mi smo izredna družina, ki ima veliko šoferjev pri hiši. Kar 8 šoferjev, samo ena ni.	pozna in ne koristi, ima dovolj oseb, ki ji lahko nudijo prevoz	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
iž16	Meni zadošča.	zadošča	preživetje	MATERIALNI POLOŽAJ
iž17	Z vsemi smo kar povezani. Z otroki ja.	povezana z otroki	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
iž18	S sosedi se tudi družimo za obletnice.	sosede	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE
iž19	Za zdaj še ne, najdem križanke, knjige. To sploh ni problem, ali pa lahko sanjaš.	ni osamljena, zamoti se s križankami, knjigami in sanjarjenjem	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
iž20	Zjutraj skupaj pridemo, kavo spijemo in se pogovorimo in dogovorimo.	z družinskimi člani se dogovorijo, kdo bo nudil pomoč ob kavi	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
iž21	Meni ni do tega.	nezanimanje do učenja in izobraževanja	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
iž22	Je drugače na vasi, tu greš lahko ven, imaš veliko za početi.	meni, da je na vasi drugače, saj je veliko dela	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
iž23	A je kaj, meni se zdi, da v Moravčah ni veliko ponudbe. V Domžalah je.	meni, da v Moravčah ni veliko ponudbe izobraževanj, tega je več v Domžalah	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
iž24	Kaj pa vem, mogoče bi jim znala kaj pokritizirati. O tem nisem nikoli razmišljala.	brez predloga	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
iž25	Nimam predloga	brez predloga	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
iž26	Vem pa, da sedaj potrebujem več časa, da se nekaj naučim. Da ponovim, pa še	pri učenju je potrebnega več časa in ponovitev, bolj si zapomni informacije, ki jo zanimajo	spremembe	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI

	preberem ... Je pa res, da tista stvar, ki te bolj interesira, ti bolj v glavi ostane.			
iž27	Saj sem ves čas prosta, nimam take hude obveznosti. Po kosilu se spravim v vodoravni položaj. Berem, križanke rešujem, šivam, če je treba.	ocenjuje, da nima veliko obveznosti. Po kosilu počiva, križanke rešuje, šiva.	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
iž28	Mogoče križanke, rože.	križanke, rože	konjiček	PROSTI ČAS
iž29	Ja. Sem članica rejnikov in rejnic, Društva Ince	članica Društva rejnic in rejnikov Domžale in Društva Ince	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
iž30	V obeh imamo srečanja, izlete.	srečanja in izleti	prednosti članstva	PROSTI ČAS
iž31	Zdaj, ko je bila korona, ni bilo teh srečanj.	prekinjena srečanja v društvih	posledica epidemije Covid-19	TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI
iž32	Všeč so mi izleti. Ponavadi gremo vedno eni in isti, malo klepetamo. Lepo je, da greš.	izleti, druženje	prednosti članstva	PROSTI ČAS
iž33	Ne vem, ne čutim, da mi nekaj manjka. Mam izpopolnjeno.	nima predlogov, želja	predlogi in želje	PROSTI ČAS
iž34	Kaj pa vem, da te kdo pogleda. Da nisi tam v enem kotu.	potreba po tem, da smo videni in opaženi na pozitiven način, potreba po vključenosti	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
iž35	Trenutno sploh ni problema. Tako se še ni živelo, kot se sedaj živi. Čist zares. Materialno. Kaj pa je bilo toliko? Pa tudi država skrbi	ocenjuje, da se dobro živi - materialne potrebe zadovoljene	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
iž36	Oh ja, zdaj so temeljni kamen položili. Preberem v Novicah, kaj se dogaja.	seznanjena z dogajanjem v občini iz Moravških novic	informiranje o novostih	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

iž37	Saj verjetno je marsikdo potreben, da bi tja šel.	predpostavlja, da bi se marsikdo vključil	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
iž38	Samo, koliko bo denarja? Vsak ima nekaj za takle skromno življenje doma, če je v domu pa pride drugače. Verjetno je drago.	strah, da bo dom za starejše občane predrag	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
iž39	Ne vem. Meni se zdi čisto v redu, če imam željo kam iti, so pripravljeni peljati. Saj mi ponavadi hčerka predlaga kam bi šli.	zadovoljna s svojim življenjem in podporo hčere	ocena kakovosti življenja	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
iž40	Sploh ne vem, ali v Moravčah delajo kaj na tem. Ne vem, tisti Prostofer je v redu.	ne ve, ali občina dela na izboljšanju kakovosti življenja starih, kot dober projekt izpostavi Prostofer	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
iž41	Vedno je še tisti prejšnji, pa zdajšnji v Novicah, to mi gre na živce. To je približno tako kot ta mlada in ta stara, ki se kregata, ali župa vre, ali brbota.	moti jo, nenehno prepiranje zdajšnjega in prejšnjega župana v Moravških Novicah	informiranje o novostih	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

Preglednica: Intervju jž

jž01	1952	Zgodnja starost	starost	OSNOVNI PODATKI
jž02	upokojena sem od leta 1993, v pokoj sem šla zaradi astme	28 let	število let v pokoju	OSNOVNI PODATKI
jž03	Stabilno.	stabilno	dobro zdravstveno stanje	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
jž04	Mene je astma poslala v pokoj.	upokojena zaradi astme	Zdravstvene težave in bolezni	OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA
jž05	Odkar imam biološka zdravila, je bolje.	biološka zdravila	jemanje zdravil	SKRB ZA ZDRAVJE
jž06	Vidiš, delo, delo, delo	delo	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE

jž07	in hoja. Hodiva na Pivkelj, včeraj sva bila na Koradi, povsod greva.	hribolazenje	fizična aktivnost	SKRB ZA ZDRAVJE
jž08	Samostojna.	neodvisnost pri skrbi zase	ocena lastne samostojnosti	OCENA SAMOSTOJNOSTI
jž09	Poznam, poznam	pozna, toda ne koristi	formalne oblike pomoči na domu	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž10	Sem šla tudi na tečaj za oskrbo na domu. Enkrat že nazaj, pa je prav pametno. Ti koristi to znanje, če nekje delaš take stvari. To bi mogli vse ljudi učiti	znanje oskrbe na domu bi koristilo vsem	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž11	Nega bolnika v postelji, od tega, kako vstati, kako se uležati, kako ga umiješ, počeseš. Ko me uščipne v križu se spomnim na predavanje, to je osnova.	nega bolnika v postelji, umivanje, česanje, pravilno vstajanje in lega v posteljo	predlogi izobraževanj	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž12	Jaz ves čas sodelujem z Rokodelstvom, tako, da ne morem še posebej.	ne more sodelovati, saj ima preveč drugih obveznosti. Sodeluje pa s starimi občasni preko društva Rokodelcev	Starejši za starejše	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž13	Imam in vozim.	ima vozniški izpit in vozi	mobilnost	OCENA SAMOSTOJNOSTI
jž14	Ne potrebujem.	ne potrebuje pomoči pri naročanju in dostopu do zdravstvenih storitev in zdravil	dostop do zdravstvenih storitev	OCENA SAMOSTOJNOSTI
jž15	Sama si tudi dajem injekcije, mož je asistent.	mož	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
jž16	Aha, poznam.	pozna projekt	Prostofer	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž17	S pokojnino sem zadovoljna.	zadovoljstvo	zadovoljstvo s pokojnino	MATERIALNI POLOŽAJ
jž18	Najprej družina, nato Rokodelci, upokojenci po celi Sloveniji, bivši kolegi iz službe enkrat letno),	družina, člani Društva rokodelcev - Rokodelski center Moravče, upokojenci po Sloveniji, bivši	pomembne osebe	SOCIALNE MREŽE

	prijatelji. Z vsemi no. Jaz imam res mrežo po celi Sloveniji, pa še širše.	kolegi iz službe, prijatelji		
jž19	Tut malo ne.	niso osamljeni	osamljenost	SOCIALNE MREŽE
jž20	Ja, saj moraš iti s časom naprej.	pozitiven odnos	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž21	Ja, a veš, da je to najbolj važno. Enga v Murski Soboti, enega na Jesenicah, kjerkoli	po pomoč in podporo se obrne na različne ljudi	oseba, ki nudi podporo in pomoč	SOCIALNE MREŽE
jž22	To je pa nuja.	učenje je nujno	motivacija	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž23	Društev je veliko, saj je vsak vsaj v enem, v dveh ali treh.	veliko društev - pogosto članstvo v večih društvih	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
jž24	Vsaka društva organizirajo svoja izobraževanja, predavanja, delavnice	društva organizirajo različna izobraževanja, predavanja in delavnice	seznanjenost s ponudbo	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž25	Jaz sem tudi v teh LAS projektih, če je kaj takega na občini pomagam.	pomoč pri izvajanju projektov	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
jž26	A veš kako, da kvačkam, da malo počijem	kvačkanje	prostočasne dejavnosti, delo	PROSTI ČAS
jž27	Učim jih, učim vse sorte.	razvijanje novih znanj in veščin	prednosti članstva	PROSTI ČAS
jž28	V glavnem sem se sama na učila. Sem šla na tečaj klekljanja to se nisem znala naučiti, na kaligrafijo sem šla, drugo sem se naučila po knjigah. Takrat ni bilo interneta pa googla, tok časa sem delala, da mi je uspelo.	pozitiven, veliko ročnih spretnosti se je sama naučila s pomočjo knjig. Udeležila se je tečaja klekljanja, kaligrafije	odnos	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
jž29	Ročne dela, pa ko ponavljaš iste gibe, šteti moraš, z mislimi moraš biti prisoten, to te pa umirja. To	ročne spretnosti umirjajo, so joga za možgane	motivacija	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

	je joga za možgane.			
jž30	Prvi in četrti četrtek so srečanja. Zdaj smo imeli tabor v bližini Planinskega doma. Pa smo delali. Vsak kar je hotel, če je bilo treba, smo kaj pokazali, smejali smo se, lepo smo se imeli. Jutri gremo pa na ekskurzijo v Litijo.	Društvo rokodelcev - Rokodelski center Moravče: srečanja dvakrat mesečno, tabori, učenje novih veščin in spretnosti, dobra družba in izleti.	prednosti članstva	PROSTI ČAS
jž31	Seveda sem: Rokodelskega, Planinskega društva, društva Sever.	članica Društva rokodelcev: Rokodelski center Moravče, Planinskega društva Moravče in društva Sever	članstvo v društvu	PROSTI ČAS
jž32	Malo sem jih pa že spustila- Krajevno skupnost sem vodila, občinska svetnica sem bila.	v Krajevni skupnosti, občinskem svetu	preteklo članstvo v društvu	PROSTI ČAS
jž33	Že beseda Društvo - druženje, družba, socialna mreža, povezovanje. Nisi osamljen, nisi sam.	druženje, družba, širitev socialne mreže, povezovanje, način kako se rešiti osamljenosti	prednosti članstva	PROSTI ČAS
jž34	Kaj pa jaz vem. Nimam kakšne velike želje. Plavati bi se naučila, ker se nisem. Znam plavati, do tam, kjer sežem do tal.	učenje plavanja	predlogi in želje	PROSTI ČAS
jž35	Sam, da sem zdrava kakor, sem zdaj. Pa do 100 sem se odločila.	zdravje	najpomembnejše potrebe	POTREBE STARIH LJUDI
jž36	Boljše bi bilo, če bi tale kamnolom zaprli, ki nam skos kadi in trese, pa Termit zaprli in šli čist na	zaprte kamnoloma in podjetja Termit; spodbujanje podjetij, ki ne onesnažujejo okolja	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE

	Turizem in kakšne druge take firme, ki ne onesnažujejo, ker te dva sta pa res grozna.			
jž37	Veš kaj, turizem bi bilo treba bolj izkoristiti, ker imamo lepo dolino, organizirano pripeljati turiste, programe narediti. Imamo kaj za pokazati, znamo veliko.	bolj izkoristiti potencial za turizem - oblikovanje programov in ponudb za turiste	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
jž38	Veš kakšne niše so to. Avtobus pride sedaj do planinskega doma, kapelico so premaknili. Tut za starejše ni problem, tudi za tiste, ki ne morejo hoditi. Na Limbarsko tudi, so premaknili kapelico. Povsod se pride, malo sprehodi. Naredili so tudi sprehajalne poti.	turizem namenjen starejšim ljudem	predlogi za občino	KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI MORAVČE
jž39	Ja krasno, samo če ne bo predrag	strah, da bo dom za starejše občane predrag	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž40	Zadnji čas. Že več kot 20 let je minilo, odkar smo si šli prvega pogledat, ko sem bila še v občinskem svetu.	že dolgo se načrtuje izgradnja doma za starejše občane	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž41	Ja, to jaz ves čas govorim – vrtec za starejše, to je nujno. Je oseba pod nadzorom	pomembno je izvajanje dnevnega varstva, ko se lahko oseba odda za določeno število ur, da je pod nadzorom	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE
jž42	V Radljah imajo fino, dopoldne so starejši v teh prostorih, popoldne in zvečer pa	predlog - v nekaterih domovih imajo dopoldne stare ljudi v dnevnem varstvu, popoldne pa je v prostorih mladina. To	institucionalno varstvo v Moravčah	STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE

	mladina. Tam si lahko kavo narediš, oz. naredijo, lahko imajo malico, delavnico. Vse. Dopoldne se starejši družijo, popoldne pa mladi.	so prostori za druženje		
--	--	-------------------------	--	--

Priloga 3: OSNO KODIRANJE

Osno kodiranje intervjujev predstavnikov organizacij

OCENA STROKOVNOSTI

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
Strokovnost	Pozna področje raziskovanja	A1, B1, C1
Zadolžitve	Doplačevanje institucionalnega varstva, izvajanje projekta »Prostofer«, razpiše koncesijo in potrjuje ceno socialno varstvene storitve programa pomoč družini na domu	B2
	Predsednica društva in članica Kulturne komisija PZDU Gorenjske.	C2
	Storitev PSP (prva socialna pomoč) – iskanje namestitve v institucionalnem varstvu, urejanje pomoči na domu, informiranje, urejanje dodatka za pomoč in postrežbo	A2

PRIDOBIVANJE INFORMACIJ

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
Način pridobivanja	Izkustvena podlaga, skozi pogovor	B8
	Člani društva upokojencev Moravče obiskujejo stare občane	C6
	Iz lastnih izkušenj in na podlagi opazovanja.	C10
	Informacije pridobijo v društvu upokojencev Moravče	C11
Oseba, ki prepozna potrebe	Pobuda za skrb za določenega uporabnika pride od različnih posameznikov, anonimno in s strani osebnega zdravnika ali patronažne službe	A3

	V lokalni skupnosti aktivni posamezniki (vključeni v nevladnih organizacijah – Karitas Rdeči križ, Društvo upokojencev) opozorijo na kritične primere in pozovejo k ukrepanju.	A11
	svojci	A12

SOCIALNO VARSTVO IN OBSTOJEČI PROGRAMI IN STORITVE V OBČINI MORAVČE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
Storitve za stare občane	Comett d.o.o. – izvaja storitev pomoči na domu. Ta vključuje nego in oskrbo, čiščenje in spremljanje.	A6
	Prostofer in pomoč na domu	B4
	- sofinanciranje pomoči na domu - družinski pomočnik za nego starejše osebe - enkratna denarna pomoč - sofinanciranje plačila za posameznike v domu starejših za posameznike brez imetja	C3
	Prostofer in društvo upokojencev	C4
	Folklorna skupina, zeliščarji, šah, pohodniška sekcija, telovadba za zdravo staranje, izleti, različna izobraževanja	C5
	Posmrtninski sklad, raznoliko dogajanje v društvu, skrb za zdravje in izobraževanje	C7
ocena ureditve socialnega varstva starih oseb	Malo dobrih praks, izjema je Prostofer	C14
	Nezadostno urejeno področje.	A4
	Področje je urejeno v skladu s socialno zakonodajo	B3
Dobra praksa	Prostofer – brezplačni prevozi starostnikov	A14, B10
Prednosti	Medsoseska pomoč je prednost ruralnega področja.	A5

OCENA PREDLOGOV IN PRILOŽNOSTI

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
priložnost za izboljšavo	Povezovanje in informiranje, gradnja doma za stare, postavitvi BE za brezdomne	A13
	Razvoj programov, ki vključujejo stare ljudi v lokalno skupnost. Izpostavi dnevni center, bivalno enoto.	A15

	Zagotovitev toplega obroka, vključevanje prostovoljcev za pomoč in druženje s starimi	B9
	Dodaten denar brez razpisov za dejavnosti za stare.	C8
	Država bi morala poskrbeti finančno za vse, ki ne morejo preživeti starosti doma.	B11
	Kritje stroškov vzdrževanja za dejavnosti za stare v društvu	C8
	Dodaten denar in informacije	C13
	Dom za stare, financirana telovadba za zdravo staranje za mlajše upokojence, sredstva za obiskovanje starih občanov pri društvu upokojencev Moravče	C15
	Povezovanje in informiranje, gradnja doma za stare, postavitvi BE za brezdomne	A13
storitve, ki primanjkujejo	Zdravstvena služba – pogostejše spremljanje oseb in izmenjava informacij o vseh, ki potrebujejo socialno varstvene storitve	A7
	Dostava toplega obroka	A8
	Pomoč na domu, dostava toplega obroka, prevoz in spremljanje na preglede, domsko varstvo	A10
	Želijo si programov spodbujanja medgeneracijskega sodelovanja in programov informiranja starih ljudi o njihovih pravicah in storitvah	B5

OCENA PROBLEMOV IN POTREB STARIH

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
problemi povezani s starostjo	Starostna obnemoglost, upad kognitivnih funkcij, demenca, poškodbe	A9
	Nezadostni prejemki za domsko oskrbo	B12
	Skrb za starejše in dolgotrajna oskrba na stranskem tiru.	
	Zapostavljenost starih v domovih	C12
aktualne potrebe	Materialna preskrbljenost – finančna neodvstnost, po telesnem in duševnem zdravju, potreba po varnosti	B6
	Osnovne potrebe starega so duševno in telesno zdravje, varnost, finančno urejenost, druženje z domačimi, prijatelji	B7

	Skrb za zdravje, gmotno stanje, pomoč pri hišnih opravilih in osebni negi, družba	C9
--	---	----

Osnovno kodiranje intervjujev starih ljudi iz občine Moravče

OSNOVNE INFORMACIJE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
starost	zgodnja starost	am01, cž01, dž01, em01, iž01, jž01
	srednja starost	bž01, gž01, hm01
	pozna starost	fž01
število let v pokoju	11 let	em02
	17 let	iž02
	25 let	fž02
	28 let	jž02
	29 let	hm02
	30 let	bž02
	33 let	gž02
	8 let	cž03
	8 let	am02
	8 let	dž02

TEŽAVE IN SPREMEMBE V STAROSTI

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
skrbi povezane s staranjem	kako bo, če bo, kdo obnemogel, kdo bo nudil pomoč in podporo	dž11
	višina zaračunane storitve institucionalnega varstva	dž46
	kdo bo skrbel zanj, kot zadnje rešitev vidita prodajo nepremičnine in koriščenje institucionalne storitve.	em10
	strah, ker ne veda, kdo bo živel pri njima in jima nudil pomoč in podporo, če jo bosta potrebovala	em25
	koliko časa bosta še samostojna pri skrbi zase	em26
	sprašuje se o prihodnosti, občasno se počuti slabo, če ni bližnjih doma	fž42
posledica epidemije Covid-19	pogostejši obiski matere, ki je zaradi epidemije bolj osamljena	dž09
	večja osamljenost starih ljudi, saj imajo manj obiskov	dž10

	manj obiskov	fž29
	prekinjena srečanja v društvih	iž31
Prevare in izkoriščanje	previdna pri sprejemanju tujih ljudi v hišo, saj so jo v preteklosti že poskušali ogoljufati	bž17
spremembe	tesnoba povezana z odhodom od doma. Več skrbi s tem, kako bo in kako bodo sprejeli njeno obnašanje, govorjenje.	bž13
	premišljevanje o vključitvi v institucionalno varstvo	dž12
	pri premikanju s hojico je izgubila ravnotežje, padla in se ni mogla sama dvigniti. Pomoč ji je nudil sosed šele mimoidoči sosed.	fž18
	nekateri zaradi preteklih odločitev dobijo pokojnino, ki ne omogoča preživetja.	gž12
	večkrat razmišlja o pokojnem možu, je osamljena	gž18
	vedno bolj je rada doma (bolj zapečarska)	gž37
	težave in zadržanost pri uporabi novih tehnologij	gž41
	pri učenju je potrebnega več časa in ponovitev, bolj si zapomni informacije, ki jo zanimajo	iž26
	vnuki bi želeli živeti pri njima	em27

OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
dobro zdravstveno stanje	počutje je dobro, kljub sladkorni bolezni	dž03
	ocenjuje kot dokaj dobro, je zadovoljna.	fž08
	dobro zdravstveno stanje	iž03
	stabilno	jž03
srednje dobro zdravstveno stanje	svoje zdravstveno stanje ovrednoti s 7	em03
niti dobro niti slabo zdravstveno stanje	pravi, da ni takšno, da bi se z njim hvalila	bž03
slabo zdravstveno stanje	trenutno slabo zdravstveno stanje	am03
	slabo psihično počutje zaradi koronavirusa in posledično oteženega dostopa do zdravnika	cž04

	slabo zdravstveno stanje	hm03
zdravstvene težave in bolezni	bolečine v hrbtenici	am04, gž03, cž06, em04
	težave z nogami, koleni, komolcem, ramo ter kašljem, del težav je posledica nesreče v preteklem letu	bž04
	noga ji oteče in pomodri	bž06
	prebolela Covid-19, sedaj nekaj težav z dihanjem	bž07
	sladkorna bolezen	dž06, hm05
	popuščanje srca, voda v pljučih	hm04
	dolgotrajna rana na nogi	hm11
	menjava kolena	iž04
	upokojena zaradi astme	jž04

SKRB ZA ZDRAVJE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
jemanje zdravil	noge si maže s konopljinim mazilom	bž05
	jemlje tablete za holesterol, uravnavanje krvnega tlaka in ščitnico	bž10
	mora uravnavati inzulin	dž05
	redno jemanje zdravil	hm06
	biološka zdravila	jž05
manualna terapija	koristita ji masaža in fizioterapija	cž07
prehrana	zdravo prehranjevanje, suhe slive	am06
	zajtrkuje, pije kavo in izloča mleko iz prehrane	bž09
	sladkorna dieta	dž04
	nepitje alkohola	gž05
gibanje	hoja	am05, hm07, iž05
	hribolazenje	jž07
	delo	gž04, jž06
	kolesarjenje	dž08, em08
	jutranja telovadba	cž08, em05
	počitek	iž06
motivacija in ovira	zaradi varstva vnukov mora biti fit	dž07
	neizvajanje vaj pripelje do ponovnih zdravstvenih težav	em06
	zaradi telovadbe lažje dela in se ukvarja z različnimi prostočasnimi aktivnostmi	em07
	nima prevoza na telovadbo	dž34

OCENA SAMOSTOJNOSTI

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
ocena lastne samostojnosti	neodvisnost pri skrbi zase	am07, cž09, dž15, em09, fž10, fž20, gž06, iž07, jž08,
	delna neodvisnost - potrebuje pomoč v gospodinjstvu	bž11, hm08
potrebna pomoč in podpora	ne potrebuje podpore in pomoči	am08
	nakupovanje in prinašanje živil in drugih stvari iz trgovine in zagotavljanje prevoza	bž12
	bližnji kuhajo kosilo	bž14, gž16, hm13
	prevoz do zdravnika in drugam, delitev stroškov za hrano itd.	cž18
	uporaba hojice za gibanje	fž09
	pomoč potrebuje pri pomivanju tal, čiščenju stanovanja, skrbi oblačil	hm09
mobilnost	ima vozniški izpit in vozi	am11, jž13, em13
	ima vozniški izpit in vozi, v preteklosti je tudi motor	gž08
	ima vozniški izpit, vendar ne vozi	iž11
	nima izpita in ne vozi avta	cž13, dž18, fž14
	nima izpita za avto, včasih je motor	bž18, hm16
dostop do zdravstvenih storitev	dober dostop do zdravstvenih storitev in lekarne	em14
	ne potrebuje pomoči pri naročanju in dostopu do zdravstvenih storitev in zdravil	em15, am12, jž14
	samostojno uredi dostop do zdravstvenih storitev in zdravil, pelje jo mož.	dž19
	do ambulate jo pelje hči, ki ji prav tako prinese stvari iz lekarne	fž16
	do zdravstvenih storitev se sama zapelje	gž09
	na preglede se vozi reševalnim vozilom	hm17
	prevoz nudita hčeri ali vnuka	iž12
	prijatelj nudi prevoz do zdravstvenih storitev	cž14
	stvari iz lekarne pripeljejo bližnji	hm18, gž10
	zdravila prevzame sama	iž14
	vse uredita hči in vnukinja	bž19
	na zdravstvene storitve naroča hči	iž13

STORITVE IN PROJEKTI V OBČINI MORAVČE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
formalne oblike pomoči na domu	pozna, toda ne koristi	dž16, gž07, jž09,
	drugih storitev, razen patronažnega varstva ne koristi	hm12, hm10
	ne potrebuje, v preteklosti je potrebovala patronažno varstvo	iž08, fž12
	slišal je že, toda ne koristi storitve, formalne oblike pomoči za stare ljudi na domu	am09, bž15, em11, cž10
zadovoljstvo s storitvijo	zadovoljen z opravljanjem storitve patronažnega varstva	fž13, hm14, iž09
	njena mama koristi storitve patronažnega varstva, nege na domu, dostave hrane - meni, da dobro poskrbljeno za starejše občane	dž46
ovire pri vključevanju	storitve se izvajajo dopoldne, ko ji bližnji ne morejo nuditi prevoza	fž14
institucionalna varstvo v Moravčah	dvom o izgradnji Doma za starejše občane	am35
	govorice, zaradi katerih ljudje dvomijo o gradnji doma	dž14
	predpostavlja, da bi se marsikdo vključil	iž37
	pomembno je izvajanje dnevnega varstva, ko se lahko osebo odda za določeno število ur, da je pod nadzorom	jž41
	strah, da bo dom za starejše občane predrag	jž39, iž38
	že dolgo se načrtuje izgradnja doma za starejše občane	jž40
	predlog - v nekaterih domovih imajo dopoldne stare ljudi v dnevnem varstvu, popoldne pa je v prostorih mladina. To so prostori za druženje	jž42
Prostofer	ne pozna projekta	bž20, fž15
	ne potrebuje, prevoz ji zagotavljajo domači	bž21
	pozna, toda ne koristi	jž16
	pozna in ne koristi, ima dovolj oseb, ki ji lahko nudijo prevoz	gž11, iž15

	pozna projekt	cž15, em16, jž16
	pozna projekt in je pripravljena koristiti to storitev, če bo potreba	dž20
	Pozna projekt, vendar se ne bi odločil za to, da bi ga poklical.	hm19
	koristen nekaterim	am13
	zaradi govoric dvomi, da se projekt izvaja	am14
Starejši za starejše	dvomi, da bi lahko sodelovala, polovico leta nima časa	cž12
	ne more sodelovati, saj ima preveč drugih obveznosti. Sodeluje pa s starimi občasnimi preko društva Rokodelcev	jž12
	ne ve, če bi sodelovala. Pove, da je v preteklosti že hodila k nekomu in delala družbo.	iž10
	ne želi sodelovati	bž16hm15
	pripravljen sodelovati	am10
	pripravljena sodelovati, vendar ima trenutno preveč obveznosti, podobno podporo in pomoč nudi svoji mami	dž17
	težko, saj ima že preveč obveznosti	em12

MATERIALNI POLOŽAJ

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
pokojnina	želi si višje pokojnine	am16
	z višino pokojnine se ne ukvarja, kar dobi kdaj viška, podari svojim vnukom.	fž07
	kmečka pokojnina- ima še posest, ocenjuje, da ji nič ne manjka, zadovoljna s tem, kar dobi	fž40
	prejema vdovsko pokojnino	bž23, cž02
preživetje	zadošča	hm21, iž16, am15
	zadošča, če ni izrednih stroškov	dž21
	zadošča za preživetje, v preteklosti si je lahko več privoščila	cž16
	lažje shaja, ker je skrb za hišo prevzela hči	bž24
	ne zadošča - primoran delati 4 ure dnevno, ker ima stroške povezane z vzdržanjem nepremičnine	em18

	ne zadošča - sin ji finančno pomaga, skupaj kupijo prašiča.	fž03, f33, fž41
zadovoljstvo s pokojnino	nezadovoljstvo	bž22
	srednje zadovoljstvo	hm20
	zadovoljstvo	gž12, jž17
	zadovoljstvo z dvigom pokojnine (lažje najame kredit)	dž22, fž04, em19

SOCIALNE MREŽE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
pomembne osebe	družina, člani Društva rokodelcev - Rokodelski center Moravče, upokojenci po Sloveniji, bivši kolegi iz službe, prijatelji	jž18
	sosedje	iž18
	otroci in vnuki	em20, dž23
	otroci, brat in štiri sestre, 17 vnukov in kmalu 5 pravnukov	gž14
	otroci, vnuki in pravnuki	bž25
	partner	cž17
	otroci	iž17
	približno 70 ljudi s katerimi je v osebnem medčloveškem odnosu.	fž26
	prijateljici, sosede	cž19
	sorodniki iz tujine, s katerimi je v stiku s pomočjo sodobne tehnologije	cž21
	sosedje, s katerimi gre vsaj dvakrat mesečno na malico	hm25
	sin in hči, dobre odnose ima tudi s sosedi	fž17
	sin in snaha.	hm22
	v skupnem gospodinjstvu s 6 drugimi osebami	gž15
	ženo, sinova, širšo družino	am17
najpogostejši stiki in pogostost le teh	s hčerkama	em21
	partner, prijateljici in sosede	cž20
	s hčerkama	dž25
	z ženo, sinovoma, bratoma	am18
	ena večkrat po službi, druga ko prevzame vnuka	dž26

	ena večkrat po službi, druga ko prevzame vnuka. Sina ne vidi pogosto, saj ne živi blizu in zaradi narave njegovega dela	em22
	pogoste stike ima z različnimi lovci	hm23
oseba, ki nudi pomoč in podporo	obrne se na partnerja in sosede	cž23
	vnuk pomaga pri gospodinjskih opravilih, ji dela družbo in jo pogosto obiskuje	fž24
	hči	em24, fž21
	mož	jž15
	hči in njen mož	dž28
	hči in po potrebi še drugi sorodniki	bž27
	po pomoč in podporo se obrne na različne ljudi	jž21
	sin in snaha nudita pomoč in podporo, če jo potrebuje.	hm26
	sin pomaga pri večji opravilih. Npr. pripravi drva, sodeluje pri kolinah.	fž22
	sina in snaha, ki živita v isti hiši, nato preostali otroci in vnuki	gž21
	sinova	am20
	vnukinja in snaha pripravljata kosilo	gž17
	z družinskimi člani se dogovorijo kdo bo nudil pomoč ob kavi	iž20
osamljenost	precej ali zelo osamljeni	gž18
	delno osamljeni	cž22, hm24
	niso osamljeni	am19, em23, dž27, jž19
	ni osamljena, večkrat dobi kakšne obiske	fž19
	ni osamljena, zamoti se s križankami, knjigami in sanjarjenjem	iž19
	ni osamljena, zamoti se s počitkom, delom in prostočasnimi aktivnostmi	bž26

VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
odnos	nezanimanje do učenja in izobraževanja	bž28, hm29, iž21, am21
	meni, da je na vasi drugače, saj je veliko dela	iž22

	pozitiven odnos	em28, cž24, jž20, gž22
	pozitiven, veliko ročnih spretnosti se je sama naučila s pomočjo knjig. Udeležila se je tečaja klekljanja, kaligrafije	jž28
	brez posebnega odnosa, v otroštvu zaradi vojne ni obiskovala šole. Ponosna je ker zna denar prešteti, skuhati in vse na kmetiji narediti.	fž25
	dvom v lastne sposobnosti	dž29
	negativen odnos do učenja v starosti	bž29
motivacija	znanje je koristno in pomembno	gž23
	ročne spretnosti umirjajo, so joga za možgane	jž29
	učenje je nujno	jž22
ovira pri vključitvi	nezaupanje v sposobnost pomnjenja	dž31
	ni imela možnosti za izobraževanje	fž27
	občutki manjvrednosti pri vključevanju v izobraževanja nekaterih društev	bž30
	občutek manjvrednosti in nezaželenosti	bž31
	ocenjuje, da je prestara za vključitev	gž25
	prevoz	dž33
	strah pred napakami pri rokovanju s sodobno tehnologijo	dž30
osebna izkušnja	v preteklem obdobju ni bil na nobenem izobraževanju - znanje pridobiva z branjem	hm27
	sodelovala je pri tečaju računalništva	cž25
	manj fizično zahteven dan in druženje	cž26
seznanjenost s ponudbo	društva organizirajo različna izobraževanja, predavanja in delavnice	jž24
	Izpostavi Univerzo za tretje življenjsko obdobje, ne pozna izobraževanj v Moravčah	em30, dž32
	meni, da v Moravčah ni veliko ponudbe izobraževanj, tega je več v Domžalah	iž23

	ne pozna izobraževanj	am22, gž24, hm28
predlogi izobraževanj	brez predloga	am23, iž24, gž26, bž32, iž25
	tečaj računalništva	em29
	nega bolnika v postelji, umivanje, česanje, pravilno vstajanje in lega v posteljo	jž11
	predavanja o zdravju	cž27
	znanje oskrbe na domu bi koristilo vsem	jž10

PROSTI ČAS

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
prostočasne dejavnosti, delo	kuhanje	fž11
	sodelovanje pri gospodinjskih opravilih	am26
	pomaga pri opravilih na kmetiji	gž27
	uživa v kuhanju	cž11, em32
	pomaga pri izvajanju projektov	jž25
	vrtnarjenje	em33
	varstvo vnuka	dž09
	delo v hlevu, skrb za prašiče in kokoši.	gž29
	gledanje TV, preživljanje prostega časa zunaj, branje časopisov Lovec in Družina	hm30
	ima veliko prostočasnih dejavnosti, zato mora načrtovati svoj prosti čas.	em35
	kuhanje, pospravljanje, čuvanje otroka	dž36
	kuhanje, vrtnarjenje, urejanje okolice hiše	am27
	kvačkanje	jž26
	ocenjuje, da nima veliko obveznosti. Po kosilu počiva, križanke rešuje, šiva.	iž27
	pasivno preživljanje prostega časa - sedenje in kuhanje	fž31
	pogovor s sosedi, televizije ne gleda	fž28
	vrtnarjenje, sprehajanje, večerno gledanje TV tudi zaradi novic	cž28
	vrtnarjenje, šivanje, pletenje in gledanje TV	bž33

spremenjene prostočasne dejavnosti, delo	trenutno zaradi zdravstvenih težav, ne more opravljati dejavnosti in dela	am25
ocena vpliva prostočasne dejavnosti na zdravje	izpostavi koristnost skrbi za rože, saj se takrat nadiha svežega zraka	bž08
konjiček	nima konjička	fž30
	križanke, rože	iž28
	reševanje sudokujev	cž29
	rokodelstvo ga sprošča	em33
	rože	hm31
	šivanje in pletenje	gž28
predlogi in želje	nima predlogov, želja	am30, fž32, gž32, iž33, cž34
	ribolov	em40
	učenje plavanja	jž34
	želi si, da bi s sinom lahko delala vozove	hm35
	zdravje, da bi dolgo lahko nudila pomoč in podporo mami in skrbela za vnuka	dž39
	gibalna neoviranost in zdravje	bž37
članstvo v društvu	član Lovske družine Moravče	hm32
	član Prostovoljnega gasilskega društva, Društva Rokodelcev – Rokodelski center Moravče, član Planinske zveze Moravče	em36
	članica Društva rejnic in rejniov Domžale in Društva Ince	iž29
	članica Društva rokodelcev: Rokodelski center Moravče, Planinskega društva Moravče in društva Sever	jž31
	članica Društva upokojencev Moravče	cž30
	članica Krajevne organizacije Rdečega križa Moravče in Društva upokojencev Moravče	bž34
	ni v društvu	am28, fž34, gž30,
	ni članica društva, poje pa v mešanem zboru	dž37
	veliko društev - pogosto članstvo v večih društvih	jž23

prednosti članstva	Društvo rokodelcev - Rokodelski center Moravče: srečanja dvakrat mesečno, tabori, učenje novih veščin in spretnosti, dobra družba in izleti	jž30
	Društvo upokojencev Moravče: sestanki, letno kosilo	bž35
	Rdeči križ: krvodajalske akcije, organizirajo srečanje starejših, izlet, spremljajo, ali kdo potrebuje pomoč in podporo	cž32
	dobra družba, druženje, odprtost za vse, ki se želijo včlaniti	cž31
	druženje, družba, širitev socialne mreže, povezovanje, način kako se rešiti osamljenosti	jž33
	ne izpostavi prednosti, le strošek, ki ga ima	bž36
	občutek sprejetosti, ustvarjanje dobrih medčloveških odnosov	em38
	veselje, ohranjanje znanj in zaupanja vase.	em39
	predvsem je imel veliko zadolžitev in odgovornosti.	hm34
	razvijanje lastnih sposobnosti	em37
	veselje, druženje, ohranjanje dobrih medčloveških odnosov	dž38
	srečanja in izleti	iž30
	izleti, druženje	iž32
	razvijanje novih znanj in veščin	jž27
preteklo članstvo	v Prostovoljnem gasilskem društvu	hm33
	v društvu krajanov	am29,fž35
	v Krajevni skupnosti, občinskem svetu	jž32
ovira pri vključitvi v društvo	veliko dela doma	gž31

POTREBE STARIH LJUDI

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
najpomembnejše potrebe	Zdravje, potreba po osebnem medčloveškem odnosu	am31
	sposobnost skrbeti zase	bž39

	Zdravje, stabilnost, občutek varnosti mir	cž35
	dobri medsosedski odnosi in druženja	dž40, em41
	dobri ožji in širši družinski odnosi	dž41, em42
	Zdravje, ki omogoča ustvarjanje	em17
	dobro sodelovanje otrok	fž23
	dobri medosebni odnosi, možnost predajanja svojih življenjskih izkušenj	fž36
	skrb za dobre odnose	gž20
	dobri medosebni odnosi	gž33
	potreba po tem, da smo videni in opaženi na pozitiven način, potreba po vključenosti	gž34, iž34
	zdravje	gž36, jž35, bž38
	da imaš osebo, ki ti nudi pomoč in podporo	hm36
zadovoljenost potreb	ocenjuje, da so zadovoljene	cž36, dž42, em43, fž37, gž35, bž40, am32, iž35
	ocenjuje, da so v veliki meri zadovoljene, manjka zdravje	hm37
materialne potrebe	materialne potrebe so zadovoljene. Hrana in ostale dobrine	fž05, gž37
psihološke potrebe	dajejo ji občutek vrednost, pomembnosti in samoodločanja	fž06
ocena kakovosti lastnega življenja	kakovost je dobra	am36
želja v starosti	selitev hčere nazaj domov	dž24

KAKOVOST ŽIVLJENJA V OBČINI

KATEGORIJA in PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	OZNAKA IZJAVE
ocena kakovosti življenja	ocenjuje, da bi bila lahko kakovost življenja boljša	am33, jž36
	ne izrazi ocene, meni, da zaradi epidemije stvari niso potekale, kot bi sicer	cž37
	želi si več realizacije načrtovanega	hm38
	izrazi zadovoljstvo	dž43, gž39, bž41, em44, fž39

potencial za izboljšavo	dobro poskrbljeno za stare občane	dž45
	vsakomur je omogočeno normalno življenje	em46
	različne želje občanov	gž40
	ocenjuje, da se dobro živi - materialne potrebe zadovoljene	iž35
	zadovoljna s svojim življenjem in podporo hčere	iž39
	ni razmišljala tem, kaj bi lahko občina naredila zanjo	cž40
željene spremembe	župana bi zamenjala	bž42
prednosti življenja na podeželju	bolj kakovostno preživljanje karantene	cž05
	veliko je pomoči za starejše. Pogosto sosedje povedo, če in kaj nekdo potrebuje	cž33
predlogi za občino	uporabniki storitve ostanejo v domačem kraju, sosedje in sorodniki jih lahko pogostejše obiskujejo, dobimo prostore za organizacijo pristočasnih dejavnosti	cž42
	ponudili bi lahko dnevno varstvo, v domu bi se lahko drugi ljudje družili, telovadili. Predlog: tistim, ki bi hodili v dnevno varstvo, bi lahko organizirali prevoz, ki bi jih peljal v in iz storitve	cž43
	več dejavnosti za starejše	am34
	organizacija prevoza na telovadbo	dž35
	zaprtje kamnoloma in podjetja Termit; spodbujanje podjetij, ki ne onesnažujejo okolja	jž36
	bolj izkoristiti potencial za turizem - oblikovanje programov in ponudb za turiste	jž37
	turizem namenjen starejšim ljudem	jž38
	želi si višjih pokojnin	am37
	izgradnja optičnega omrežja	am39
	več finančnih sredstev naj bo namenjenih starim ljudem	cž38
	organizirati več srečanj za starejše in zgraditi dom za starejše	cž41
	nujna socialna oskrba za vse potrebne	em45

	nima predloga, doma za starejše občane si ne želi	fž38
	ponovno odprtje banke v Moravčah	gž41
	nima predlogov	hm39
	ne ve, ali občina dela na izboljšanju kakovosti življenja starih, kot dober projekt izpostavi Prostofer	iž40
informiranje o novostih	seznanjena z novostmi iz Moravških novic	dž44
	seznanjena z dogajanjem v občini iz Moravških novic	iž36
	moti jo, nenehno prepiranje zdajšnjega in prejšnjega župana v Moravških Novicah	iž41
ocena dela občine	nezaupanje v realizacijo dogovorjenega	am38